

OSTRÓW WIELKOPOLSKI – GORĄCE LATO 1980 ROKU

35 lat temu, latem 1980 r., w Ostrowie Wielkopolskim miały miejsce strajki, które w ówczesnej nomenklaturze komunistycznej nazywano przerwami w pracy. W tym miejscu należy podkreślić, że były to zdecydowane formy protestu środowisk robotniczych. Ta rocznica zrywów robotniczych stała się impulsem do tego, aby utrwać pamięć o „Ostrowskim Lipcu 1980”, jako wydarzeniu, które poprzedziło powstanie NSZZ „Solidarność”. Celem organizatorów wystawy jest, aby pamięć o tamtych wydarzeniach stała się elementem edukacyjnym szkół, i to nie tylko ostrowskich.

Dlatego też przesłanie, jakie towarzyszy wystawie adresowane jest przede wszystkim do młodego pokolenia mieszkańców aglomeracji kalisko-ostrowskiej, a także całego Regionu Wielkopolski Południowej. Na nas, świadkach historii tamtych wydarzeń – strajków i powstania „Solidarności”, spoczywa obowiązek przekazywania prawdy o tamtych czasach wszystkim, zwłaszcza młodemu pokoleniu. W innym przypadku, idąc za Ewangelią św. Łukasza: *Jeśli ci umilkną, kamienie wołać będą.*

Projekt ten nie zostałby zrealizowany bez wsparcia instytucji i osób przychylnych naszemu przedsięwzięciu. Wystawa jest owocem współpracy Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa NSZZ „Solidarność” i Archiwum Państwowego w Kaliszu. Dziękujemy także dyrektorowi Oddziału Łódzkiego Instytutu Pamięi Narodowej Panu Markowi Drużce, władzom Ostrowa Wielkopolskiego. Dziękujemy również osobom, które wsparły nas swoimi zbiorami, wiedzą itd., między innymi p.p. Jerzemu Sówce, Lechowi Górskiemu, Aleksandrowi Urbanowi i Józefowi Wróblowi.

Jako organizatorzy liczymy na to, że po obejrzeniu wystawy na stałe zagości w pamięci to, że Ostrów Wielkopolski miał znaczącą rolę w utrzymaniu fali strajkowej, której kulminacją był strajk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina, a w dalszej perspektywie powstanie NSZZ „Solidarność”.

Dyrektor Archiwum Państwowego
w Kaliszu
dr Grażyna Schlender

Przewodniczący Zarządu Regionu
Wielkopolska Południowa NSZZ „Solidarność”
dr Jan Mosiński

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

OSTRÓW WIELKOPOLSKI – GORĄCE LATO 1980 ROKU

Archiwum Państwowe w Kaliszu przygotowało wspólnie z Zarządem Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa wystawę pt. „Ostrów Wielkopolski – gorące lato 1980 roku”. Ekspozycja ta jest częścią regionalnych obchodów 35. rocznicy powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Wystawa ta obrazuje najważniejsze wydarzenia gorącego lata 1980 r. w województwie kaliskim ze szczególnym uwzględnieniem Ostrowa. Składa się ona ze zdjęć, dokumentów, artykułów prasowych, fragmentów publikacji książkowych i internetowych.

Punktem wyjścia jest tutaj omówienie w ujęciu chronologicznym sytuacji w byłym województwie kaliskim latem 1980 r. z uwzględnieniem najważniejszych działaczy strajkowych i robotniczych z terenu Wielkopolski Południowej.

Najważniejszą częścią wystawy jest prezentacja przywódców i uczestników strajków na terenie miasta. Omówiono sytuację samego Ostrowa Wlkp. w realiach socjalizmu, z uwzględnieniem najważniejszych zakładów pracy: Zakładów Sprzętu Mechanicznego Zrzeszenie Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” w Ostrowie Wlkp., Zakładów Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP”, Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego im. Powstańców Wlkp., Przedsiębiorstwa Przemysłu Betonów „Prefabet”, Wielkopolskich Zakładów Przemysłu Sklejek w Ostrowie Wlkp., Ostrowskiego Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego, Zakładów Piwowarskich w Poznaniu Browar w Ostrowie Wlkp., Centrali Zbytu Węgla w Katowicach Składowisko Węgla w Ostrowie Wlkp., PKS Oddział w Ostrowie Wlkp. W kolejnej części prezentujemy w porządku alfabetycznym zdjęcia przywódców i uczestników strajków z terenu Ostrowa wraz z biogramami.

Ostatnia część ekspozycji przedstawia najważniejsze źródła do dziejów historii ostrowskiej „Solidarności”, jakie ukazały się na przestrzeni lat. Z tytułów prasowych wymienić należy m.in.: „Postęp. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego *Mera-ZAP*”, „Wagon. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego Przedsiębiorstwa Państwowego Z.N.T.K. im. Powstańców Wielkopolskich w Ostrowie Wlkp.”, „Ziemia Kaliska”, „Nasz Kurier”, „Gazeta Ostrowska”. Jeśli chodzi o wydawnictwa książkowe, to na uwagę zasługują przede wszystkim następujące pozycje: „Gdański sierpień 80”, pionierskie opracowania historii „S” w byłym województwie kaliskim autorstwa dr Grażyny Schlender oraz Encyklopedia Solidarności. Ze źródeł internetowych wymienić można zamieszczone na stronie Zarządu Regionu wspomnienia Aleksandra Urbana lidera strajkowego z ZAP-u, internowanego w grudniu 1981 r.

Głównym celem wystawy jest upamiętnienie strajkowego lata 1980 r., które miało wpływ na powstanie NSZZ „Solidarność”. Ostrów Wielkopolski odegrał wówczas istotną rolę w kształtowaniu się patriotycznych postaw społeczeństwa polskiego, dotąd zniewolonego przez system.

Autorami wystawy są: dyrektor Archiwum Państwowego w Kaliszu dr Grażyna Schlender oraz pracownicy tej instytucji: Anna Bestian-Zając i Grzegorz Waliś. Materiał źródłowy wykorzystany przy realizacji ekspozycji pochodzi z: Archiwum Państwowego w Kaliszu, Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi, Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, Biblioteki Publicznej im. Stefana Rowińskiego w Ostrowie Wielkopolskim, Europejskiego Konsorcjum Kolejowego „Wagon” Sp. z o.o. w Ostrowie Wlkp. oraz od osób prywatnych: Aleksandra Urbana, Józefa Wróbla, Jerzego Sówki, Lecha Górskiego, Ryszarda Lubońskiego, Zbigniewa Zawadzkiego oraz od przewodniczącego Zarządu Regionu NSZZ „S” Wielkopolska Południowa Jana Mosińskiego.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

FORUMSYNAGOGA

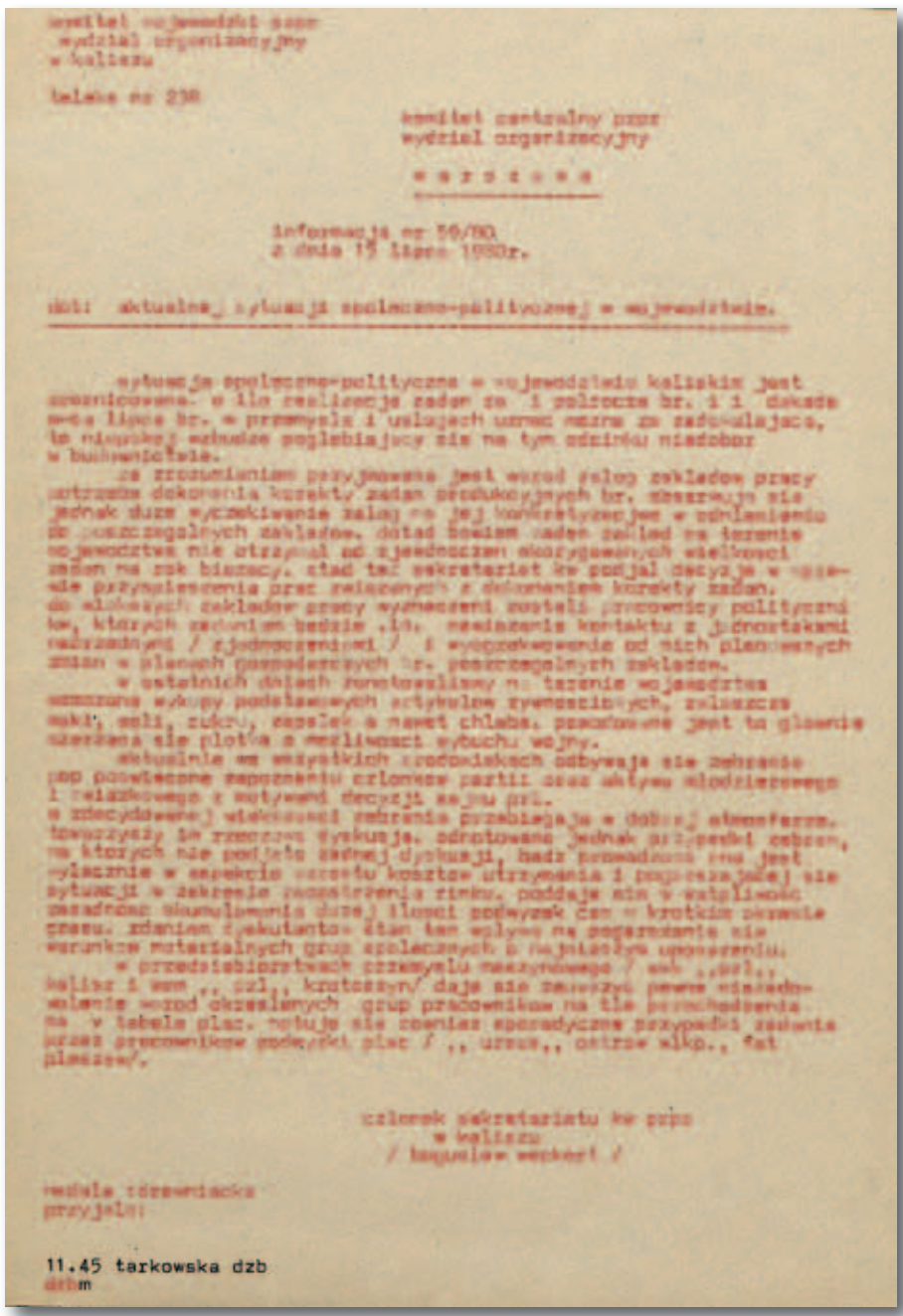
NSZZ

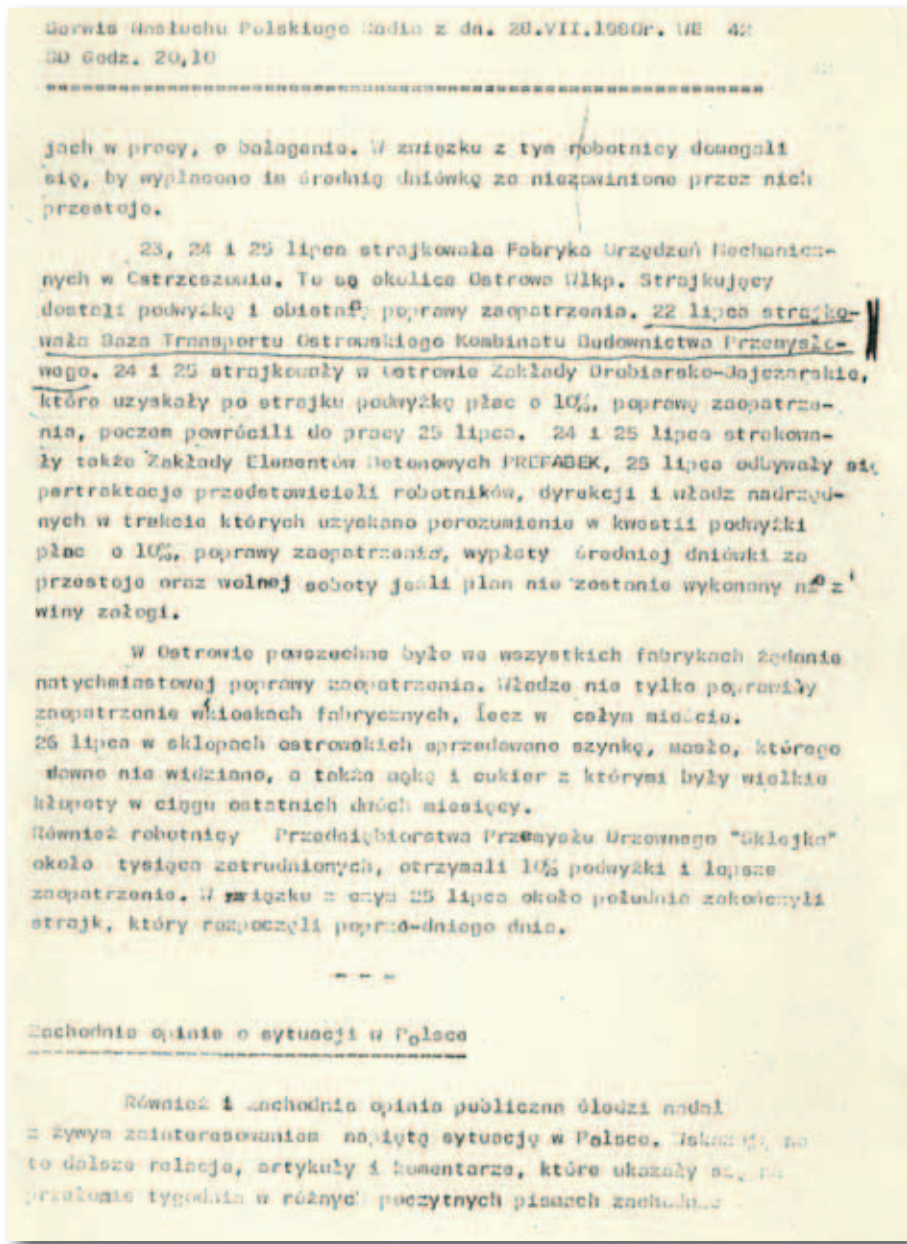
SYTUACJA W WOJEWÓDZTWIE KALISKIM

Począwszy od połowy lat 70-tych XX w. w Polsce rosło niezadowolenie z zaistniałej sytuacji politycznej i gospodarczej. Sklepy świeciły pustkami, a wypracowany dochód pochłaniały spłaty zaciągniętych kredytów. 1 lipca 1980 r. władze PRL postanowiły ogłosić podwyżki cen niektórych produktów, przede wszystkim wyrobów mięsnych, wprowadzono też kartki na cukier. Zapoczątkowało to falę wystąpień robotników, a wydarzenia w województwie kaliskim miały niebagatelny wpływ na sytuację w pozostałych regionach kraju.

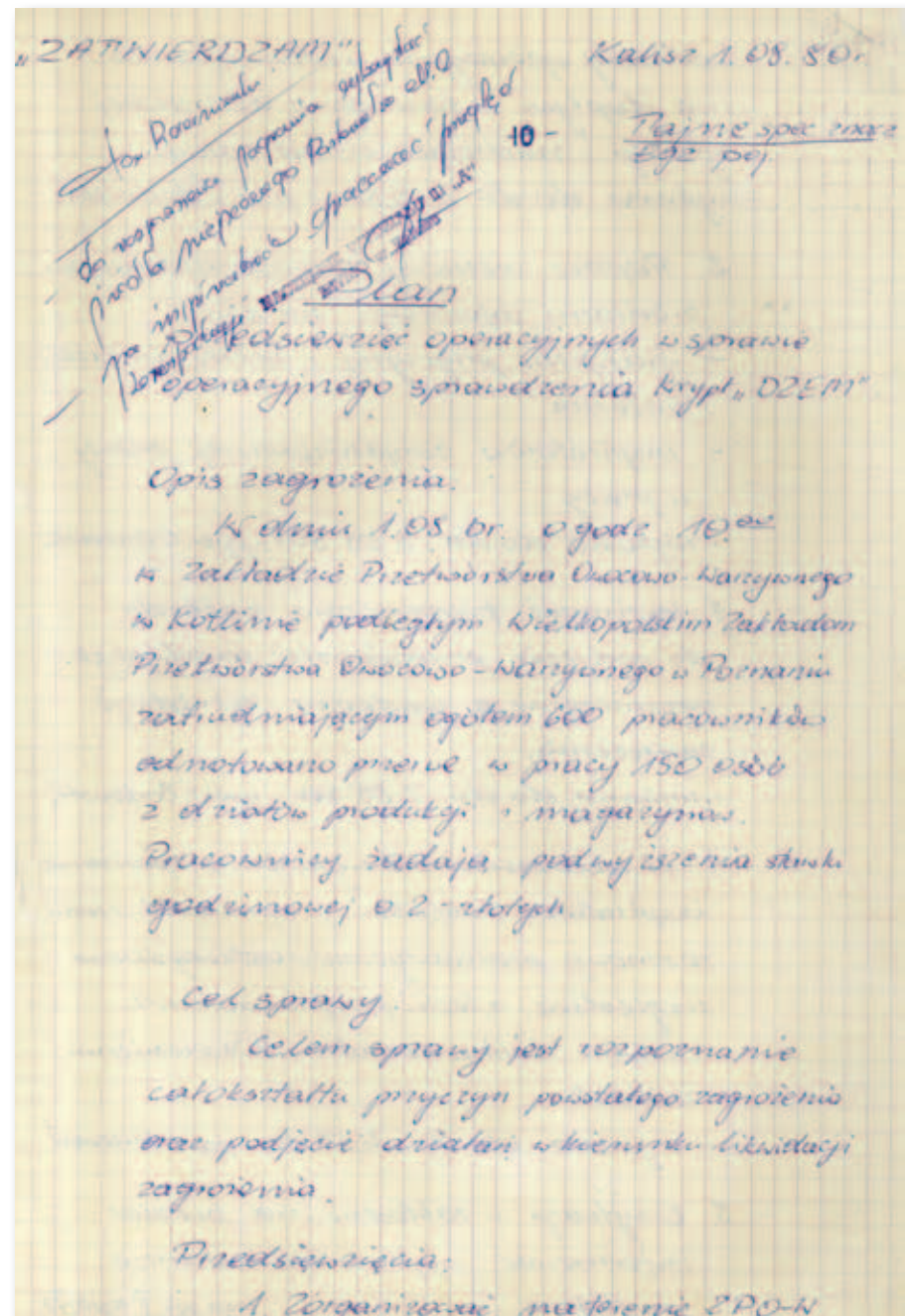
Niewątpliwym liderem był tutaj Ostrów Wielkopolski. 2 lipca 1980 r. zastrajkowała ostrowska filia warszawskiej fabryki ciągników „Ursusa”. W pierwszych dniach lipca miał miejsce krótki przestój tkalni w Fabryce Wyrobów Runowych „Runotex” w Kaliszu. Kolejne wydarzenia znów przenoszą główny teatr wydarzeń do Ostrowa, gdzie 19 lipca 1980 r. zastrajkowali pracownicy Zakładów Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP”. Dwa dni później, rozpoczął się strajk w ostrzeszowskiej Fabryce Urządzeń Mechanicznych, która jako jedyna w strukturach RWPG produkowała sprzęgła elektromagnetyczne. Komitet Wojewódzki PZPR tak pisał w teleksie do Komitetu Centralnego partii: (...) *Załoga wystąpiła z żądaniami: rekompensaty finansowej za podwyżki cen, poprawy zaopatrzenia, oraz podwyżki zasiłków rodzinnych, na spotkanie z załogą uda się dziś wicewojewoda (...)*. Strajkującym udało się wywalczyć lepsze zaopatrzenie sklepiku zakładowego i podwyżki płac dla pracowników fizycznych. Zryw ostrzeszowski odbił się szerokim echem w Radiu Wolna Europa. 23 lipca rozpoczęła się akcja strajkowa w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego, „Prefabecie” i Sklejkach w Ostrowie Wielkopolskim. 1 sierpnia 1980 r. w Zakładzie Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego w Kotlinie odnotowano przerwę w pracy. Jej przyczyn władze województwa dopatrywały się we wpływach osób mających rodziny w Ostrowie. 4 sierpnia 1980 r. pracownicy kaliskiego „Runotexu”, widząc co się dzieje w okolicznym Ostrowie, ogłosili własne postulaty o charakterze ekonomicznym. Wedle teleksów, 24 sierpnia *na terenie województwa kaliskiego pojawiło się kilkanaście ulotek nawołujących do strajku solidarnościowego. Zarejestrowano również fakt, że brat Michnika dzwonił do szeregu zakładów pracy informując, że Michnik jest aresztowany i prosi o strajk solidarnościowy*. 25 sierpnia 1980 r. strajk rozpoczął się w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej w Kępnie i trwał około tygodnia. Związano tu Zakładowy Komitet Strajkowy i poparto postulaty gdańskie. Dwa dni później, na skutek niewręczenia przez dyrekcję nowych angaży w obiecany terminie, od maszyn odeszło 300 pracowników Fabryki Automatów Tokarskich „Ponar-Wrocław” w Pleszewie. Obiecane podwyżki skwitowano krótko – *Te 300 zł. możecie dać szatniarzowi*. Stanęła też Pleszewska Fabryka Aparatury Przemysłu Spożywczego „Spomasz”. Tego samego dnia Naczelnik Wydziału III „A” Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Kaliszu odnotował żądania pracowników w Kępnie w masło i wędliny. 29 sierpnia władza skrupulatnie odnotowała przestój produkcyjny w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Kalisz” i 15-minutowy przestój w Zakładzie Remontowym „Ponar-Remo” w Kępnie.

Informacja dotycząca aktualnej sytuacji społeczno-politycznej w województwie kaliskim z dnia 15 lipca 1980 r.
Archiwum Państwowe w Kaliszu (APK), Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu (KW PZPR), sygn. 250

Informacja na temat lipcowych strajków w zakładach na terenie województwa kaliskiego pochodząca z Serwisu Nasłuchu Polskiego Radia z dnia 20 lipca 1980 r.
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Okręgowe Biuro Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Łodzi (AIPN OBUiAD Łódź), Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kaliszu (WUSW w Kaliszu), sygn. 10, t. 1

Plan przedsięwzięć operacyjnych w sprawie operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Dżem” z dnia 1 sierpnia 1980 r.
AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 416

Stanisław Bojszcak – uczestnik strajku w Fabryce Urządzeń Mechanicznych „Ponar” w Ostreszowie w lipcu 1980 r.

Bojszcak Stanisław – ur. 5 stycznia 1941 r. w Ostreszowie. W 1967 r. ukończył Technikum Mechaniczne dla Pracujących w Ostrowie Wlkp. W latach 1965–1992 pracował jako technik, następnie specjalista dozoru technicznego w Fabryce Urządzeń Mechanicznych „Ponar” – Ostreszów. W dniach 21 i 24 lipca 1980 r. uczestnik strajku w „Ponarze”. Od września 1980 r. wiceprzewodniczący Komitetu Założycielskiego, następnie od 12 grudnia 1980 r. sekretarz Komisji Zakładowej. Od lutego do grudnia 1981 r. pełnił funkcję szefa Zespołu Informacyjnego przy Komisji Zakładowej. W 1980 r. redaktor gazetki zakładowej „Nasza Solidarność” oraz redaktor audycji poświęconych „S” w zakładowym radiowęści. W marcu 1981 r. współorganizator Zjazdu Rolników Indywidualnych w Ostreszowie z udziałem Bogusława Śliwy i Ryszarda Łańducha. Od maja 1981 r. członek Prezydium Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej „S” w Ostreszowie. Delegat na I WZD Województwa Kaliskiego, następnie członek ZR Wielkopolska Południowa. 13 grudnia 1981 r. internowany, przetrzymywany w Ośr. Odosobnienia w Ostrowie Wlkp. i Głogowie, 22 marca 1982 r. zwolniony. Od 1982 r. współpracownik struktur podziemnych „S”, kolporter podziemnych wydawnictw, m.in. „Solidarność Walcząca”, „Z Dnia na Dzień”, „Obserwator Wielkopolski”, „Tygodnik Mazowsze”, „KOS”, „Ogniwo” (w „Ponarze” m.in. z Kazimierzem Obsadnym, Ryszardem Lipką, Czesławem Pilarkiem; poza zakładem z Romanem Pawłowskim, Alojzym Stambulą, Zygmuntem Grajczykiem i Ireną Chlebowicz). W latach 1982–1985 sekretarz Rady Pracowniczej „Ponaru”. 16 grudnia 1984 r. autor tablicy z datami zrywów robotniczych i wolnościowych przy obelisku obok kościoła Chrystusa Króla w Ostreszowie. W latach 1985–1991 rzecznik sprawodawca Rady Pracowniczej. W latach 1988–1989 radny Miejsko-Gminnej Rady Narodowej w Ostreszowie (jedyń bezpartyjny członek Prezydium Rady). W 1989 r. członek Komitetu Obywatelskiego NSZZ „S” w Ostreszowie, m.in. organizator wiecej z udziałem kandydatów do parlamentu. Od 1992 r. na rencie. W latach 1991–2004 członek Zarządu Kaliskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej; 1994–1999 członek Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Ostreszowskiej, 1994–2000 współzałożyciel i redaktor „Czasu Ostreszowskiego”. Autor książki *Księga jubileuszowa Kaliskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej 1975–1996* (1996 r.) oraz *Crosy Ostreszowskie 1965-2014* (2014 r.). W okresie 22 kwietnia 1982 r. – 22 września 1989 r. rozpracowywany przez Wydz. V KW MO w Kaliszu/p. V RUWw w Ostrowie Wlkp. w ramach KE krypt. Sekretarz.

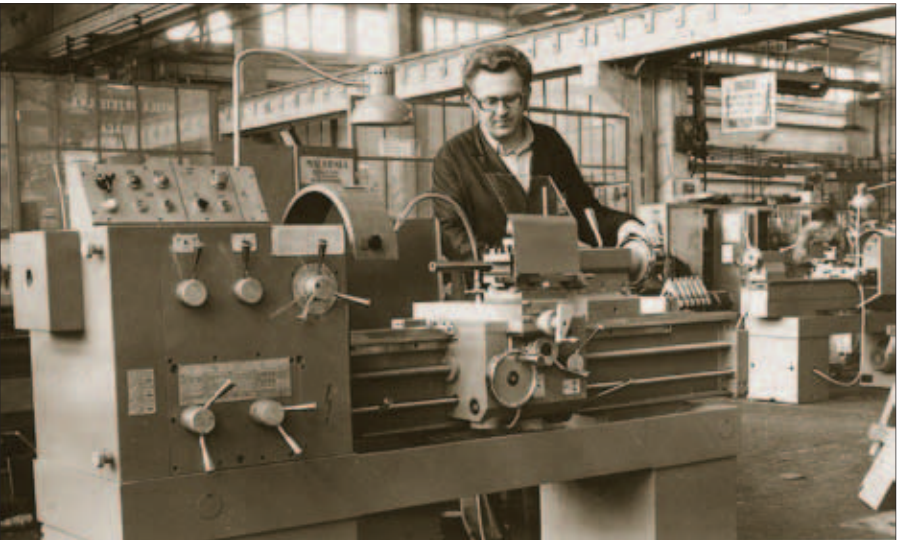

Konrad Szymański komitetu strajkowego w Zakładzie Energetyki Ciepłej w Kępnie. AIPN, OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 5

Antoni Zgorzelak przywódca strajkujących w Fabryce Automatów Tokarskich „Ponar” w Pleszewie w sierpniu 1980 r.

Antoni Zgorzelak, ur. 3 kwietnia 1930 r. w Pleszewie, zm. 21 września 2002 r. w Toruniu. W latach 1947-1981 pracownik Fabryki Maszyn-Pleszew B. Samulski, nast. Fabryki Automatów Tokarskich „Ponar” – Wrocław Zakład nr 3 w Pleszewie (od 1982 r. Pleszewska Fabryka Obrabiarek). W dniach 27 i 28 sierpnia 1980 r. był przywódcą strajku w pleszewskim „Ponarze”, następnie od września współorganizował strukturę „S” w zakładzie pracy – członek Komitetu Założycielskiego, a od stycznia 1981 r. wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej. Po 13 grudnia 1981 r. urlopowany, a w styczniu 1982 r. zmuszony do przejścia na emeryturę. W l. 80. współzałożyciel Duszpasterstwa Ludzi Pracy w Pleszewie, uczestnik Pielgrzymek Ludzi Pracy do Częstochowy i Biechowa; kolporter prasy podziemnej. Od lutego 1989 r. członek Tymczasowej Miejskiej Komisji Koordynacyjnej „S” w Pleszewie. W kwietniu 1989 r. organizował Komitet Obywatelski „S” w Pleszewie, którego był członkiem. W latach 1990-1994 radny Miasta Pleszewa.

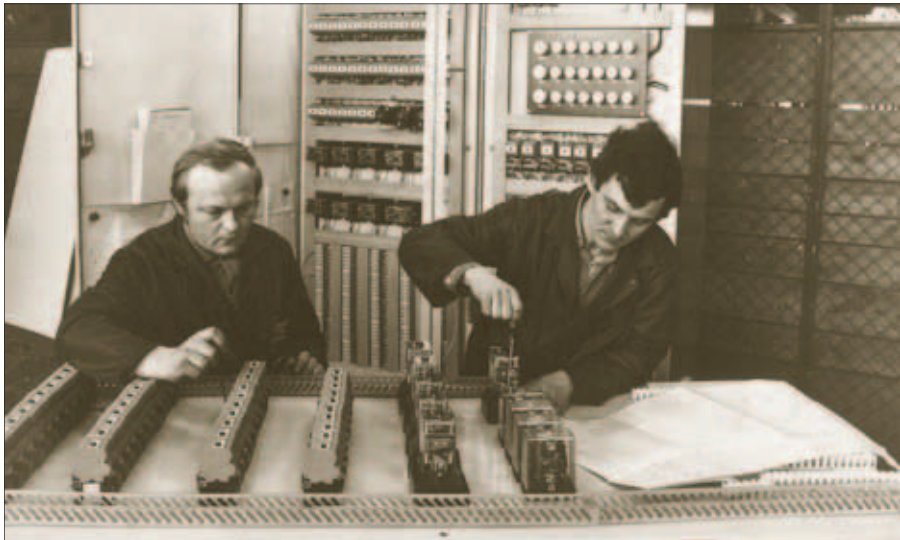

Produkcja w Fabryce Automatów Tokarskich „Ponar” Wrocław zakład nr 3 w Pleszewie.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek

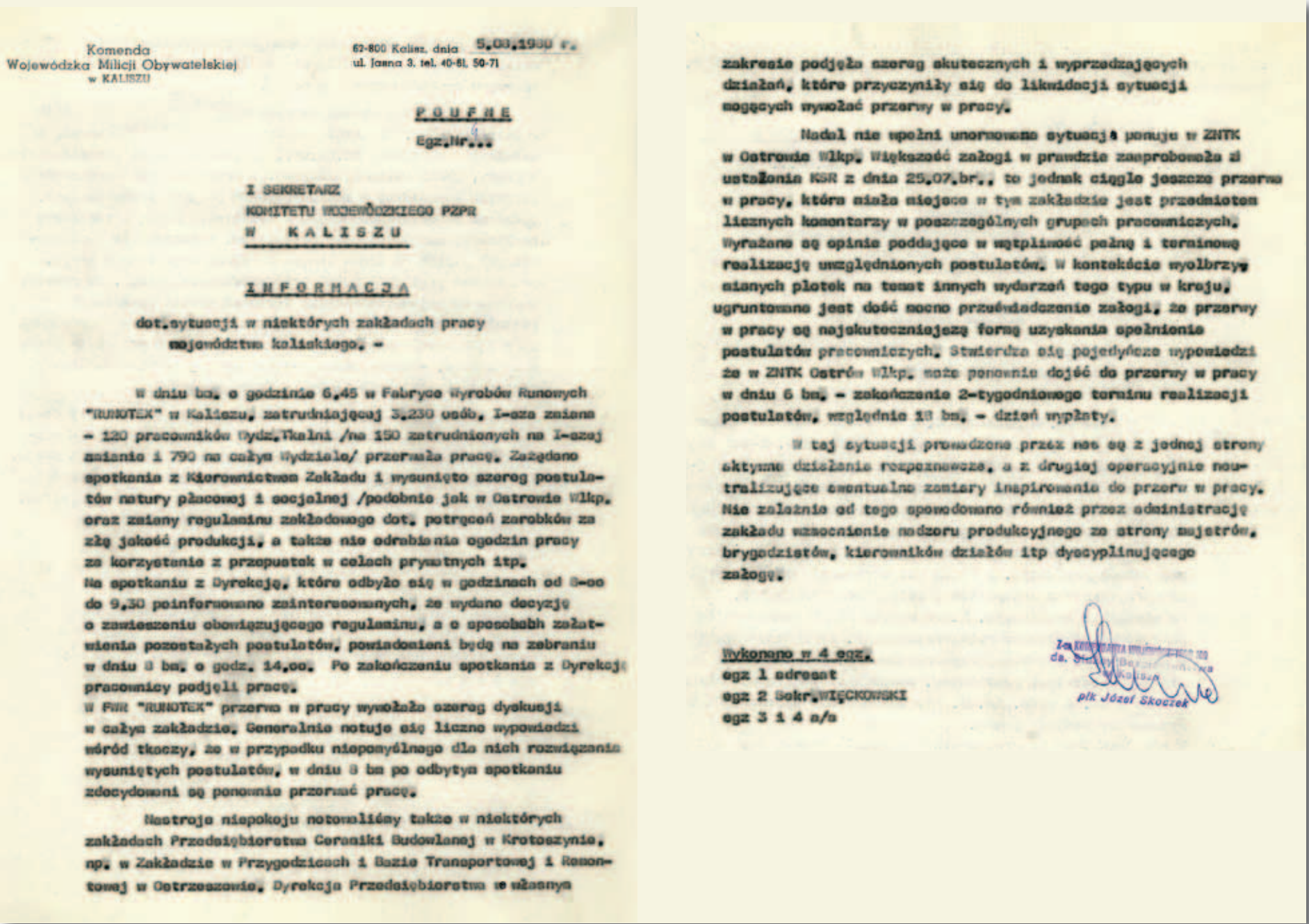

Czesław Zawadka nieformalny lider strajkujących w sierpniu 1980 r. pracowników PKS w Sycowie

Czesław Zawadka – ur. 14 września 1938 r. w Mierzycach (woj. łódzkie). Wykształcenie niepełne zawodowe. W latach 1961-1965 kierowca w GS w Sycowie, następnie 1965-1985 kierowca PKS w Sycowie. W sierpniu 1980 r. był organizatorem strajku okupacyjnego w sycowskim PKS, następnie przewodniczący Komitetu Strajkowego. W latach 1980-1981 przewodniczący Komisji Zakładowej „S” oraz do kwietnia 1981 r., Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej „S” w Sycowie. W stanie wojennym kolporter ulotek i niezależnych pism. W 1982 r. uczestnik Krajowego Zjazdu Kierowców w Łodzi. W latach 1985-1987 właściciel zakładu ślusarskiego. Od 1987 r. na rencie. W 1989 r. aktywny działacz komitetów wyborczych z ramienia „S” w Sycowie.

Fabryka Obrabiarek Specjalnych „Ponar” Poznań zakład nr 6 w Ostreszowie.
APK, Zbiór fotografii i pocztówek

Informacja dotycząca sytuacji w niektórych zakładach pracy województwa kaliskiego z dnia 5 sierpnia 1980 r.
AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10, t. 1

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

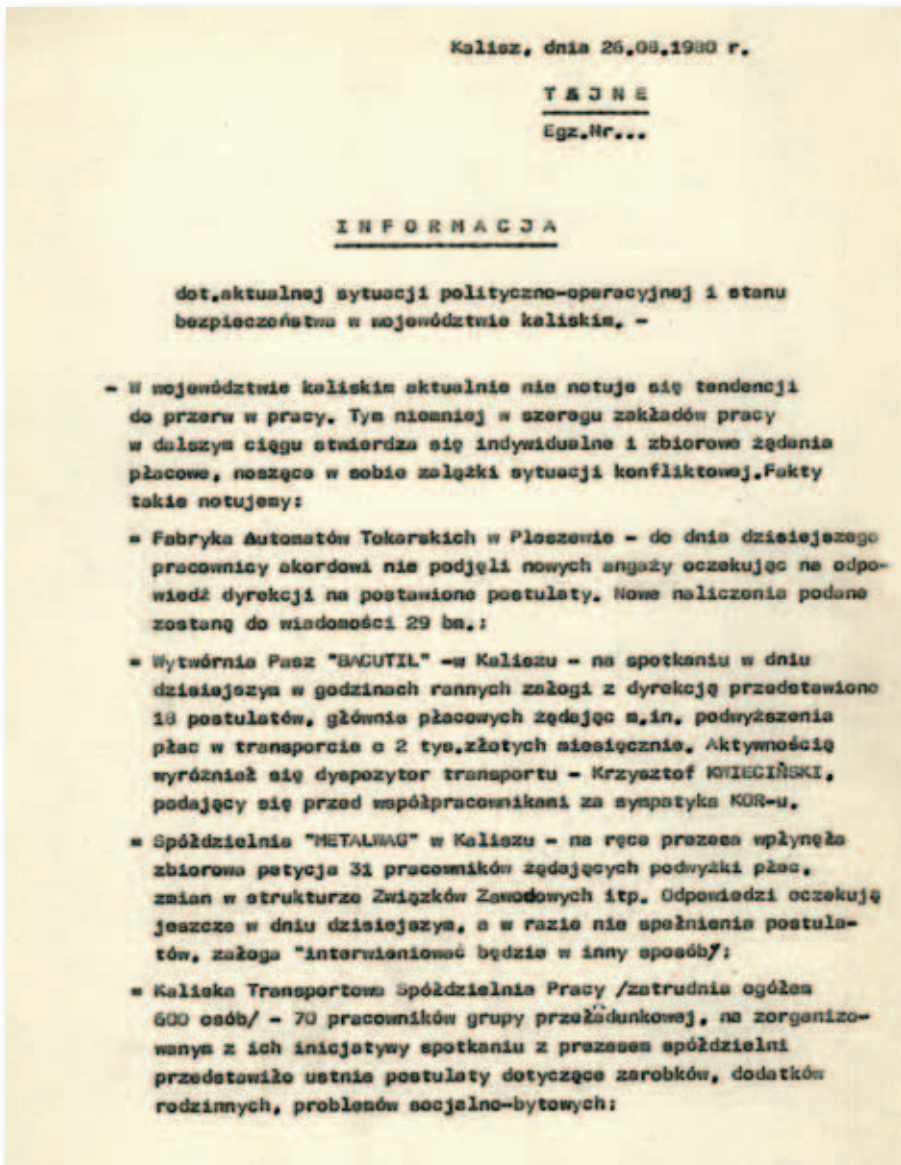
FORUMSYNAGOGA

NSZZ
Solidarność
1980 - 2015

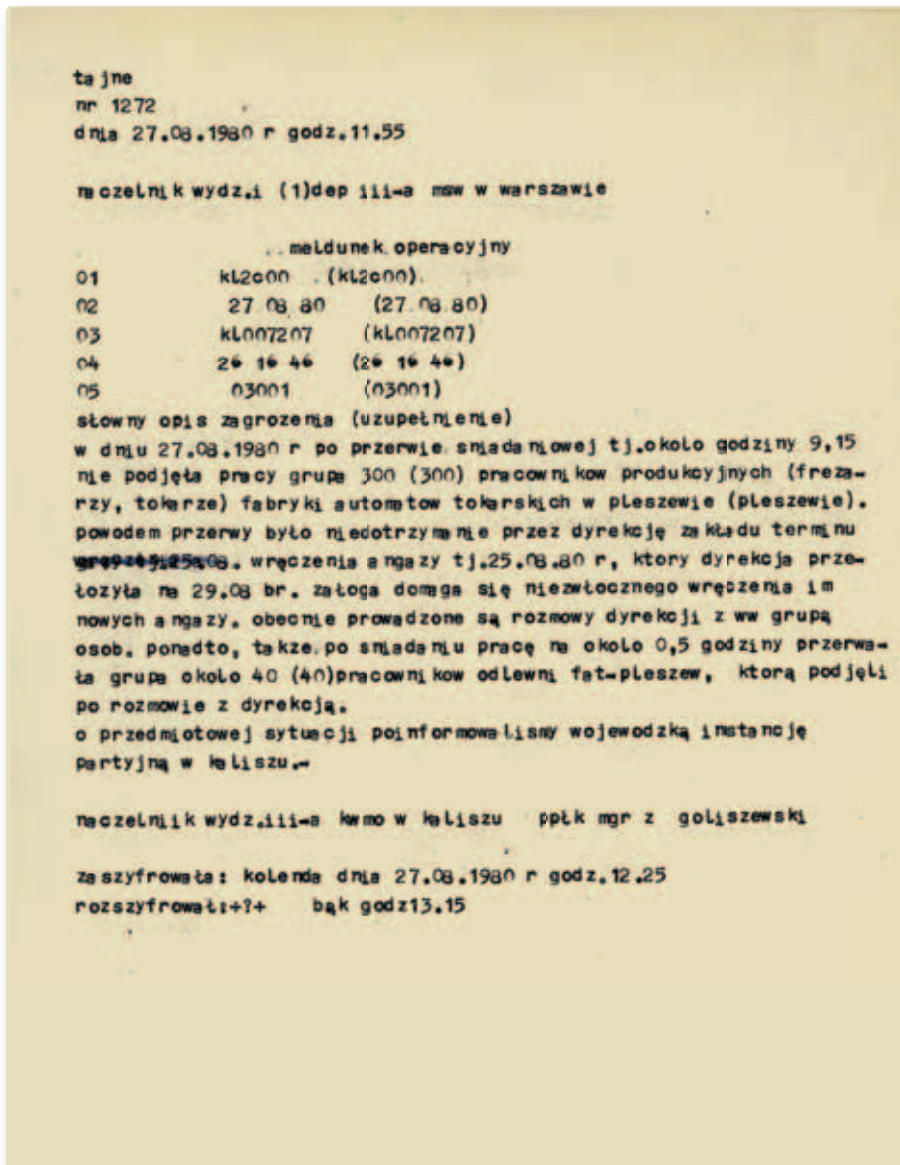
SYTUACJA W WOJEWÓDZTWIE KALISKIM

O niezadowolających warunkach pracy i podwyżkach mówiło się głośno w Zakładach Przemysłu Jedwabniczego „Wistił” w Kaliszu. W Sycowie 30 sierpnia zastrajkował PKS i „Polo”. Pod koniec sierpnia fala strajków objęła wszystkie większe ośrodki województwa. W Kępnie ponownie zawrzało, tym razem w Zakładach Urządzeń Chemicznych „Montochem”. W Jarocinie, pod koniec sierpnia, wybuchł protest w Jarocińskich Zakładach Przemysłu Maszynowego Leśnictwa „Jaroma”. Zakład oflagowano i przez kilka dni ogłaszano przestoje w pracy. W Wieruszowie w ostatnich dniach sierpnia wybuchł strajk w Zakładach Płyt Wiórowych „Prospan”. Tam poparto wystąpienia robotników wybrzeża.

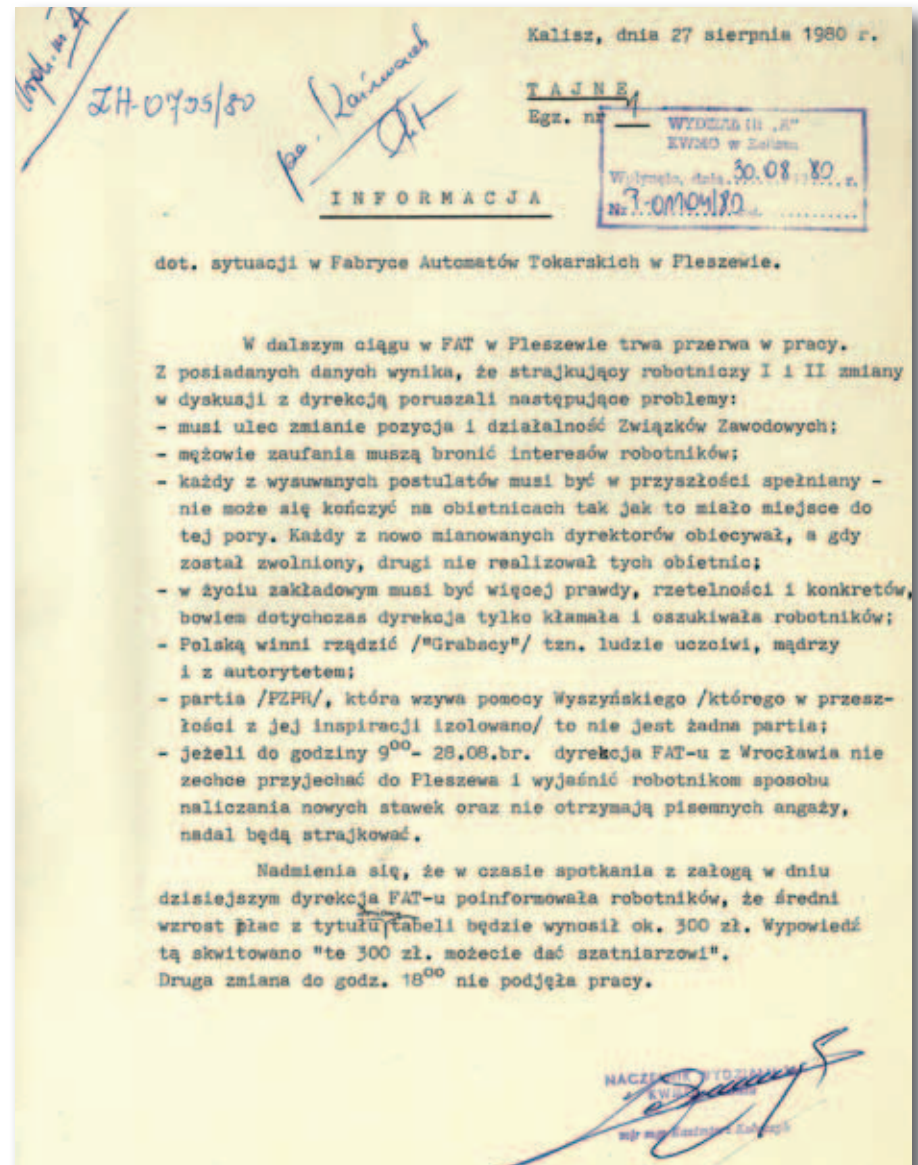
Niezadowolenie pracowników z niskich płac, złych warunków pracy i trudnej sytuacji politycznej nie minęło wraz z wakacjami `80 roku. We wrześniu przez Polskę przeszła ponowna fala strajków m.in. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Energetyki Ciepłej w Kaliszu, Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym w Kaliszu, FWR „Runotex” w Kaliszu, Kaliskich Zakładach Koncentratów Spożywczych „Winiary”. W większości miast województwa kaliskiego powoływano do życia komitety założycielskie niezależnych związków zawodowych. Kalendarzową jesienią budziła się do istnienia wiosna w ludzkich sercach. Na bazie komitetów strajkowych powstawały struktury NSZZ „Solidarność” w zakładach pracy, następnie tworzyły się struktury miejskie. Przykładowo w Kaliszu 29 września 1980 r. powstał Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność”, który bardzo szybko przystąpił do budowy struktur NSZZ „S” w województwie kaliskim i powstania Regionu Wielkopolska Południowa z siedzibą w Kaliszu.

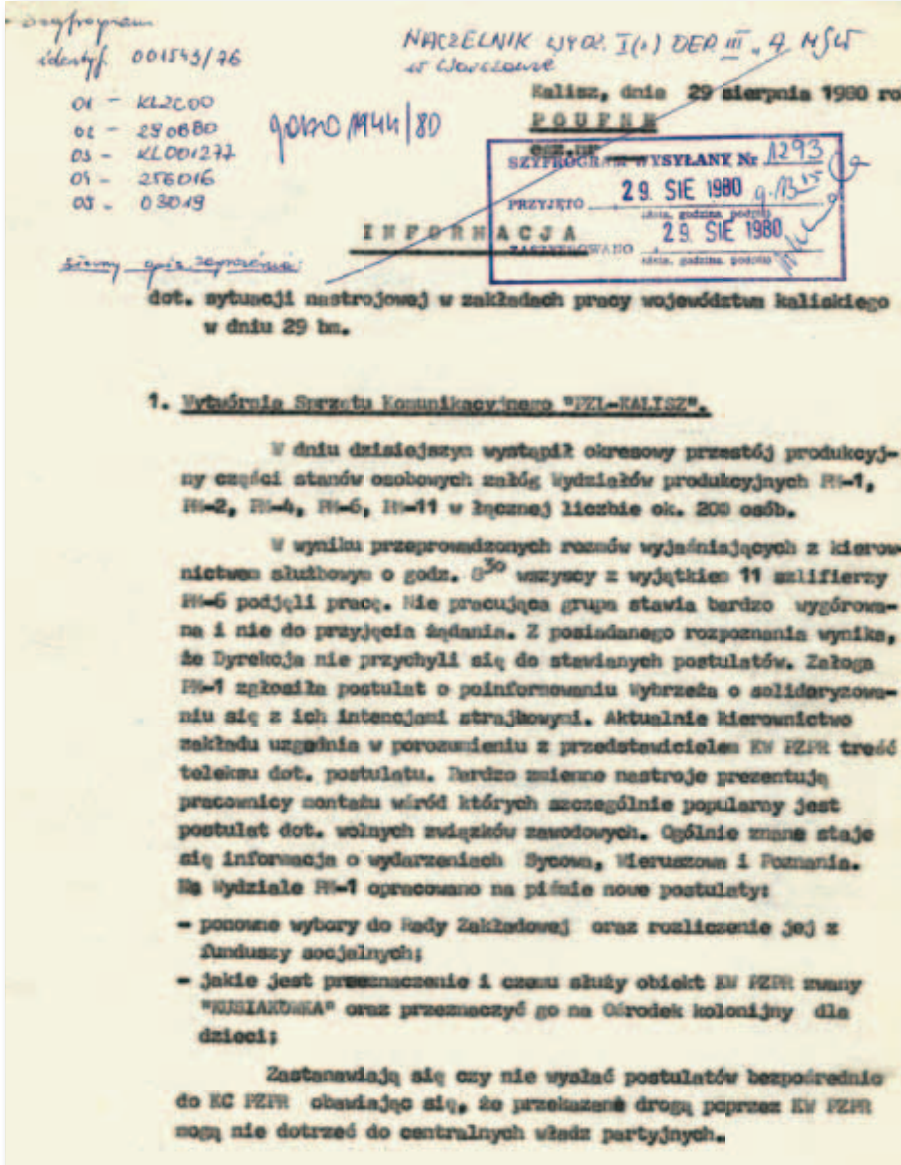
Informacja dotycząca aktualnej sytuacji polityczno-operacyjnej i stanu bezpieczeństwa w województwie kaliskim z dnia 26 sierpnia 1980 r. AIPN OBUJAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10, t. 1

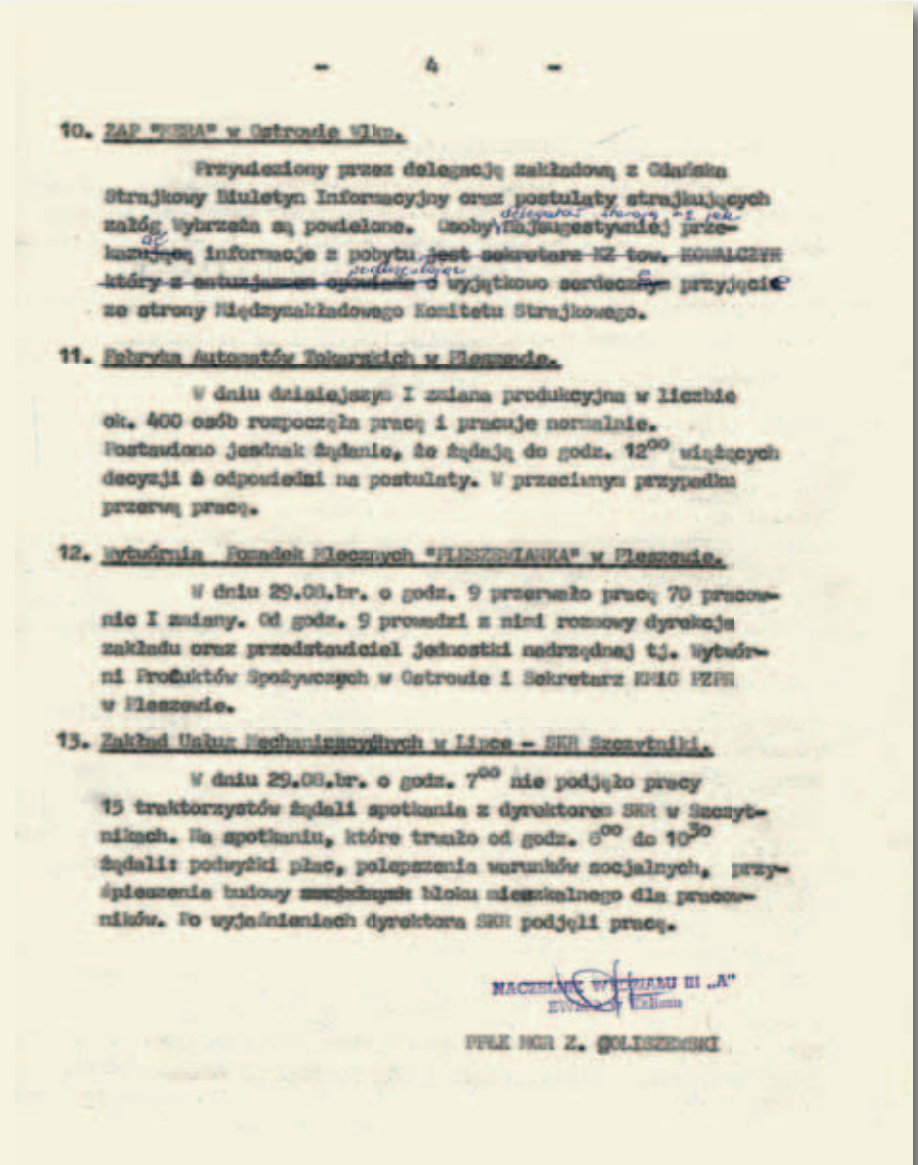
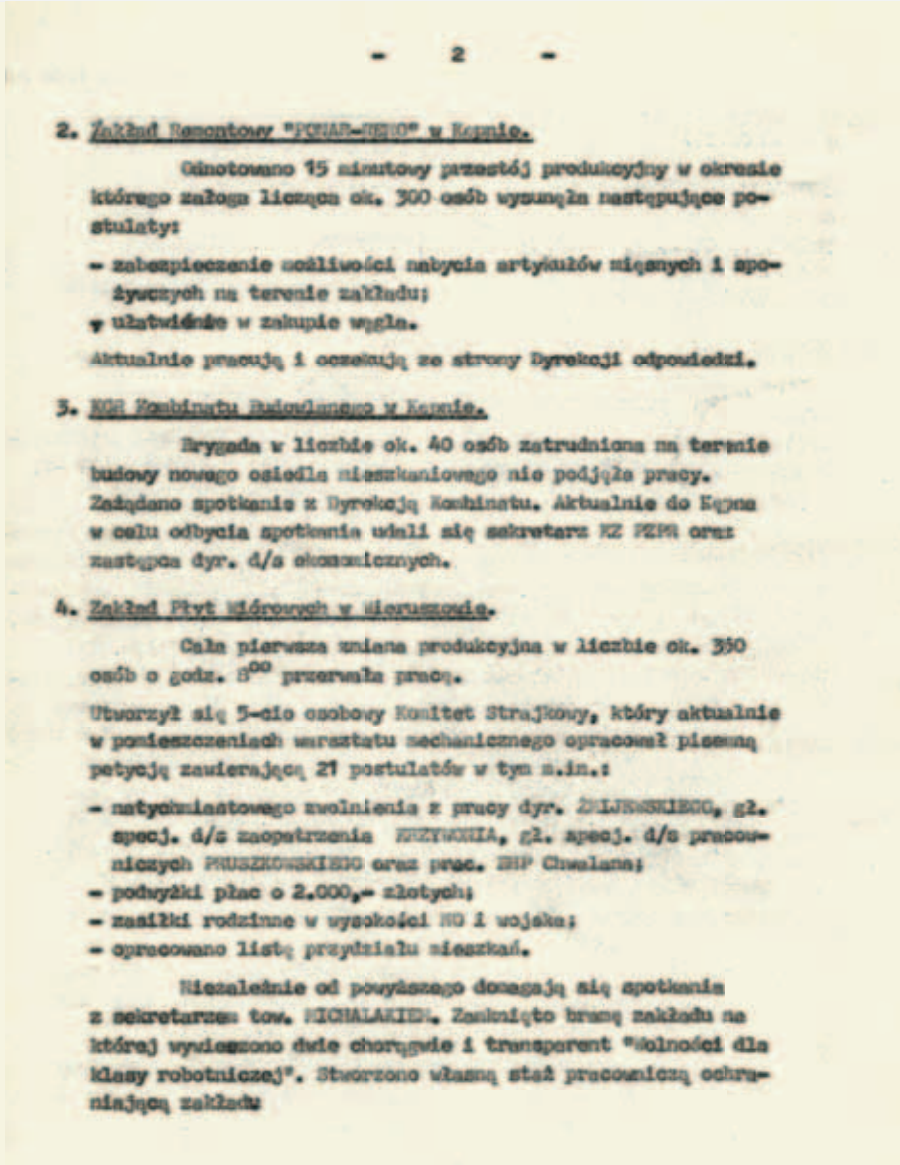
Meldunek operacyjny na temat przerwy w pracy pracowników Fabryki Automatów Tokarskich w Pleszewie z dnia 27 sierpnia 1980 r. AIPN OBUJAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 244

Informacja dotycząca sytuacji w Fabryce Automatów Tokarskich w Pleszewie z dnia 27 sierpnia 1980 r. AIPN OBUJAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 244

Informacja dotycząca sytuacji nastrojowej w zakładach pracy województwa kaliskiego z dnia 29 sierpnia 1980 r. AIPN OBUJAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304

Jan Marciniak przywódca strajku w Fabryce Wyrobów Runowych „Runotex” w Kaliszu

Jan Marciniak – ur. 28 października 1939 r. w Szczytnikach k. Kalisza. Ukończył ZSZ w Łodzi (1954 r.). W latach 1960-1989 pracownik Fabryki Wyrobów Runowych „Runotex” w Kaliszu. We wrześniu 1980 r. współinicjator strajku w „Runotexie”, następnie wybrany przewodniczącym Komitetu Strajkowego. Od jesieni współorganizator „S” w „Runotexie”; w 1981 r. członek Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej w Kaliszu (Zarządu Okręgu) delegat na I Walne Zebranie Delegatów Województwa Kaliskiego. 13 grudnia 1981 r. internowany w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wlkp., nast. Głogowie, zwolniony 22 lutego 1982 r. i przeniesiony na gorzej stanowisko pracy (z tkalni do farbiarni). W stanie wojennym wraz z żoną Henryką i synem Radosławem kolportował podziemne wydawnictwa „S”. Wielokrotnie przesłuchiwany i zatrzymywany przez SB. Jako współpracownik Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Wolności i ich Rodzinom przy Kłasztorze oo. Jezuitów roznosił żywność i odzież, zbierał informacje o represjonowanych. W latach 1982-1983 współorganizator przemarszów z kościoła oo. Jezuitów do kościoła św. Józefa. W latach 1983-1990 współorganizator wyjazdów autokarowych z „Runotexu” do Częstochowy na Ogólnopolskie Pielgrzymki Ludzi Pracy. W latach 1988-1989 działacz Duszpasterstwa Ludzi Pracy „S” Kaliska im. ks. Jerzego Popiełuszki przy kłasztorze oo. Jezuitów, organizator pielgrzymek do Biechowa w ramach DLP „S” Kaliska. Od 1 lipca 1989 r. na rencie. W 1988 r. lider i organizator struktur „S” w Kaliszu. 4 października 1988 r. spotkał się w swoim mieszkaniu z Bogdanem Naroznym w sprawie reaktywowania struktur „S” w zakładach pracy i regionie, 14 stycznia 1989 r. na spotkaniu opłatkowym DLP „S” Kaliska w kłasztorze oo. Jezuitów wraz z 6 działaczami „S” podjął decyzję o rozpoczęciu jawnej działalności. Od 14 stycznia 1989 r. członek Komitetu Organizacyjnego Tymczasowego Zarządu Regionu „S”, 17 maja 1989 r. upoważniony w 1997 r. Odznaczony Krzyżem Wigilia Politycznego (1996 r.). Był figurantem Kwestionariusza Ewidencyjnego o kryptonimie „Marcin” założonego 15 lutego 1983 r.

Antoni Pietkiewicz doradca komitetów strajkowych w „Runotexie” i „Winiarach”

Antoni Pietkiewicz – ur. 24 grudnia 1948 r. w Kaliszu. Absolwent Wydziału Elektrycznego Politechniki Łódzkiej (1978 r.) oraz studiów podyplomowych. W latach 1968–1982 pracownik Kombinatu Budowlanego w Kaliszu. W II poł. lat 70-tych współpracownik KSS KOR i ROPCIO oraz wydawca niezależnego pisma „Wolne Słowo”. Za działalność opozycyjną represjonowany, m.in. 11 grudnia 1978 r. aresztowany, oskarżony o handel dolarami, osadzony w ŻK we Wronkach. We wrześniu 1980 r. współpracownik i doradca komitetów strajkowych w Kaliszu (m.in. w Fabryce Wyrobów Runowych „Runotex” i Kaliskich Zakładach Koncentratów Spożywczych „Winiary”) w rozmowach z dyrekcjami i władzami lokalnymi. Był zaangażowany w utworzenie w Kaliszu struktur miejskich. Od 29 września 1980 r. przewodniczący kaliskiego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „S”. Po utworzeniu Regionu Wielkopolska Południowa od 1 lipca 1981 r. wiceprzewodniczący, a od 24 listopada przewodniczący Zarządu Regionu. Delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów w Gdańsku i sekretarz Prezydium Zjazdu, członek Komisji Krajowej NSZZ „S”. 13 grudnia 1981 r. internowany w Gdańsku podczas posiedzenia KK, a następnie przetrzymywany w Ośrodkach Odosobnienia w Strzebielinu i Warszawie-Białolecie. Od 4 października 1982 r. nie wrócił z przepustki do Os. Odosobnienia. Ukrywał się m.in. w Kaliszu, Warszawie i w Górnym Śląsku. Prowadził w tym czasie ożywioną działalność podziemną, stanął na czele Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego w Kaliszu, zorganizował wspólnie z o. Stefanem Dzierżkiem TJ 13 października 1982 r. pierwszą w Kaliszu mszę za Ojczyznę w Kościele oo. Jezuitów. Redaktor i autor podziemnych pism „Biuletyn Informacyjny TKK Wielkopolska Południowa” i „Magazyn Polski Walczącej”. W lipcu 1983 r. utworzył Międzyregionalną Komisję Koordynacyjną „S” „Kalisz-Konin-Sieradz” i został jej przewodniczącym. W latach 1983-1984 redaktor oraz drukarz pisma MKK „Nasza Solidarność”. Aresztowany w Warszawie 2 lipca 1984 r. i zwolniony na mocy amnestii 23 lipca. Od 1984 r. związany z Warszawą, gdzie się ożenił i podjął pracę. Od listopada 1984 r. członek TKZ, potem przewodniczący Rady Pracowniczej w Eneuropojecie w Warszawie, gdzie pracował. Po 1989 r. aktywny działacz struktur zakładowych, delegat na II WZD Regionu Mazowsze oraz na II KZD w Gdańsku. W okresie od sierpnia 1990 r. do stycznia 1991 r. pełnił funkcję Wojewody Kaliskiego, a następnie został pierwszym z-cą szefa Kancelarii Prezydenta RP. W okresie późniejszym był m.in. wiceprezesem NIK oraz w 1999 r. Wojewodą Mazowieckim. Wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury (2001 r.), odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2006 r.). Uhonorowany najwyższym odznaczeniem Prymasa Polski medalem Złotym „ECCLESIAE POPULOQUE SERVITUM PRAESTANTI” (2007 r.), Honorowy Obywatel Miasta Kalisza (2009 r.). W latach 1978-1986 rozpracowywany przez SB w ramach SOR o kryptonimach: Blacha, Inicjatywa, Klubowiec, Zbieg, Układ.

Ciężka praca w Przedsiębiorstwie Robót Montażowych Przemysłu Chemicznego „Montochem” w Kępnie. APK, Zbiór fotografii i pocztówek

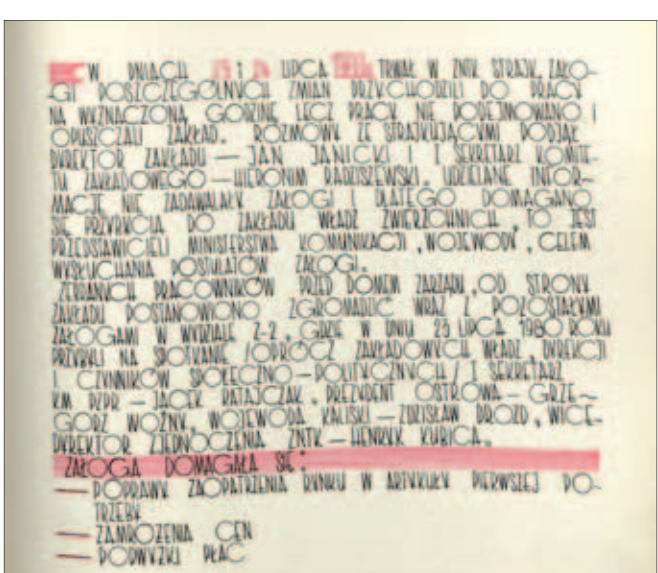

Budynek Kaliskich Zakładów Koncentratów Spożywczych „Winiary”. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego w Ostrowie Wlkp., sygn. 187

Bogusław Śliwa doradca komitetów strajkowych w „Runotexie” i „Winiarach”

Bogusław Śliwa – ur. 6 października 1944 r. we Lwowie. Absolwent Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydz. Prawa (1969 r.). Od 1970 r. pracownik prokuratury w Olsztynie, Świebodzinie i Kaliszu. Członek PZPR w latach 1964-1977, usunięty z partii i z Prokuratury Rejonowej w Kaliszu za brak posuszństwa wobec władz. Uznał funkcjonariusza MO za podejrzanego o morderstwo (po przemilczeniu sprawy przez oficjalne instytucje, do których się zwracał, przekazał informacje Jackowi Kuronowi z KSS KOR). Współpracownik KOR i ROPCIO, współredaktor kaliskiego bezdebitowego periodyku „Wolne Słowo”. We wrześniu 1980 r. doradca i negocjator strajkujących załóg Fabryki Wyrobów Runowych „Runotex” i Kaliskich Zakładów Koncentratów Spożywczych „Winiary” w rozmowach z dyrekcją zakładów i władzami. Po utworzeniu struktur miejskich „S”, od 29 września 1980 r. sekretarz Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „S” w Kaliszu, delegat na I Walne Zebranie Delegatów Województwa Kaliskiego, następnie wiceprzewodniczący Zarządu Regionu i delegat na I Krajowy Zjazd Delegatów w Gdańsku. Razem z Janem Lityńskim opracował, zainicjowane przez Henryka Ścińskiego z Ostrowa Wlkp., *Postanie do Ludzi Pracy Europy Wschodniej*. Z jego inicjatywy na gmachu sądu w Kaliszu został namalowany napis *Przywróć godność prawu*. W stanie wojennym jeden z przywódców Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „S” Wielkopolska Południowa. Internowany 25 lutego 1982 r. w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wlkp., następnie w Gębarzewie i Włodzynie, zwolniony 25 listopada 1982 r. Aresztowany w 1983 r. za zorganizowanie solidarnościowej, nielegalnej pierwszomajowej manifestacji, wypuszczony w lipcu na mocy amnestii. Organizator druku i autor tekstów podziemnych pism, m.in. „Społeczeństwo do Przemyslenia”, „Biuletyn Informacyjny TKK Wielkopolska Południowa”. Wspólnie z Antonim Pietkiewiczem utworzył Międzyregionalną Komisję Koordynacyjną „Kalisz-Konin-Sieradz”, kolporter pisma „Nasza Solidarność”. Pozbawiony możliwości zatrudnienia 30 grudnia 1983 wyjechał na emigrację polityczną do Szwecji. Zmarł 23 listopada 1989 r. w Sztokholmie. Honorowy Obywatel Miasta Kalisza (2007 r.). Wielokrotnie rozpracowywany przez SB, m.in. – w 1978 r. KW MO w Kaliszu prowadził wobec niego Sprawę Operacyjną Rozpracowania o krypt. „Owoc” (dot. współpracy z KSS KOR), w 1979 r. był figurantem SOR o kryptonimie „Inicjatywa” (dot. ROPCIO i „Wolnego Słowa”), w latach 1983-1986 był figurantem SOR o kryptonimie Układ (dot. „Naszej Solidarności”).

Fragment kroniki ZNTK dotyczący strajku. Ze zbiorów Europejskiego Konsorcjum Kolejowego „Wagon” Sp. z o.o. w Ostrowie Wielkopolskim

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

FORUMSYNAGOGA

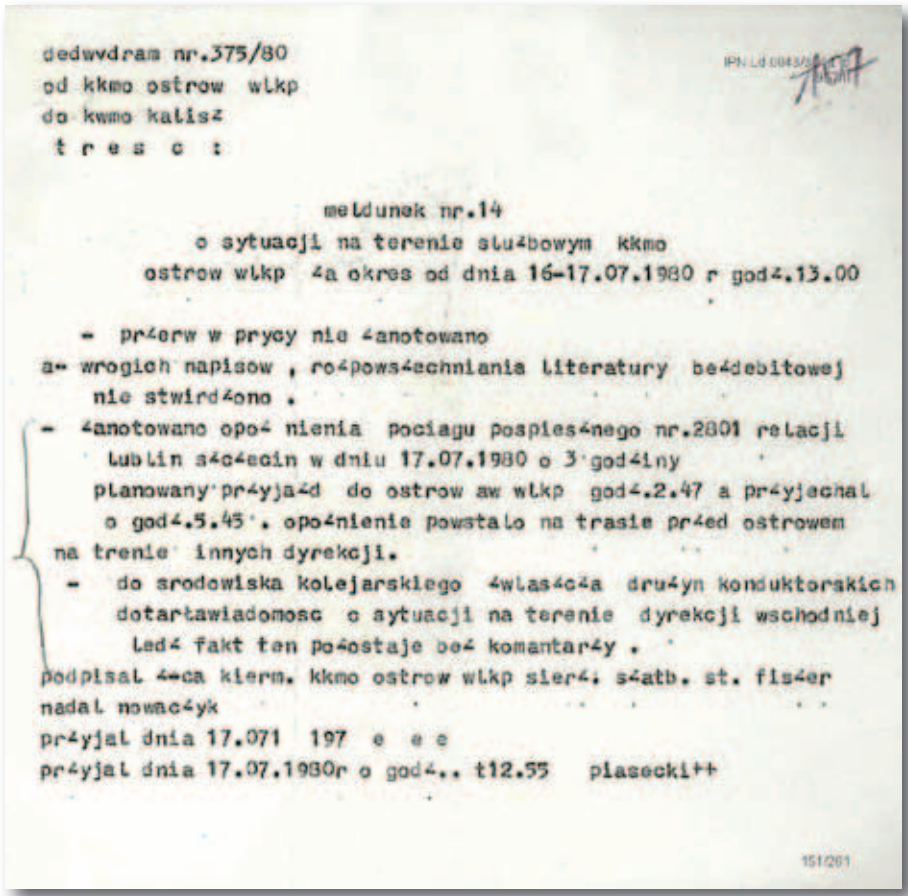
NSZZ

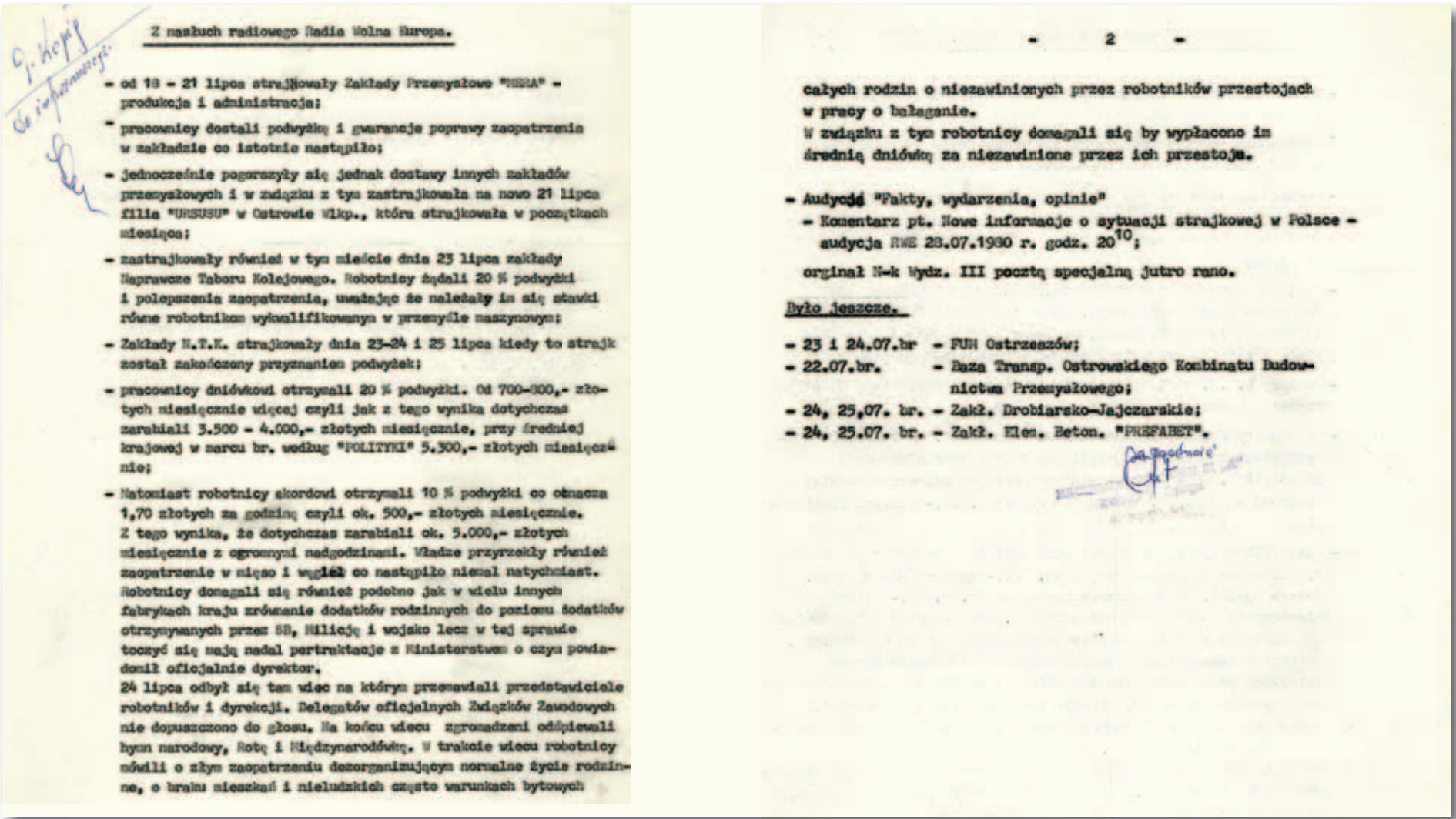
OSTRÓW WIELKOPOLSKI

Ostrów Wielkopolski w okresie PRL przeżył szybki rozwój demograficzny i gospodarczy. Liczba ludności wzrosła z niepełna 31 tys. w 1946 r. do 62,5 tys. w 1980 r. Miasto o funkcjach komunikacyjno-handlowych, jakim Ostrów Wielkopolski był przed II wojną światową, przekształcił się w ośrodek przemysłowo-komunikacyjny. W przemyśle pracowało 49% zatrudnionych, a w transporcie i łącznie 17%. Pod względem potencjału przemysłowego Ostrów Wielkopolski stanowił drugi ośrodek w wojewódzkie kaliskim i jeden z ważniejszych w kraju. Przemysł ostrowski charakteryzował wysoki stopień koncentracji w dużych zakładach. Trzy największe przedsiębiorstwa przemysłowe – Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego, Zakłady Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP”, Zakłady Sprzętu Mechanicznego „Ursus” – skupiały 65,5% ogółu zatrudnionych w przemyśle. Szczególną rolę odgrywał ZNTK zarówno pod względem produkcji (blisko 40% zatrudnionych), jak i wartości produkcji (ponad 40%). Pozostałe 34,5% pracowało w 94 zakładach. Większość z nich to były zakłady małe, gdzie pracowało nie więcej niż 20 osób (68% wszystkich zakładów mieście), siedem przedsiębiorstw zatrudniało powyżej 500 osób, w tym trzy powyżej 1000. Tak duża koncentracja pracowników w niewielu zakładach sprzyjała w egzekwowaniu żądań podczas strajków 1980-1981.

Z początkiem lata 1980 r. w Ostrowie Wielkopolskim, podobnie jak w całym kraju, narastało niezadowolenie uwarunkowane niedostatecznym zaopatrzeniem rynku w podstawowe artykuły konsumpcyjne i wprowadzeniem podwyżek cen przy braku towarzyszących im podwyżek zarobków. W niektórych zakładach dochodziły do tego dotkliwe braki surowcowe, które prowadziły do przerw w produkcji, co odbijało się niekorzystnie na płacach robotników. W II połowie czerwca symptomy niezadowolenie SB odnotowała min. w ZNTK, ZSM „Ursus” i Przedsiębiorstwie Przemysłu Betonów „Prefabet”.

Meldunek MO o sytuacji na węźle kolejowym w Ostrowie wielkopolskim. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304

Informacje nadawane przez Radio Wolna Europa dotyczące lipcowych strajków w Ostrowie Wielkopolskim. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304

W lipcu 1980 r. w Ostrowie Wielkopolskim doszło do licznych przerw w pracy. Bezpośredni impulsem do zorganizowanych wystąpień była podwyżka cen żywności od 1 lipca. Podrożały niektóre gatunki mięs i wyrobów mięsnych przeniesionych do kategorii towarów sprzedanych po tzw. cenach komercyjnych. Falę strajkową rozpoczęły ZSM „Ursus” (2 lipca), a w ślad za nimi poszły: ZAP (19 lipca), ZNTK, „Prefabet”, Wielkopolskie Zakłady Produkcji Sklejek (wszystkie 23 lipca), Przedsiębiorstwo Transportu Samochodowego Łączności oraz warsztaty Lokomotywowni DRPK (24 lipca), Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego, Fabryka Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego „Spomasz”, spółdzielnie „1 Maja” i „Asco” oraz Centrala Rybna (25 lipca), Baza Transportu Inżynierii Miejskiej (26 lipca), Transbud (27 lipca), Zespół Magazynowy WSS i grupa pracowników Węzła PKP (28 lipca), Oddział Zakładów Piwowarskich w Poznaniu (29 lipca), Składowiska Węgla i PKS (30 lipca).

Postulaty wysuwane przez pracowników w większości były takie same i generalnie sprowadzały się do żądań podwyżek płac w różnych formach i wysokościach. Ponadto, poza rozwiązaniem problemów specyficznych dla każdego zakładu (np. zmian w organizacji pracy), domagano się także:

- wydatnej poprawy zaopatrzenia w artykuły żywności (mięso, masło, cukier) i węgiel,
- zrównania zasiłków rodzinnych do wysokości tych pobieranych przez pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Obrony Narodowej,
- polepszenia zaopatrzenia w surowce i materiały konieczne do ciągłej produkcji (ZNTK, „Prefabet”, „Ursus”, ZAP).

Opaska strajkowa. Ze zbiorów Jerzego Sówki

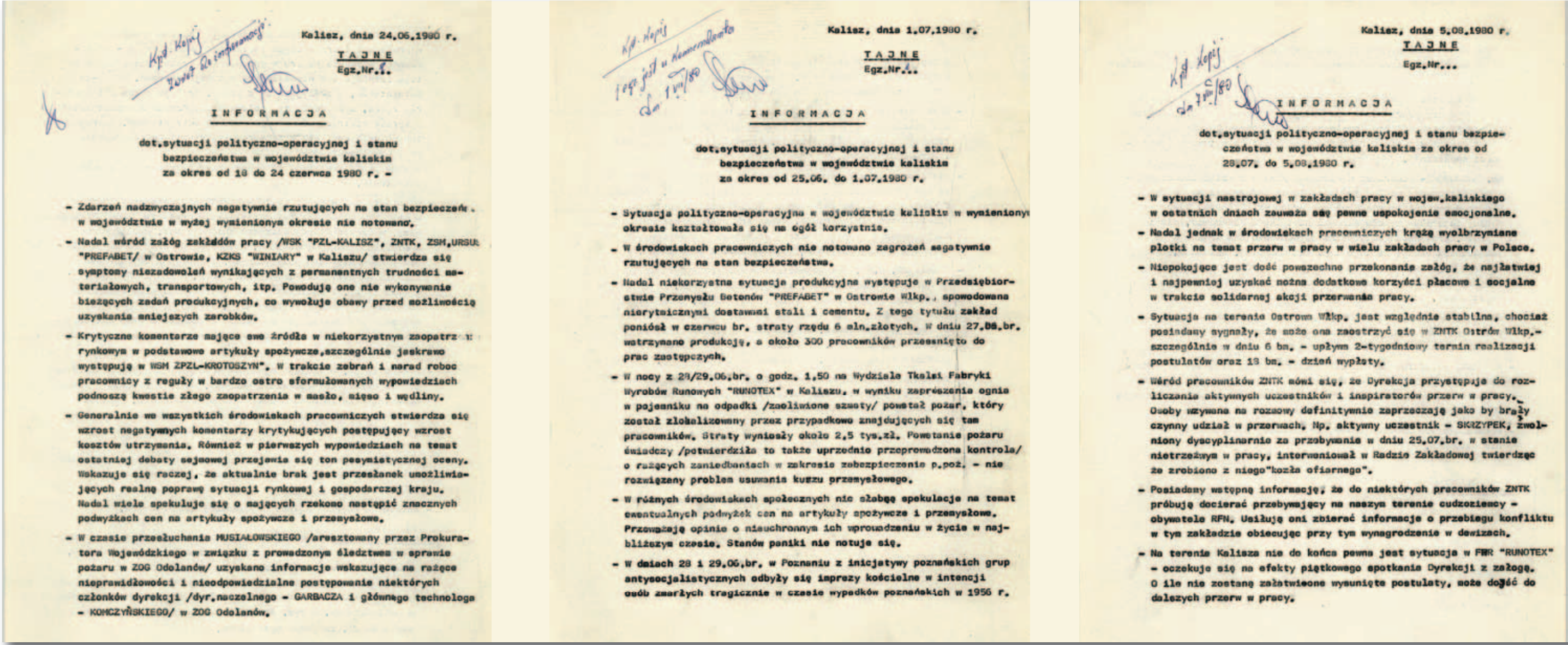
APK, Zbiór fotografii i pocztówek

APK, Zbiór fotografii i pocztówek

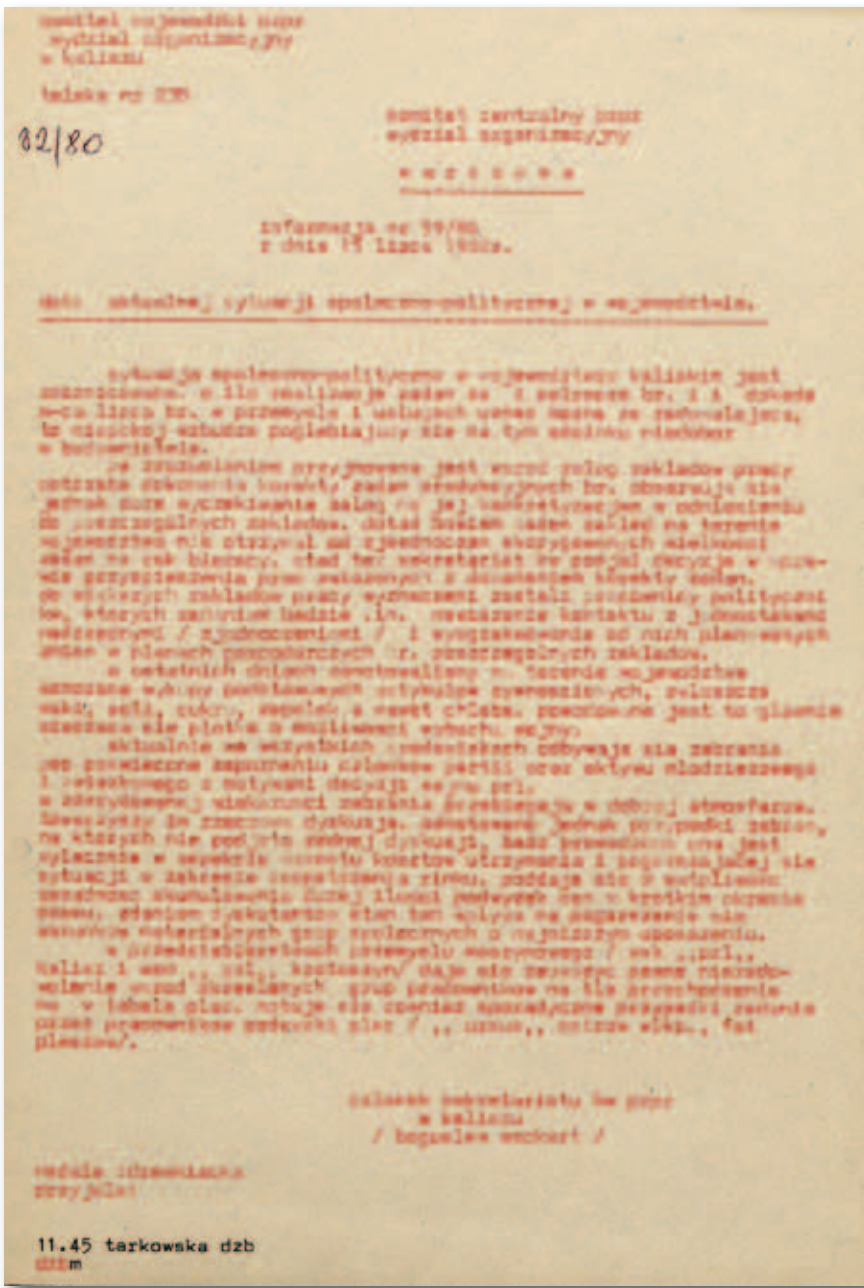
Wnętrze betoniarń przedsiębiorstwa APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

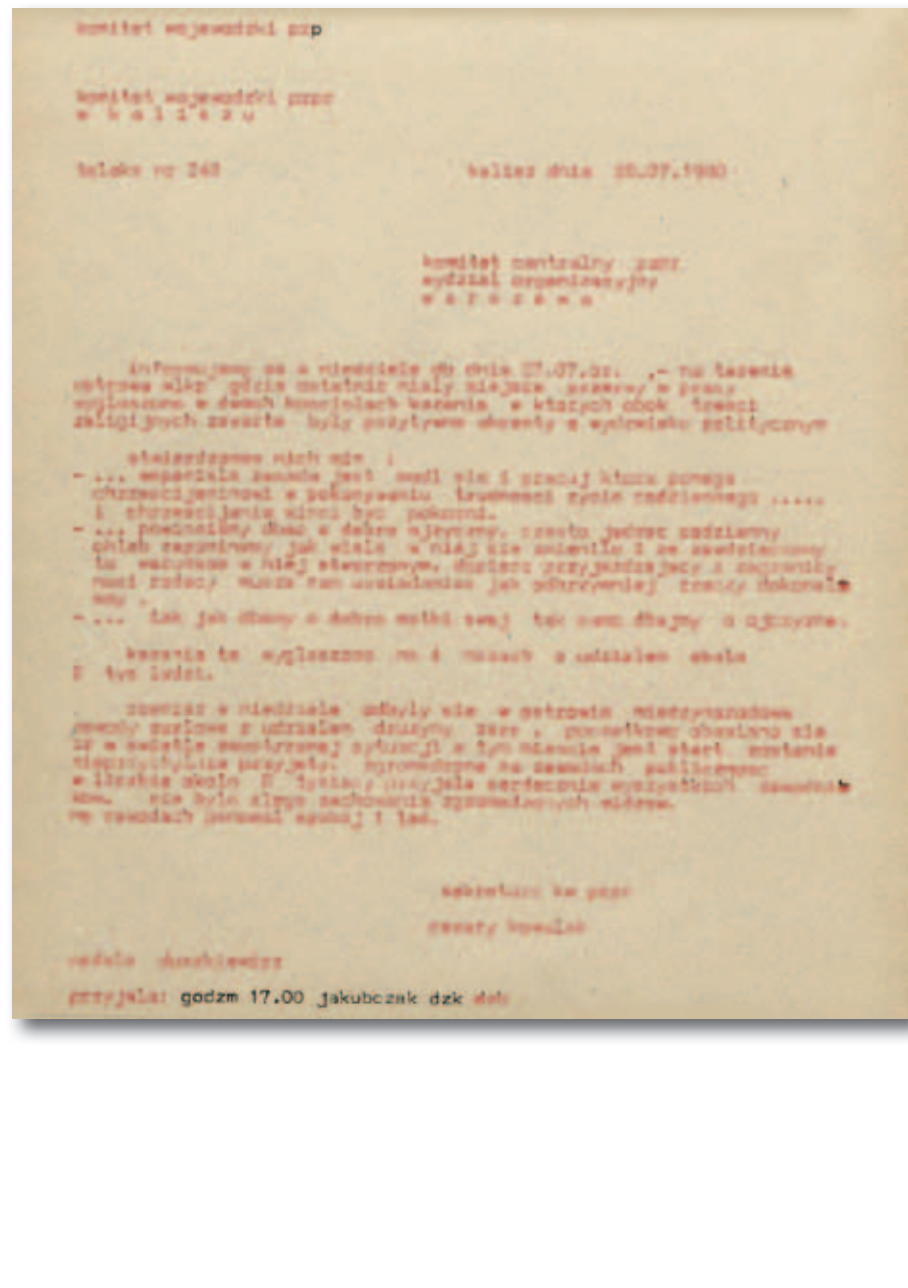
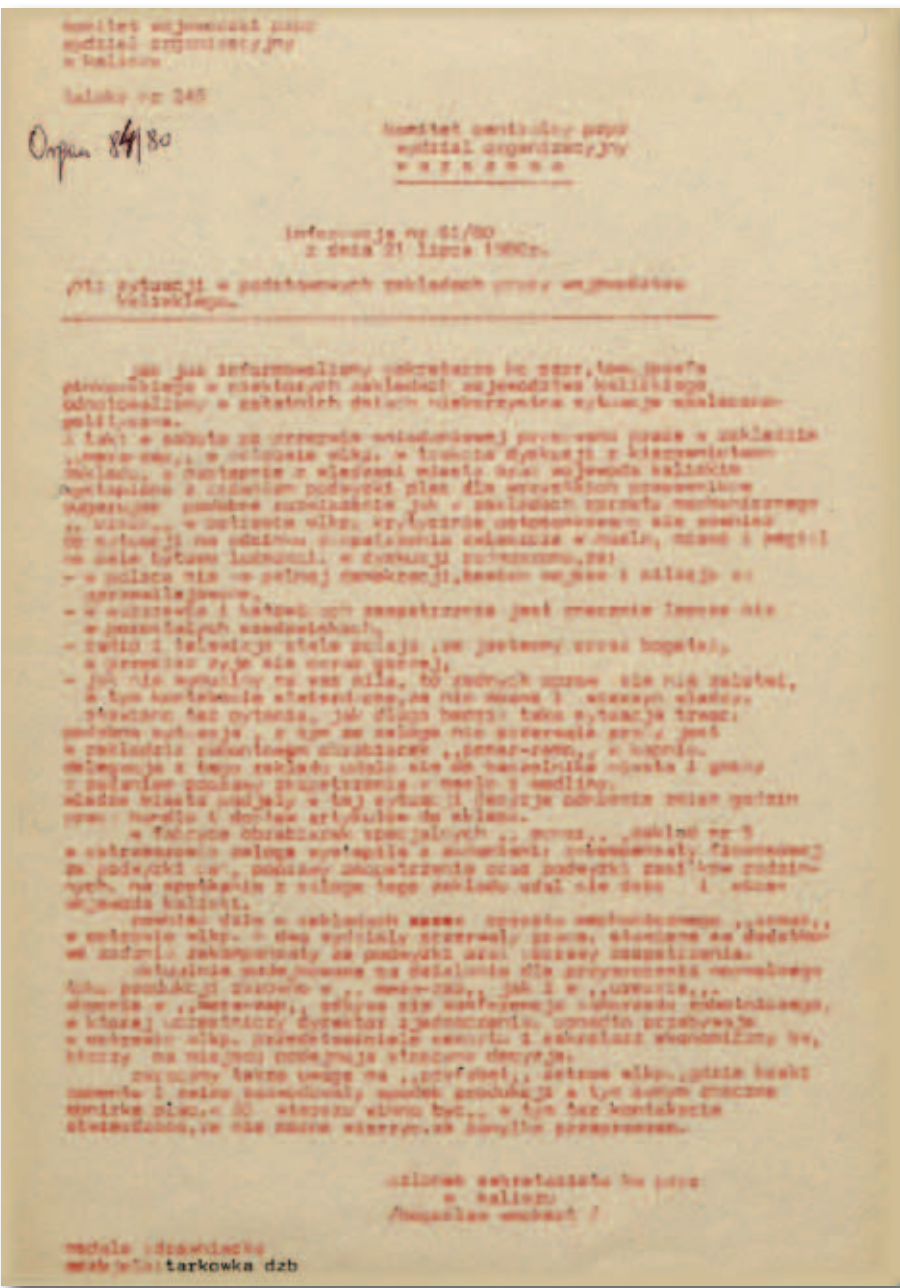
Fragmenty meldunków SB dotyczące sytuacji polityczno-operacyjnej i stanu bezpieczeństwa w województwie kaliskim w czerwcu i lipcu 1980 r. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t.1

Do przestojów pracy dochodziło także w innych miejscowościach województwa. Zarówno w dużych zakładach (Fabryka Wyrobów Runowych „Runotex” w Kaliszu), jak i bardzo małych (Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Sieroszevicach). Władze przyjęły metodę gaszenia strajków poprzez realizację żądań ekonomicznych, co przyniosło efekty przeciwne do zamierzeń. Fakt, że poprzez strajk można wynegocjować podwyżkę, skłaniał coraz to nowe zakłady do strajkowania. Ogółem w całym kraju lipcowe protesty ogarnęły 177 zakładów zatrudniających 81 tys. pracowników i, jak się później okazało, było tylko preludium do poważniejszych w skutkach strajków sierpniowych.

AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t.1 i 304; Archiwum Państwowe w Kaliszu, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Kaliszu, sygn. 250; G. Schlender, *NSZZ „Solidarność” w województwie kaliskim w latach 1980-1990*, Kalisz 2006, s. 14

Informacje KW PZPR w Kaliszu dla Komitetu Centralnego PZPR w Warszawie o sytuacji społeczno-politycznej w województwie kaliskim w lipcu 1980 r. APK, KW PZPR w Kaliszu, sygn. 250

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

1980 - 2015

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

ZAKŁADY SPRZĘTU MECHANICZNEGO
ZRZESZENIE PRZEMYSŁU CIĄGNIKOWEGO
„URSUS” W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Fabryka w Ostrowie produkowała części dla przemysłu motoryzacyjnego, przede wszystkim chłodnice i grzejniki samochodowe. Zatrudniała 1400 pracowników. W 1972 r. została dołączona do Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” – grupy zakładów produkujących ciągniki i części do nich.

1 lipca 1980 r. zaczął strajkować Ursus w Warszawie. Następnego dnia za ich przykładem poszedł zakład w Ostrowie i był to pierwszy strajk w 1980 r. w województwie kaliskim. Protest miał podłoże ekonomiczne, spowodowany był niski płacami w zakładzie i trwał dwa dni. Załoga spontanicznie przerwała pracę i zwołała wiec, któremu przewodził Alojzy Lewicki. Dyrektor zakładu, przestraszony strajkiem, obiecał spełnić postulaty pracowników. Mimo to 11 lipca do dyrekcji zostały przekazane dwie petycje. Pierwsza z działu Głównego Mechanika, druga z Narzędziowni, obie podpisane przez 130 pracowników (na 258 zatrudnionych w obu działach). Obie petycje żądały podniesienia płac w związku z podniesieniem cen na artykuły żywnościowe. Informacja dyrekcji o tym, że od 1 sierpnia zakłady „Ursus” mają przejść do wyższej grupy tabeli płac, w związku z czym zarobki wzrosną średnio o 430 zł, wyciszyła nastrój niezadowolenia.

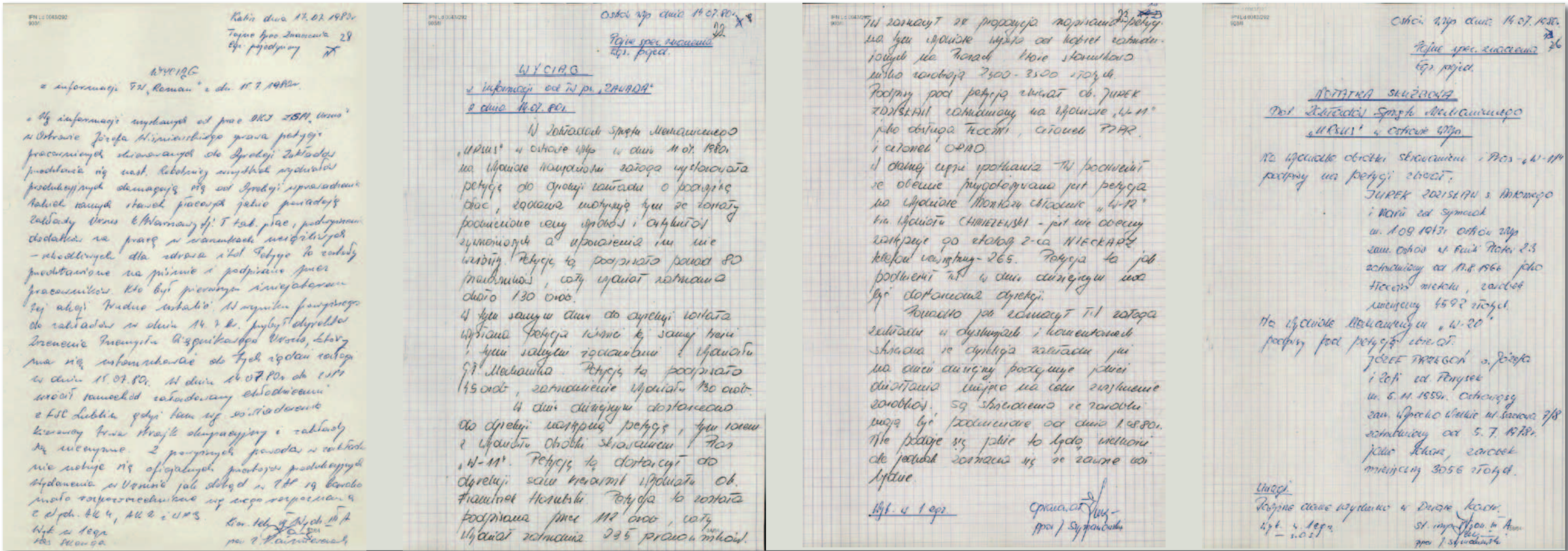
Druk reklamowy ZSM „Ursus” w Ostrowie Wlkp. Ze zbiorów Ryszarda Lubońskiego

Widok ogólny zakładu „Ursus” w Ostrowie Wlkp. Ze zbiorów Ryszarda Lubońskiego

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Skarga”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 292

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Skarga”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 292

Mimo to SB następnego dnia uruchomiło Sprawę Operacyjnego Sprawdzenia o kryptonimie „Skarga” zagrożenia, które zatytułowało „Nastrój niezadowolenia w postaci przygotowania i wysyłania petycji skarg”. Celem SOS było rozpoznanie całokształtu przyczyn i rozmiarów niezadowolenia oraz podjęcie działań zmierzających do likwidacji zagrożenia. 14 lipca wpłynęła kolejna petycja 112 pracowników Wydziału Obróbki Skrawaniem i Pras zatrudniającego 223 osoby. Przygotowywana była kolejna petycja z Wydziału Montażu Chłodnic, którą ostatecznie podpisało 120 osób z 300 tam pracujących, a także z Wydziału Kontroli Jakości.

Zdaniem SB przyczyną całej sytuacji było niepoinformowanie załogi o ustaleniach narady Dyrekcji Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” w Warszawie odbytej 8 lipca dotyczącej planowanego przejścia pracowników na wyższą kategorię płac. Bezpośrednią przyczyną składania petycji była obawa, że ww. zmiana może nie obejmować pracowników wydziałów pomocniczych. Znaczenie miała także pogłoska o podwyżce płac w zakładach „Ursusa” w Warszawie wywalczona przerwą w pracy.

Z inspiracji SB dyrekcja ostrowskiego zakładu poinformowała 14 lipca wszystkich pracowników o planowanej od 1 sierpnia podwyżce płac średnio o ok. 500 zł. Informacja zadowolila w pełni pracowników, o czym może świadczyć fakt, że przygotowana już petycja Wydziału Montażu Chłodnic została zniszczona.

W okresie prowadzenia SOS osobowym źródłom informacji zlecono prowadzenie aktywnego rozpoznania osób inspirujących do pisania petycji oraz realizacji działań dezintegrujących. Dzięki temu SB posiadało pełną bieżącą wiedzę na temat sytuacji w zakładzie oraz mogło podejmować lub inicjować skuteczne działania mające na celu neutralizację zagrożenia. W działaniach wykorzystano TW ps. „Zawada” i TW ps. „Roman” oraz kontakty służbowe z kierownictwem.

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

ZAKŁADY AUTOMATYKI PRZEMYSŁOWEJ „MERA-ZAP” W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Było to jedno z największych (3150 pracowników) i najnowocześniejszych przedsiębiorstw w mieście, wytwarzające znaczną część krajowej produkcji automatyki przemysłowej. Zakład wytwarzał elementy i półfabrykaty do urządzeń automatycznych oraz kompletował i instalował przemysłowe urządzenia sterownicze w obiektach produkcyjnych w Polsce i za granicą.

Strajk rozpoczęli w sobotę rano 19 lipca pracownicy Wydziału Automatyki Kompleksowej AK 2, którym zmieniono normy pracy. Ponieważ sekretarz zakładowej organizacji PPZR nie chciał przybyć na oddział, aby z nimi porozmawiać, pracownicy przerwali pracę i ruszyli pod budynek dyrekcji. Według komendanta miejskiego MO rozwój sytuacji wyglądał następująco: (...) o godz. 9.15 robotnicy I zmiany wydziałów produkcyjnych i pomocniczych w liczbie około 1400 osób przerwali pracę wysuwając żądania dotyczące głównie poprawy zapatrzenia sklepów w artykuły jak: cukier, mąka, masło i sól. Pojawili się żądania dotyczące również podwyżki płac. Ogółem na I zmianie pracowały 1973 osoby. Pracownicy administracji pracy nie przerwali. Robotnicy zgromadzili się na terenie zakładu przed klubem i w klubie ZSMP „Zadziorek”. Około 12.20 udali się do zakładu prezydent miasta Ostrowa Wlkp. [Grzegorz Woźny] i wiceprezydent [Ryszard Małecki], lecz załoga żądała rozmowy z wojewodą kaliskim, któremu przedłożone zostały warunki stawiane przez robotników. O godz. 13.00 część robotników w liczbie około 1100 osób oraz pracownicy administracji opuścili zakład. Na teren zakładu weszła II zmiana w liczbie około 300 osób i dołączyła do grupy, która przerwała pracę. Ukazały się hasła „My chcemy jeść”, „Żądamy podwyżki płac”. Po wystąpieniu wojewody kaliskiego [faktycznie wicewojewody Jan Kolendy] grupa pracowników I zmiany (około 300 osób) opuściła zakład około godz. 17.10. Pozostali na terenie zakładu pracownicy II zmiany nie podjęli pracy. Robotnicy zażądali na poniedziałek, tj. na dzień 21 lipca 1980 r. rozmowy z udziałem przedstawicieli zjednoczenia, ministerstwa i przedstawiciela KC PZPR, przy czym zaznaczyli, że w tym dniu również nie podejmą pracy, jeśli ich żądania nie zostaną spełnione.

Biurowiec zakładu wybudowany przez OPBO. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

Pracownicy Działu Gospodarki Aparatury Pomiarową w ZAP-ie biorący udział w strajku w lipcu 1980 r. Siedzą od lewej w pierwszym rzędzie – Jacek Jacy, Lech Górski. W drugim rzędzie od lewej – Ewa Szewczyk, Wojciech Witoń, Józef Gregorczyk. W trzecim rzędzie stoją od lewej – Paweł Galewsky, Urszula Paluch, Marian Jasik, Mateusz Mickiewicz. Ze zbiorów Lecha Górskiego

APK, Zbiór fotografii i pocztówek

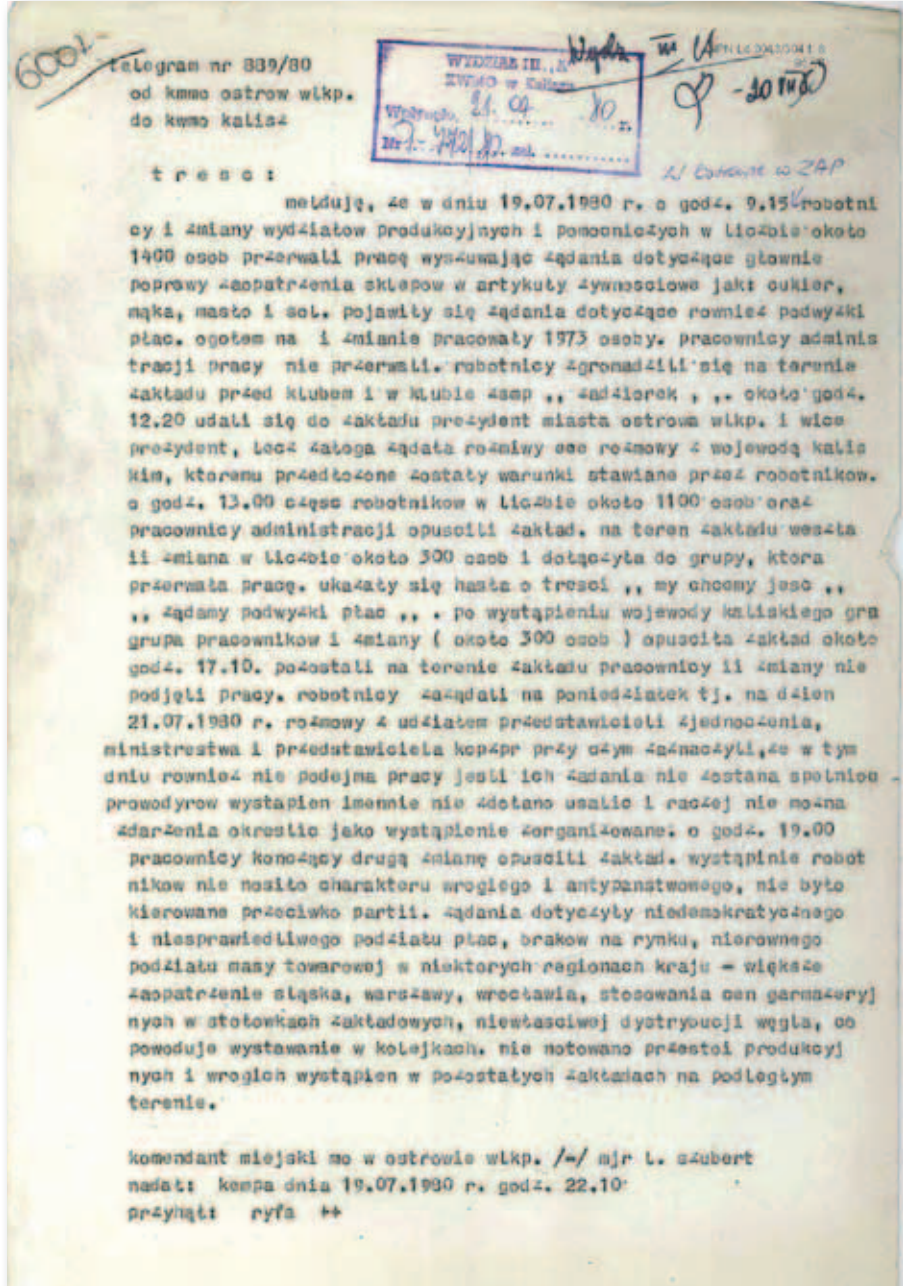
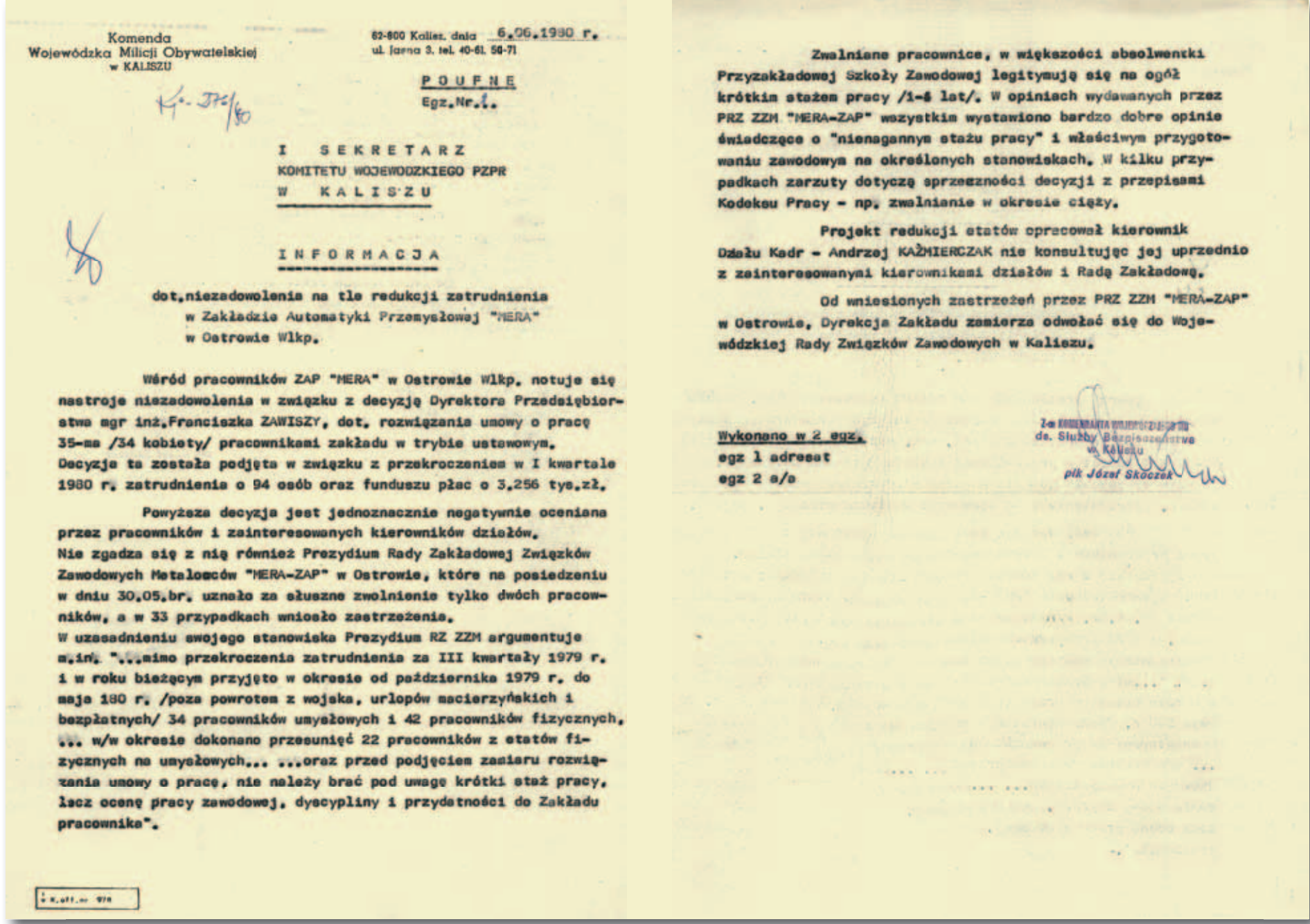
Protestujący nie utworzyli komitetu strajkowego, gdyż obawiali się późniejszych represji wobec jego członków. Reprezentowała ich Rada Pracownicza z przewodniczącym Marianem Szymoniakiem na czele. Przywódcami protestu byli także: Antoni Majka, Lech Górski i Aleksander Urban. Wokół zakładu krążyła MO, robiono zdjęcia, odcięto telefonny.

Według oceny wspomnianego komendanta miejskiego MO: *Prowodyrów wystąpienia imiennie nie zdołano ustalić i raczej nie można wydarzenia określić jako wystąpienie zorganizowane. (...) Wystąpienie robotników nie nosiło charakteru wrogiego i antypaństwowego, nie było kierowane przeciwko partii. Żądanie dotyczyły niedemokratycznego i niesprawiedliwego podziału płac, braków na rynku, nierównego podziału masy towarowej w niektórych regionach kraju – większe zaopatrzenie Śląska, Warszawy, Wrocławia, stosowania cen garmazeryjnych w stołówkach zakładowych, niewłaściwej dystrybucji węgla (...).*

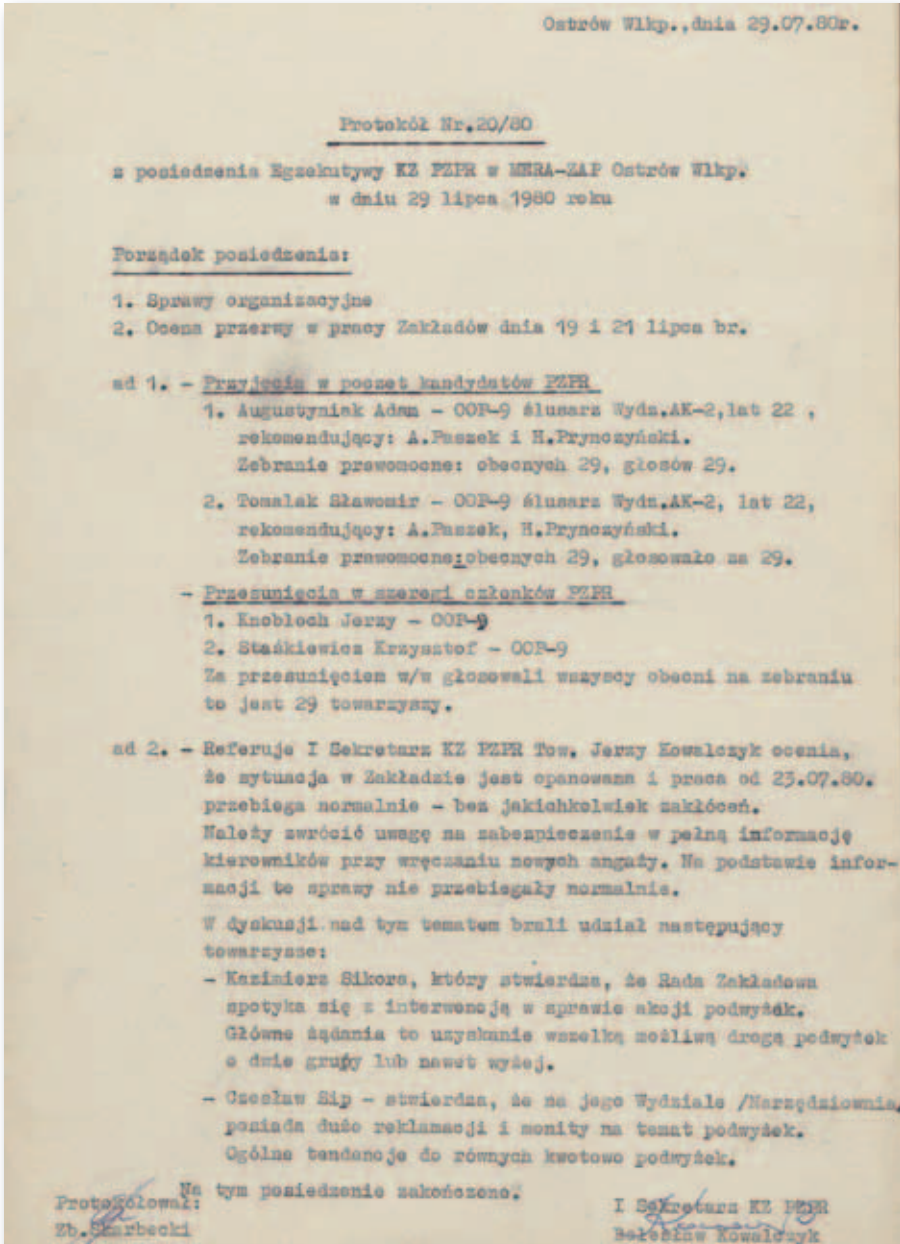
21 lipca z Warszawy przyjechał dyrektor Zdzisław Łapiński, który obiecał podwyżki średnio po 300 zł. Kwota podwyżki zadowoliła pracowników i II zmiana przystąpiła do pracy. Dyrekcja rozdysponowała pieniądze bez konsultacji ze związkami i pracownikami. Część zatrudnionych otrzymała 1200 zł podwyżki, większość około 200 zł, a 60 osób w ogóle pominięto.

Kolejna akcja strajkowa miała miejsce 26 sierpnia. Na hali obróbki mechanicznej M. Szymoniak postawił butlę z napisem „Zbiórka na rzecz strajkujących na Wybrzeżu”. Pieniądze zbierano także na innych wydziałach. Następnego dnia Jerzy Sówka, L. Górski, M. Łobzowski, R. Piotrowski i M. Szymoniak zawieźli prawie 55 tys. zł do Gdańska, gdzie ten ostatni otrzymał od Lecha Wałęsy pełnomocnictwo na tworzenie niezależnych związków zawodowych w Ostrowie Wielkopolskim.

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Kaliszu, sygn. 10 t. 1 i 304; Archiwum Państwowe w Kaliszu, Komitet Zakładowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Zakładach Automatyki Przemysłowej „Mera-Zap” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 8; G. Schlender, *NSZZ „Solidarność” w województwie kaliskim w latach 1980-1990*, Kalisz 2006, s. 47-48, 50-51; też, *Region Wielkopolska Południowa*, [w:] *NSZZ Solidarność 1980-1989*, t. 4, pod red. L. Kamińskiego i G. Waligóry, Warszawa 2010, s. 495

Meldunek komendanta miejskiego MO w Ostrowie Wielkopolskim dotyczący strajku 19 lipca. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304

Protokół z posiedzenia zakładowej egzekutywy organizacji partyjnej. APK, KZ PZPR w Zakładach Automatyki Przemysłowej „Mera-Zap” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 8

Krzyż wykonany przez robotników z wydziału blach i stolarni podczas lipcowego strajku. Obecnie w Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w ZAP S.A.

Wizytówka ks. Henryka Jankowskiego, którą otrzymał Lech Górski podczas wizyty w stołni gdańskiej w sierpniu 1980 r. Ze zbiorów Lecha Górskiego

Informacja o niezadzwoleniu w ZAP w związku ze zwolnieniami pracowników. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t. 1

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

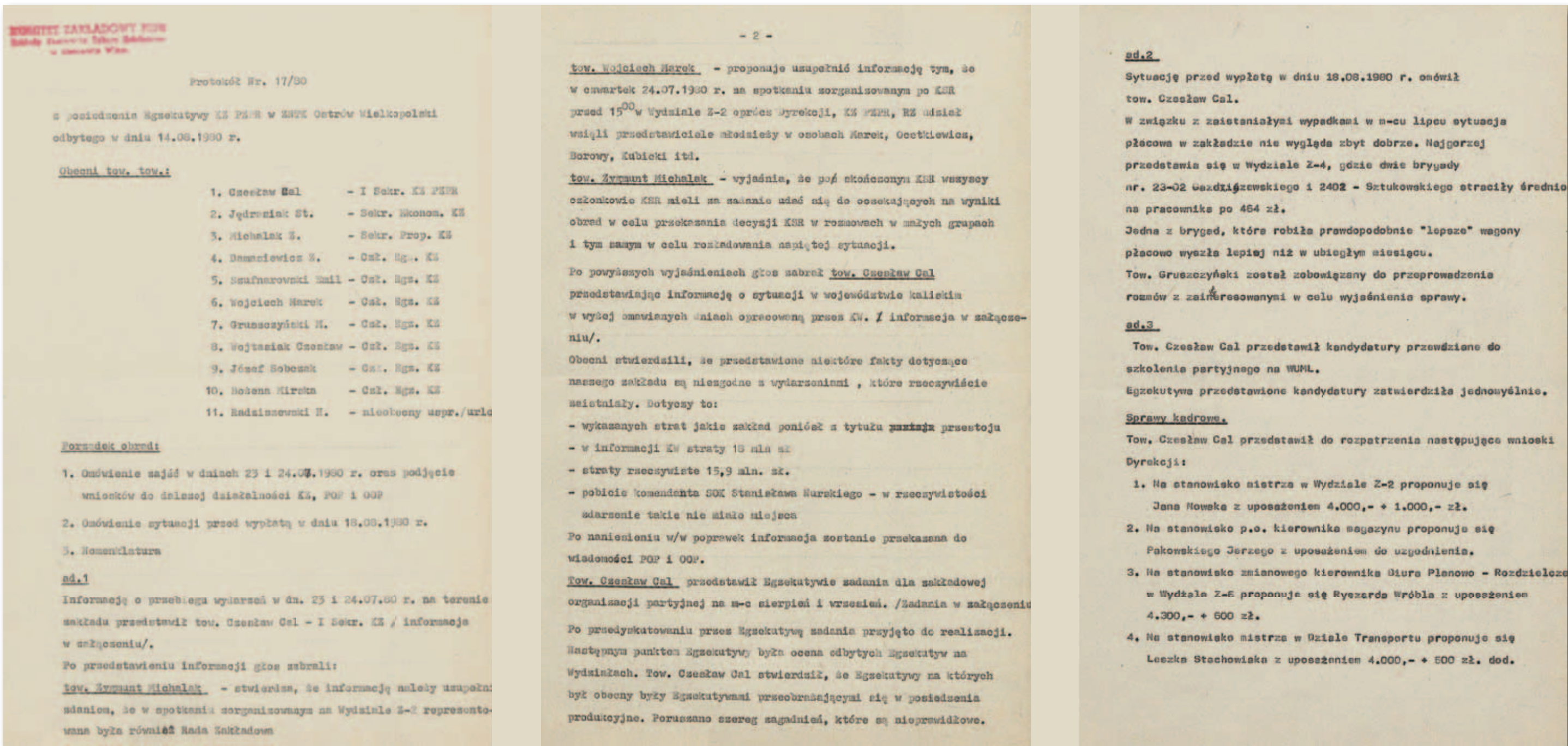
ZAKŁADY NAPRAWCZE TABORU KOLEJOWEGO IM. POWSTAŃCÓW WIELKOPOLSKICH W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Przedsiębiorstwo specjalizowało się w montażu wagonów kolejowych i naprawie taboru kolejowego. Był to największy zakład przemysłowy w województwie kaliskim. Na początku lat 80. XX w. zatrudniał 6800 osób.

2 lipca 1980 r. w stołówce zakładowej podniesiono ceny na wyroby garmazeryjne. Parówka podróżowała z 55 zł do 88 zł, pasztet drobiowy z 78 zł do 88 zł, salceson z 25 zł do 61 zł, krupniok z 20 do 26 zł. Spowodowało to ostrą krytykę pracowników i pojedyncze głosy „numer ten to już chyba nie przejdzie”. Ponadto TW ps. „Stefan” informował, że na Wydziale Z-4 jeden z pracowników, kiedy otrzymał odpowiedź, że nie ma narzędzi, które potrzebował miał powiedzieć: „A może macie cukier i mięso”. Kierownictwo zakładu twierdziło jednak, że podwyżka nie spowoduje zakłóceń w produkcji i kłopotów przy wypłacie wynagrodzeń. W kolejnych dniach na zakładzie w dyskusjach podkreślano słabość gospodarki kraju oraz całkowitą niejasność cen. Pojawiły się także informacje o przerwach w pracy w innych miastach.

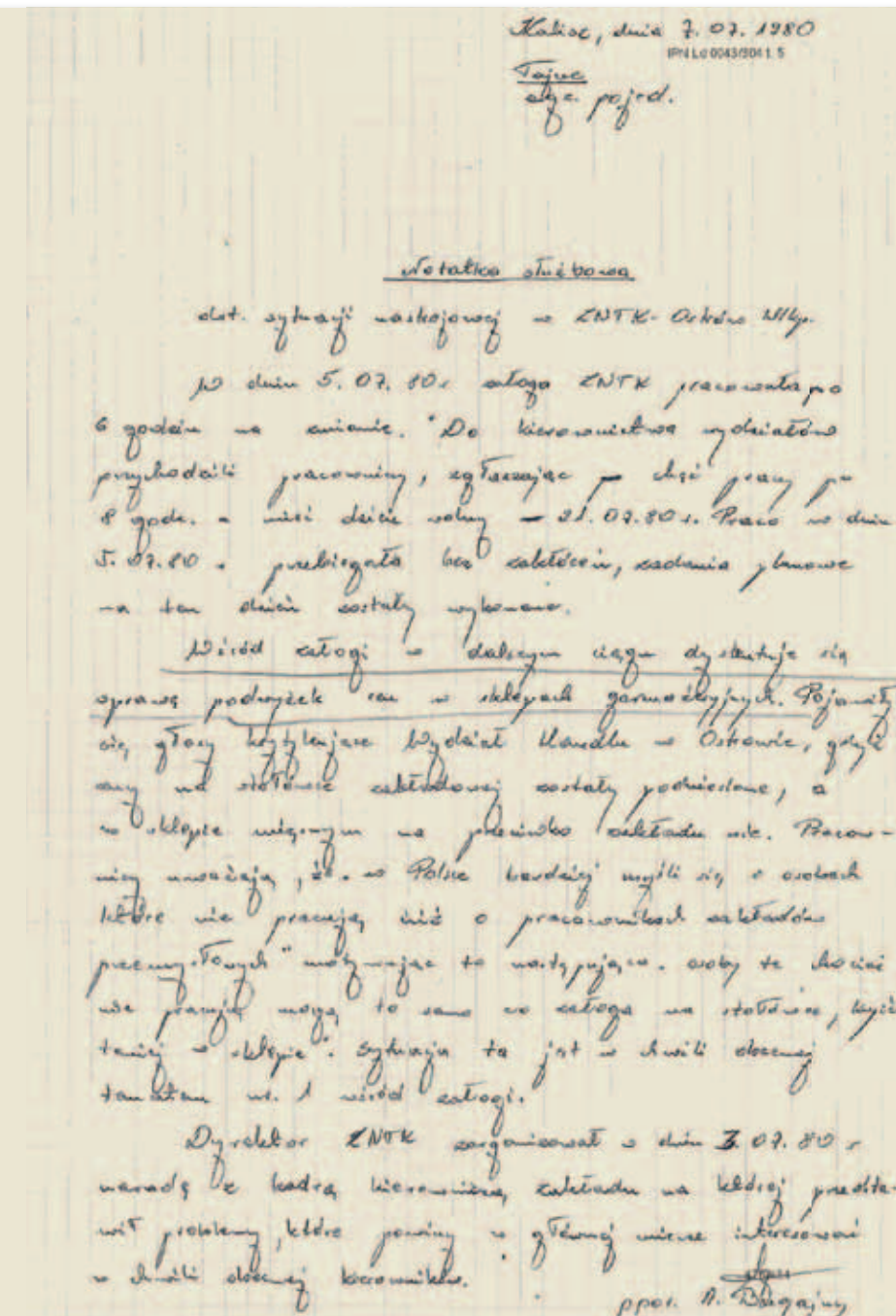
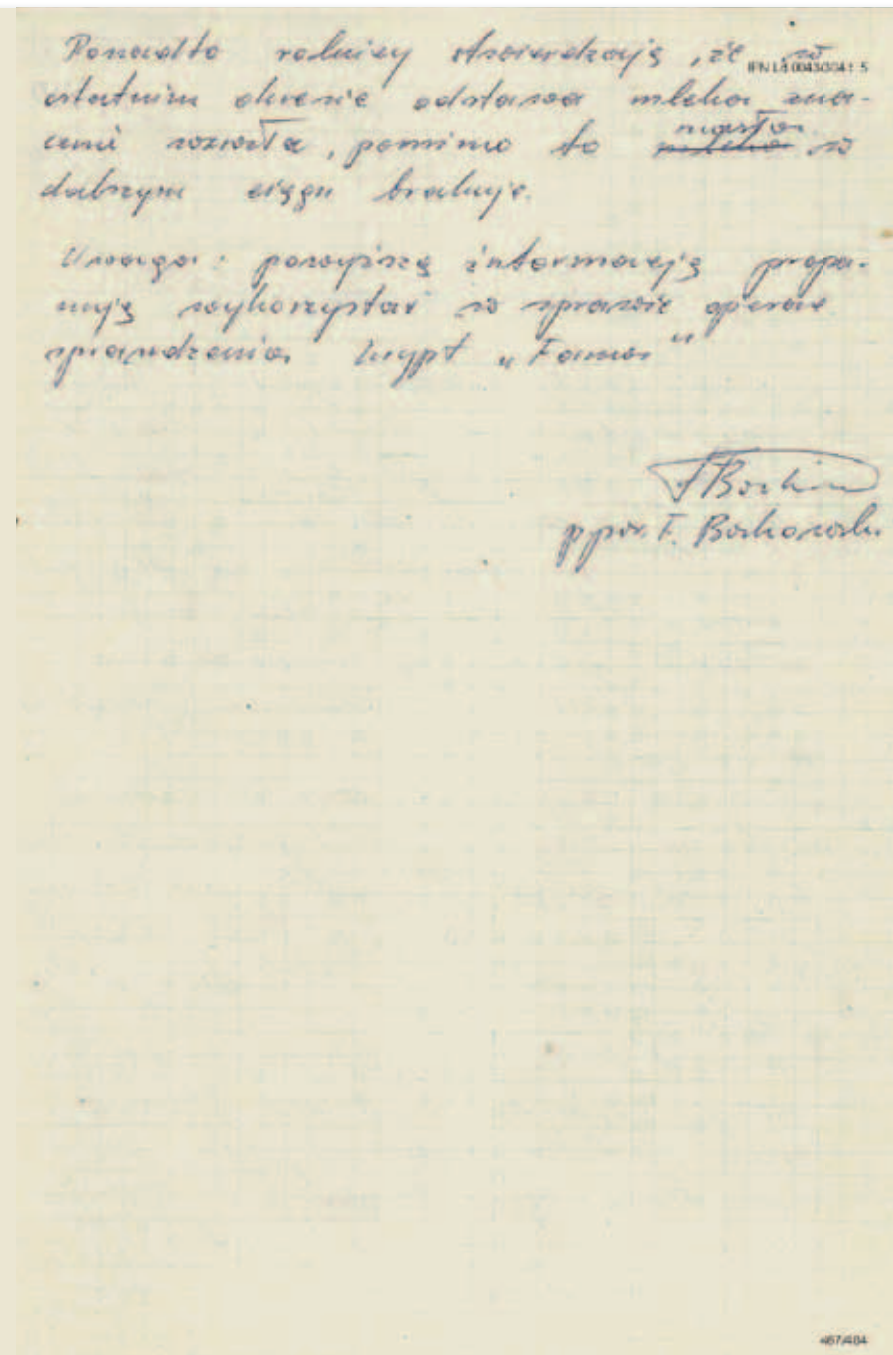
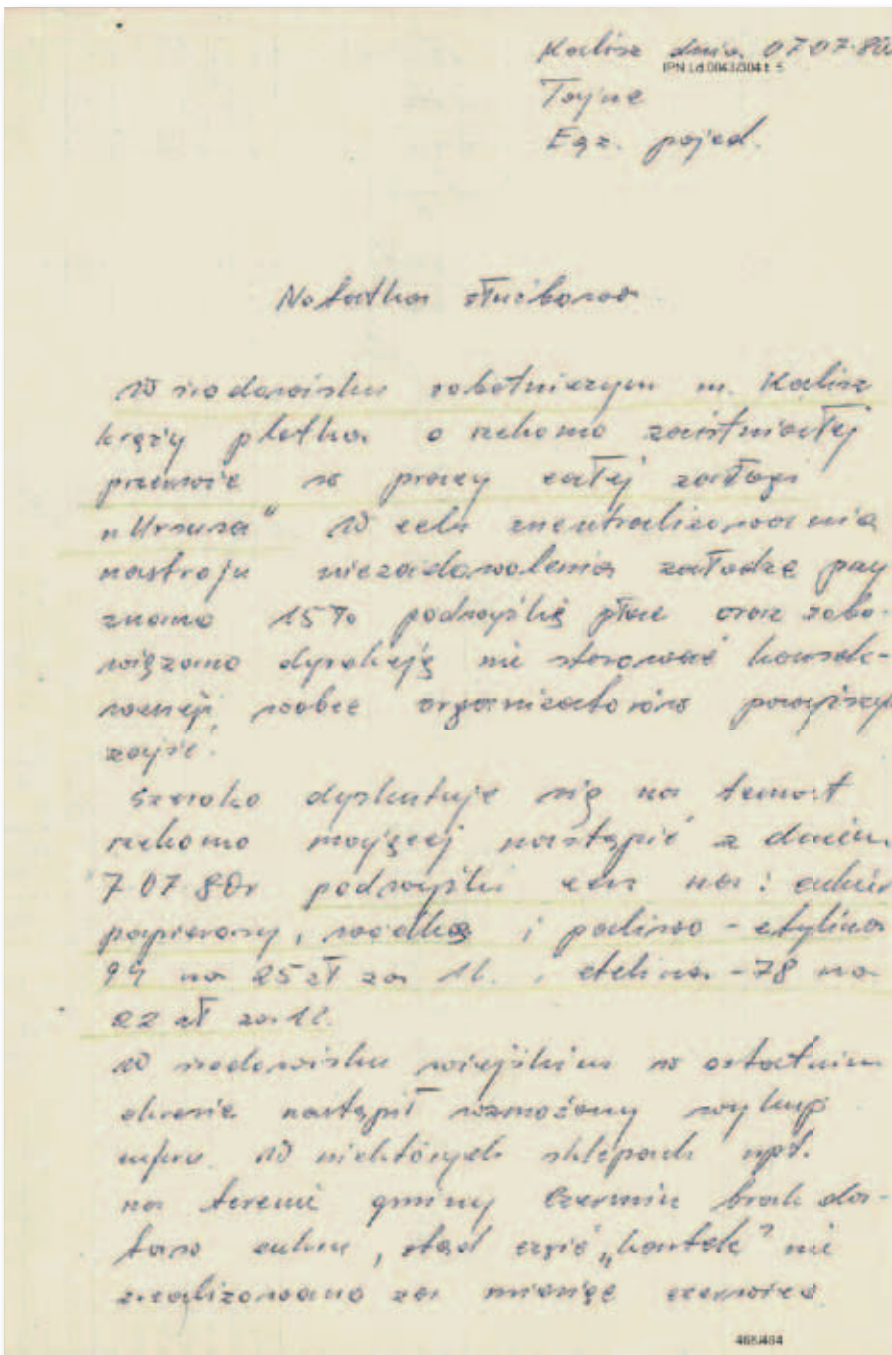
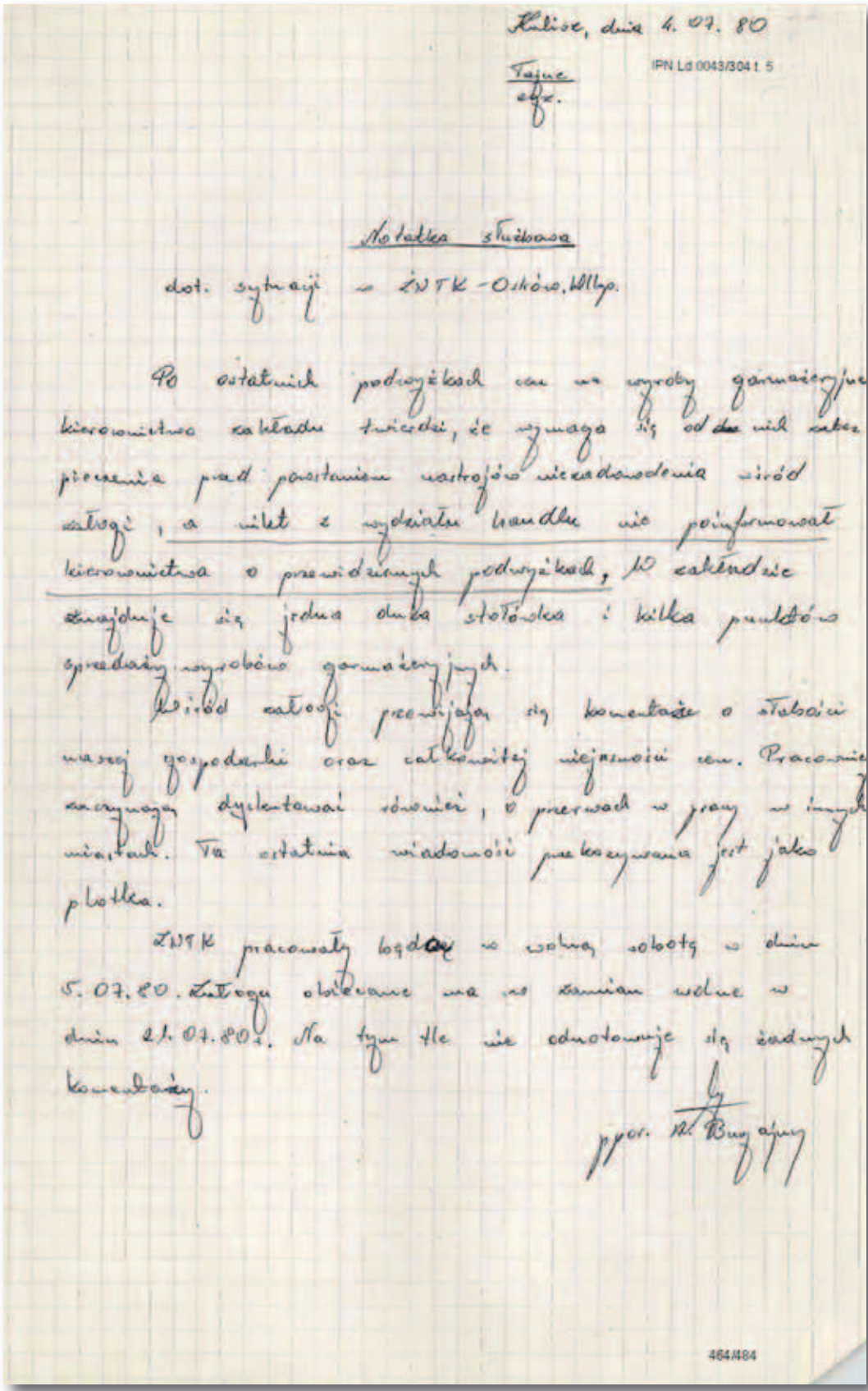
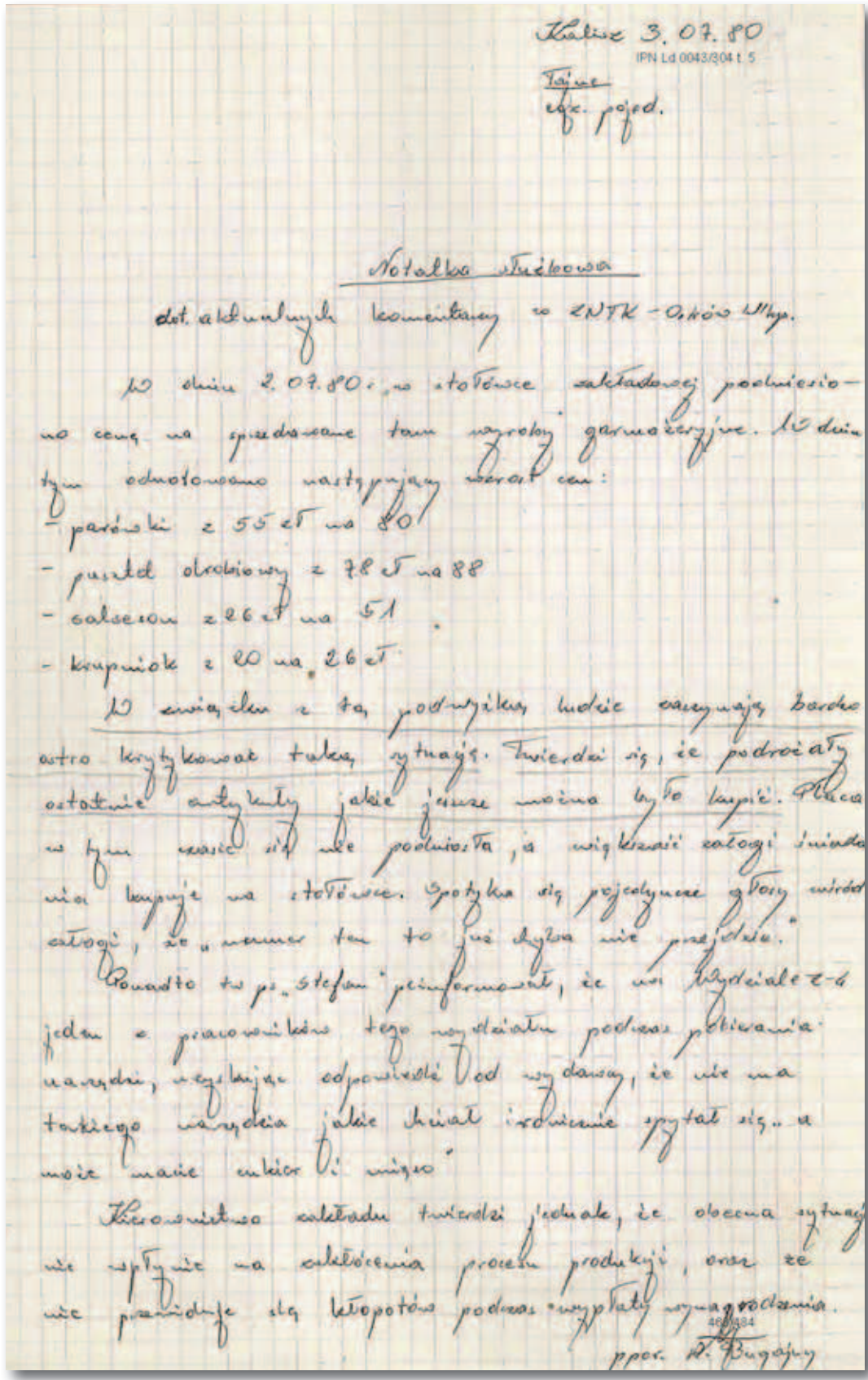
APK, Zbiór fotografii i pocztówek

Protokół z posiedzenia zakładowej egzekutywy organizacji partyjnej. APK, KZ PZPR w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 4

Akcja strajkowa rozpoczęła się 23 lipca podczas nieobecności dyrektora naczelnego Jana Janickiego, który przebywał na urlopie. Pracownicy spisali swoje postulaty (m.in. obniżenia cen w stołówce) oraz domagali się przyjazdu wojewody. Protestem kierowali Leonard Madeyski i Tadeusz Pluciński (uczestnik Czerwca 1956), który przekonywał robotników, że muszą ograniczyć swój protest do terenu zakładu pracy. Wkrótce zakład został otoczony przez samochody, radio, telewizję oraz MO i SB, które robiło zdjęcia protestującym. Około godziny 14.00 przyjechał wojewoda Zdzisław Drozd, któremu towarzyszył przedstawiciel KW PZPR. Wojewoda zapisał postulaty i obiecał, że zrobi wszystko co będzie mógł. Następnego dnia wrócił dyrektor i wzywał pojedynczo uczestników strajku, a następnie na podstawie wcześniej zrobionych zdjęć wybierał bardziej aktywnych. W rozpoznawaniu przywódców protestu towarzyszyli mu funkcjonariusze SB. Część strajkujących została skierowana do pracy w inne miejsca, m.in. do Górcznika, gdzie ZNTK prowadziło roboty budowlane. Zastraszeni i pozbawieni przywódców robotnicy wrócili tego samego dnia do pracy.

AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304 t. 5; APK, KZ PZPR w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 4; G. Schlender, *NSZZ „Solidarność” w województwie kaliskim w latach 1980-1990*, Kalisz 2006, s. 47-48; też, *Region Wielkopolska Południowa*, [w:] *NSZZ Solidarność 1980-1989*, t. 4, pod red. L. Kamińskiego i G. Waligóry, Warszawa 2010, s. 495

Notatki służbowe SB dotyczące sytuacji w zakładzie. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 304 t. 5

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

SOLIDARNOŚĆ

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

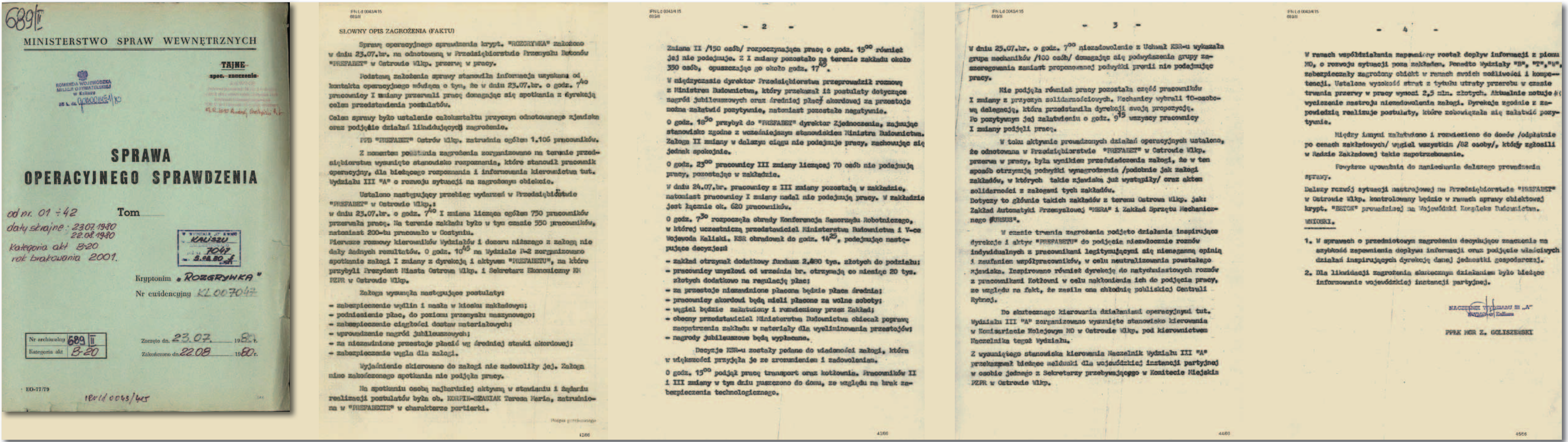
PRZEDSIĘBIORSTWO
PRZEMYSŁU BETONÓW „PREFABET”
W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Zakład produkował elementy prefabrykowane dla budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego. Zatrudniał 1106 pracowników, w tym 213 umysłowych.

Było to przedsiębiorstwo, które bardzo dotkliwie odczuwało braki surowcowe. W czerwcu 1980 r. zakład poniósł z tego tytułu 6 mln zł strat. 27 czerwca wstrzymano produkcję, a około 300 pracowników skierowano do prac zastępczych. Do akcji strajkowej doszło 23 lipca. Według SB miała ona następujący przebieg. O godz. 7.40 I zmiana licząca 550 pracowników przerwała pracę. Pierwsze rozmowy z kierownikami wydziałów nie dały rezultatów, dlatego o godz. 10.45 doszło do spotkania załogi z dyrekcją, a także prezydentem miasta Ostrowa Wielkopolskiego i Sekretarzem Ekonomicznym Komitetu Miejskiego PZPR. Pracownicy domagali się: zabezpieczenia wędlin i masła w kiosku zakładowym, podniesienia płac do poziomu przemysłu maszynowego, zabezpieczenia ciągłości dostaw materiałów i węgla dla załogi, wprowadzenia nagród jubileuszowych, płacenia za niezawinione przestoje wg średniej stawki akordowej. Ponieważ wyjaśnienia kierownictwa nie zadowolily pracowników, strajkowali oni dalej, a o godz. 15 dołączyli do nich także koledzy z II zmiany (150 osób). O 17.45 część I zmiany (ok. 350 osób) opuściła zakład. O godz. 18.50 do zakładu przybył dyrektor Zjednoczenia zgadzając się tylko na dwa ostatnie postulaty (i co było zgodne ze stanowiskiem Ministra Budownictwa). Załoga dalej strajkuje, a o godz. 23 dochodzą do nich pracownicy III zmiany (70 osób). Następnego ranka pracownicy III zmiany pozostają w zakładzie, razem z pracownikami I zmiany, którzy nadal nie przystępują do pracy. W zakładzie jest wtedy łącznie ok. 620 pracowników. O godz. 7.30 obrady rozpoczęła Konferencja Samorządu Robotniczego, w której uczestniczył także przedstawiciel Ministerstwa Budownictwa

Biurowiec przedsiębiorstwa. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

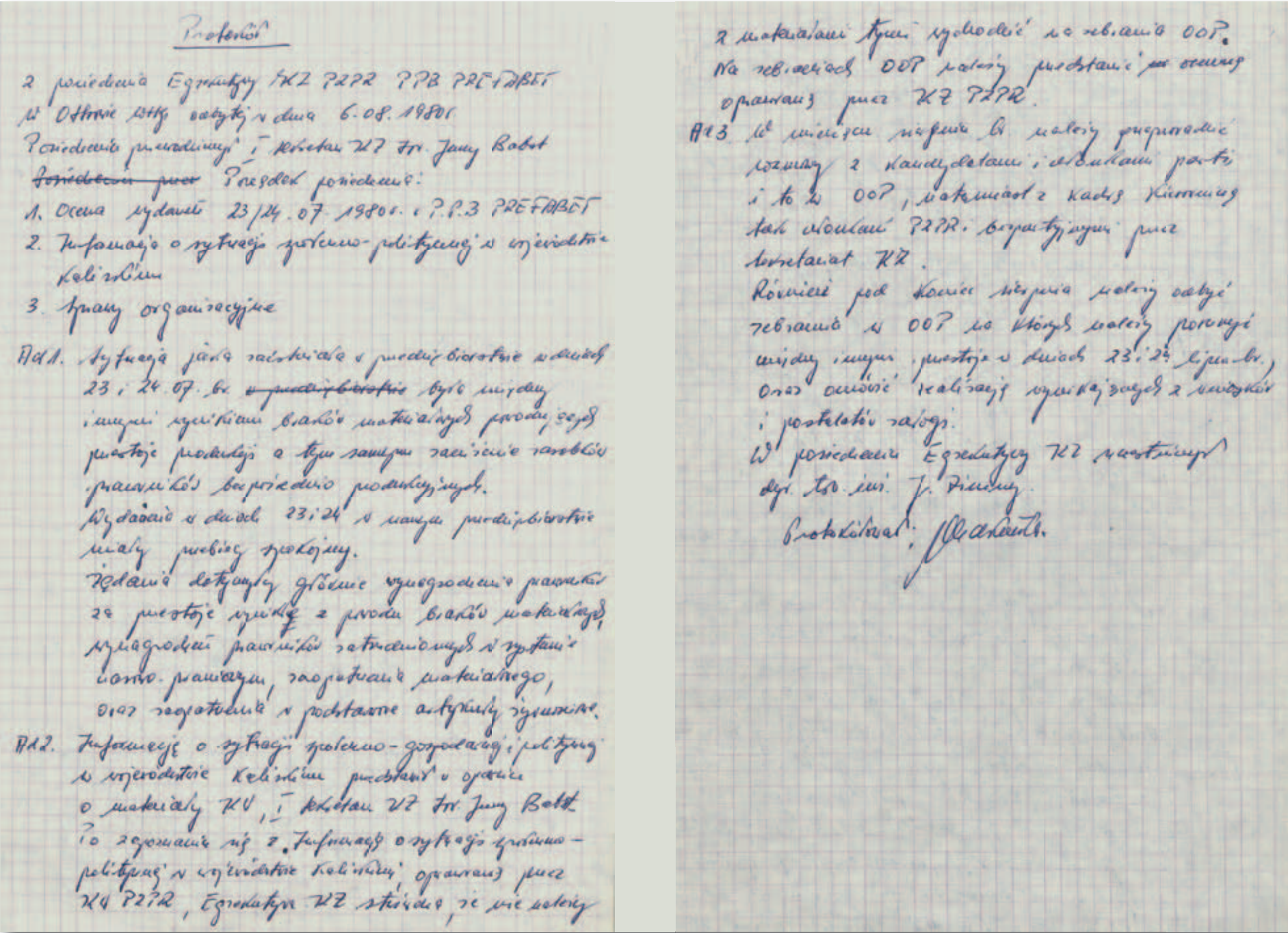
Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Rozgrywka”. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 415

i wicewojewoda kaliski. Na spotkaniu, zakończonym o godz. 14.25, ustalono m.in. że: zakład otrzyma dodatkowy fundusz 2480 tys. zł do podziału, pracownicy od września otrzymają co miesiąc 20 tys. zł dodatkowo na regulację płac, za niezawinione przestoje płacona będzie płaca średnia, pracownicy akordów będą mieli płacone za wolne soboty, węgiel będzie załatwiony i rozwieszony przez zakład, wypłacone będą nagrody jubileuszowe, a przedstawiciel ministerstwa obiecał poprawę zaopatrzenia w materiały dla wyeliminowania przestojów. Wyniki pertraktacji załoga przyjęła z zadowoleniem. O godz. 15 do pracy przystąpił transport oraz kotłownia, natomiast II i III zmianę puszczono do domów ze względu na brak zabezpieczenia technologicznego. Jednakże następnego dnia rano, 25 lipca, 100-osobowa grupa mechaników nie przystąpiła do pracy domagając się podwyższenia grupy zaszergowania zamiast proponowanej podwyżki premii. W geście solidarności dołączyli do nich pozostali pracownicy I zmiany. Po zaakceptowaniu propozycji mechaników przez dyrekcję zakładu o 9.15 wszyscy wrócili do pracy.

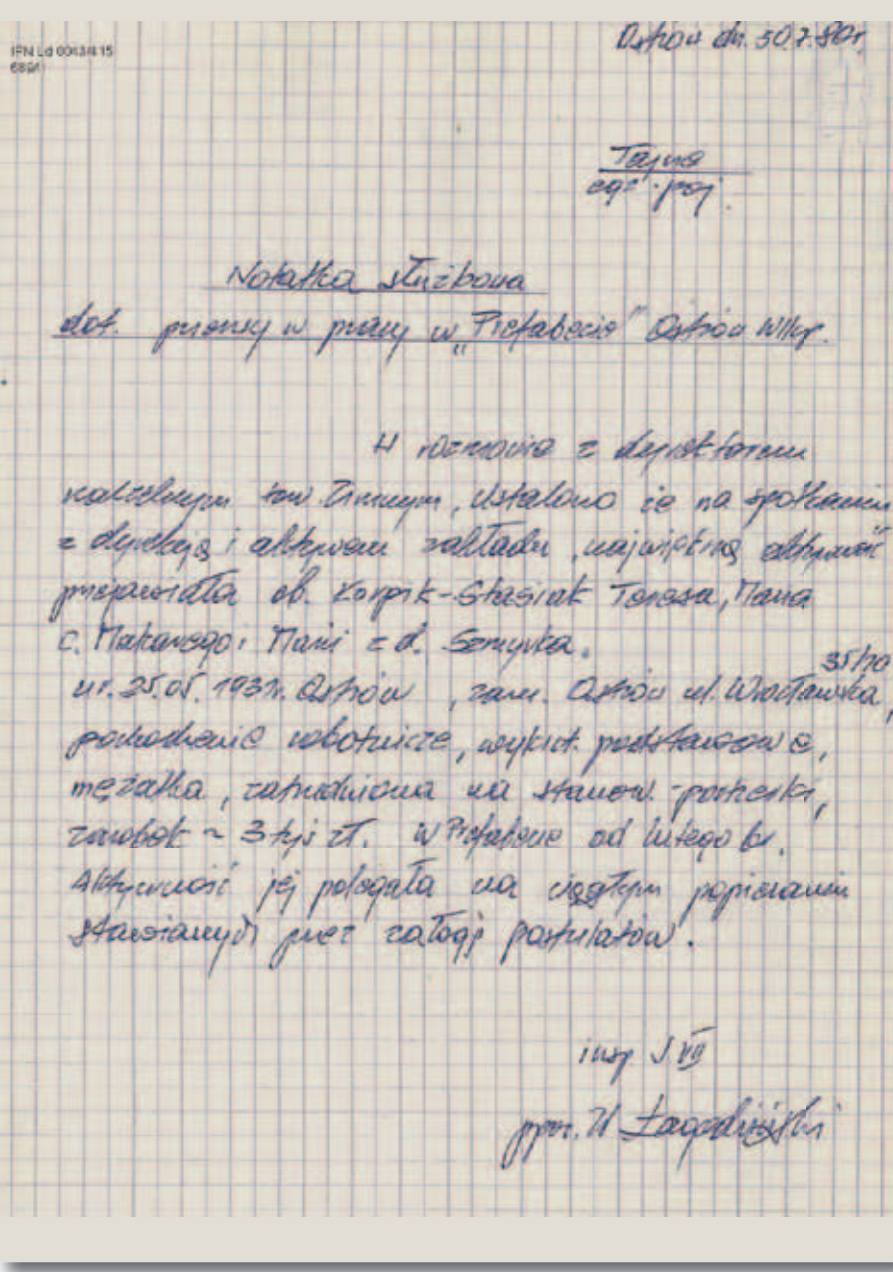
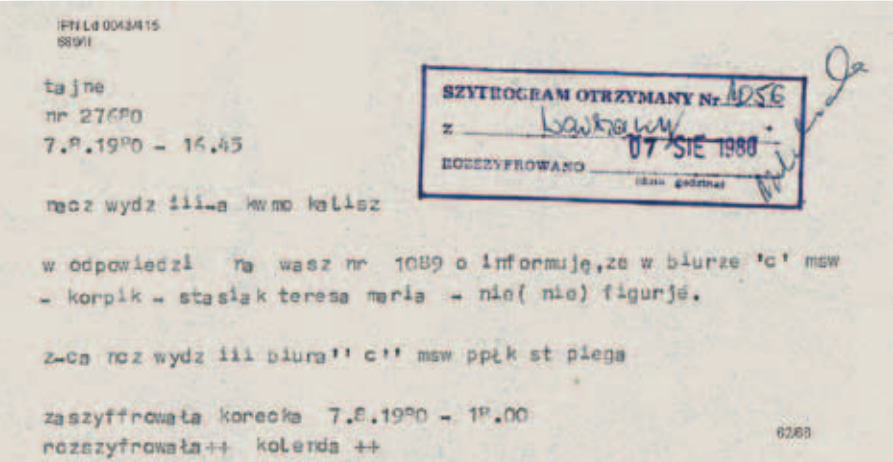
Sprawę Operacyjnego Sprawdzenia o kryptonimie „Rozgrywka” założono 23 lipca. Funkcjonariusze Wydziału III „A” KW MO (SB) w Kaliszu uważali, że przerwa w pracy wynikała z przeświadczenia załogi, że w ten sposób otrzymają podwyżki wynagrodzenia, podobnie jak pracownicy pozostałych ostrowskich przedsiębiorstw. Był to także akt solidarności z tymi zakładami. Podjęte działania polegały na inspirowaniu dyrekcji i aktywu do podjęcia niezwłocznych rozmów z pracownikami cieszącymi się zaufaniem kolegów w celu neutralizacji sytuacji, a dla skutecznego kierowania działaniami operacyjnymi Wydziału zorganizowano wysunięte stanowisko kierowania w Komisariacie Kolejowym MO w Ostrowie Wielkopolskim.

W rozmowie z funkcjonariuszem bezpieki 3 sierpnia dyrektor „Prefabetu” określił straty zakładu na 2,5 mln zł, stwierdzając, że aktualnie panuje spokój i praca przebiega normalnie.

AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 415; APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187; tamże; KZ PZPR w Przedsiębiorstwie Produkcji Betonów „Prefabet” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 2-3; G. Schlender, NSZZ „Solidarność” w województwie kaliskim w latach 1980-1990, Kalisz 2006, s. 47-48

Protokół z posiedzenia zakładowej egzekutywy organizacji partyjnej. APK, KZ PZPR w Przedsiębiorstwie Produkcji Betonów „Prefabet” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 3

SB interesowała się osobami aktywnymi podczas strajków. W przypadku „Prefabetu” była nią Teresa Korpiak-Stasiak. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 415

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

WIELKOPOLSKIE ZAKŁADY
PRZEMYSŁU SKLEJEK
W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Zakład, produkujący różnego rodzaju sklejki, zatrudniał w 1980 r. 521 osób. W swoim meldunku z 21 lipca TW ps. „Aleks” donosił, że w zakładzie panuje spokój, nie ma komentarzy czy dyskusji w sprawie ewentualnych żądań pod adresem dyrekcji lub administracji, choć rozmawia się o przerwach w pracy w ZAP, czy ZSM „Ursus”. Mimo to 23 lipca o godz. 10.00 pracownicy I zmiany warsztatu mechanicznego przerwali pracę. O godz. 10.47 rozpoczęły się rozmowy grupy 168 pracowników z dyrektorem zakładu oraz I sekretarzem Komitetu Zakładowego PZPR. Strajkujący domagali się polepszenia warunków płacowych, 20% premii oraz lepszego zaopatrzenia w artykuły żywnościowe kiosku zakładowego. Powoływali się przy tym na inne zakłady pracy w Ostrowie (ZAP, ZNTK, ZSM „Ursus”), w których, dzięki strajkom, pracownicy wywalczyli podwyżki. O godz. 12.30 część załogi wróciła do pracy, a pozostali o godz. 13.40. O godz. 16.00 pracę podjęła II zmiana. W wyniku przerwy w pracy stracono łącznie 426 roboczogodzin i nie wyprodukowano 13m³ sklejki o wartości 100 tys. zł. W czasie działań operacyjnych SB ustalono, że do najaktywniejszych strajkujących należeli: Stanisław Pluta, Jan Twardowski, Władysław Trzcieliński, Zbigniew Dąbrowski, Ryszard Olek, Jan Marek, Lech Malik, Bogusław Kosnowicz, Janusz Kowalski i Waldemar Hober.

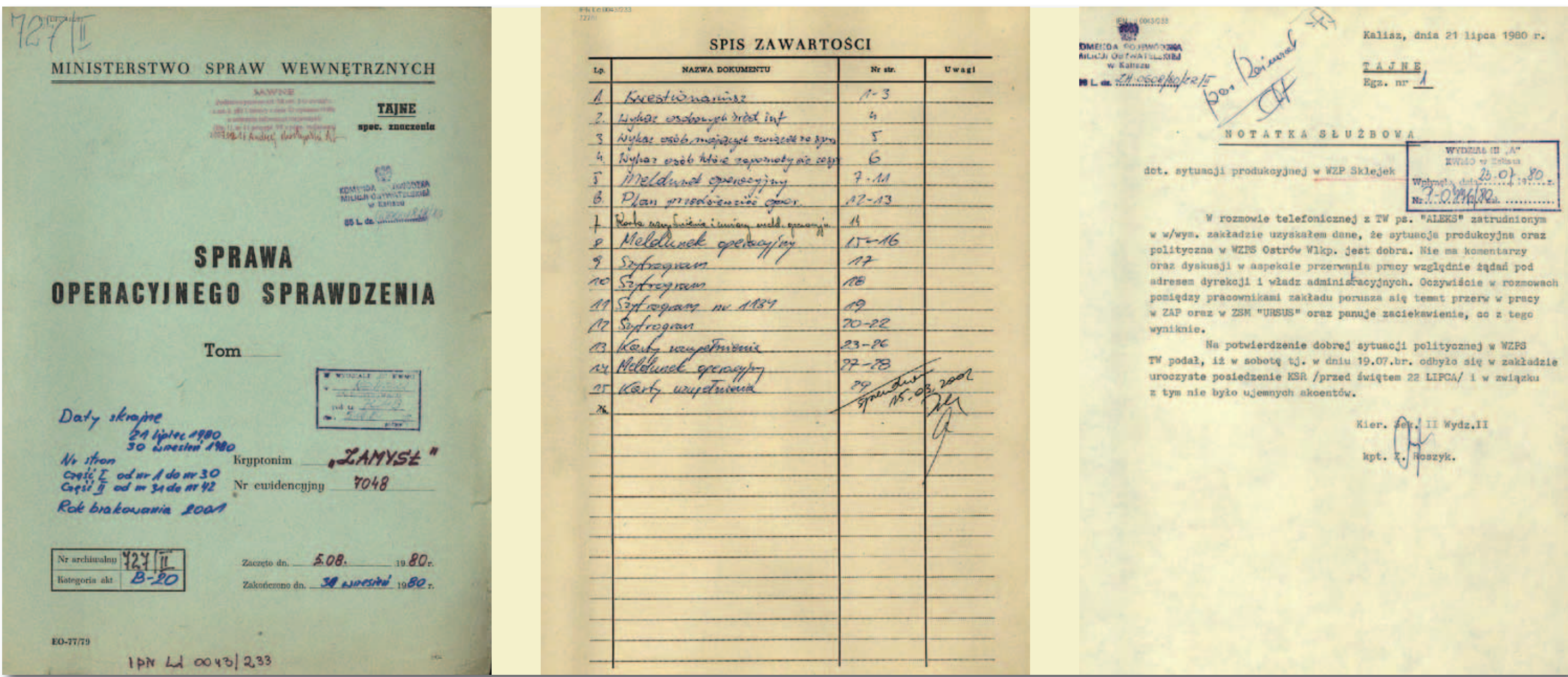
Podczas rozmów prowadzonych 23 i 24 lipca z kierownictwem zakładu domagano się ponadto: podwyższenia wynagrodzenia o wielkość podwyżki otrzymanej przez pracowników innych zakładów, poprawy zaopatrzenia w węgiel, masło, cukier i mięso, zwiększenia kontroli społecznej w celu uniemożliwienia sprzedaży „spod lady”, ograniczenia sprzedaży ww. artykułów rencistom i emerytom, którzy wykupują te towary dla innych, wprowadzenia sprzedaży mięsa i wędlin w bufecie zakładowym oraz zwiększenia asortymentów dań gotowych, zniesienia pracy na III zmianie dla kobiet z uwagi na przemęczenie wynikające ze stania w kolejkach za mięsem, masłem i wędlinami, czy wreszcie zniesienia pracy w nocy na III zmianie w sobotę z powodu trudności komunikacyjnych.

Już 23 lipca Wydział III Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu (SB) rozpoczął Sprawę Operacyjnego Sprawdzenia o kryptonimie „Zamysł”. W pracę zaangażowano 2 tajnych współpracowników, 3 kontakty operacyjne oraz kontakty służbowe. Oprócz rozpoznania bieżącej sytuacji w zakładzie zamierzano ustalić i rozpoznać osoby inspirujące do wystąpień, a także, poprzez posiadane lub zorganizowane osobowe źródła informacji, inicjować wśród pracowników dyskusje na nurtujące ich problemy „w formach ogólnie przyjętych”. Jednocześnie z inicjatywy SB kierownictwo zakładu przeprowadziło indywidualne rozmowy wyjaśniające z 4 osobami aktywnymi w stawianiu żądań a posiadającymi autorytet załogi oraz odsunięto od pracy w zakładowej centrali telefonicznej i radiowęzle osobę, która aktywnie brała udział w strajku.

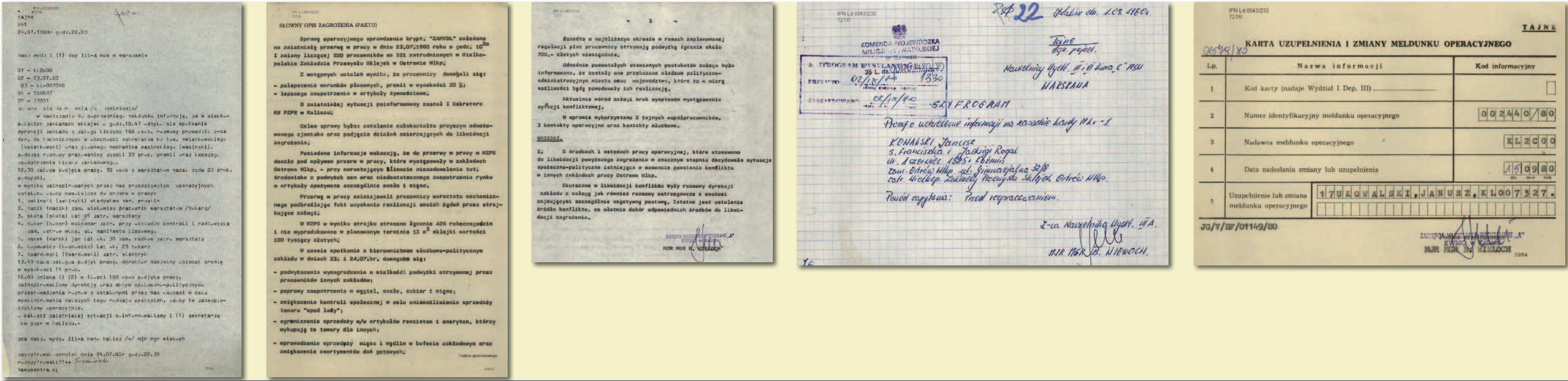
Powyższe działania spowodowały, że nie było już więcej przerw w pracy. Od 1 sierpnia pracownicy produkcyjni mieli dostać średnio o 340 zł więcej pensji, premia wzrosła z 7% do 17%, a pozostałe postulaty zostały przekazane władzom polityczno-administracyjnym miasta i województwa.

Meldunek z 28 lipca 1980 r.: *Bieżąca sytuacja w zakładzie wskazuje na to, że w najbliższym czasie nie powinno być zakłóceń produkcyjnych lub sytuacji konfliktowych.*

AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 233

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Zamysł”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 233

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Zamysł”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 233

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

OSTROWSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWNICTWA OGÓLNEGO W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

OPBO zostało powołane do zaspokojenia zapotrzebowania społecznego w zakresie budownictwa ogólnego, ze szczególnym uwzględnieniem budownictwa mieszkaniowego, zarówno w kraju, jak i za granicą. W 1980 r. zatrudniało 1096 osób.

3 lipca 10-osobowa grupa montażystów dała wyraz niezadowolenia z powodu drastycznego spadku zarobków w maju aż o 6 tys. zł. Było to spowodowane skierowaniem montażystów do mniej płatnych prac porządkowych i pozaprodukcyjnych. Niezadowolenie musiało być na tyle duże, że zainteresowała się nim SB i w celu dokładnego zbadania problemu założyła Sprawę Operacyjnego Sprawdzenia o kryptonimie „Depresja”. Okazało się, że w OPBO zjawisko obniżenia zarobków obejmowało w ostatnim czasie coraz większe grupy pracowników, wywołując tym samym niekorzystne nastroje i opinie o operatywności kierownictwa i działalności czynników społecznych (głównie Rady Zakładowej). Zarzucano im złe planowanie, brak koordynacji robót oraz niedostateczne zainteresowanie problemami socjalnymi i bytowymi załogi. Drastycznym przykładem była postawa 8 cieśli, którzy ze względu na niskie zarobki porzucili pracę. Trudności produkcyjne wynikały głównie z opóźnień w dostawach wielkiej płyty z Fabryki Domów w Kaliszu oraz braku takich materiałów jak cement, kruszywo, stal, itp.

Działania SB inspirujące dyrekcję OPBO do interwencji w jednostce nadrzędnej i właściwych władz celem przezwyciężenia trudności nie przyniosły pozytywnych skutków. Doprowadziło to do licznych przerw w pracy 25 i 26 lipca. Jednym z postulatów pracowników było zapewnienie rytmiczności dostaw materiałów budowlanych i tym samym utrzymania płac na ustabilizowanym poziomie. 27 lipca odbyło się spotkanie dyrekcji i aktywu przedsiębiorstwa z kierownictwem Grupy Robót, w skład którego wchodził wspomniany montażysta. Obiecano podjęcie wszelkich kroków celem realizacji postulatu oraz poinformowano o trwającym rozruchu technologicznym własnej poligonowej wytwórni płyt, która ma polepszyć rytmiczność dostaw elementów płytowych. Ponadto decyzją Zjednoczenia Budownictwa w Poznaniu przyznano OPBO dodatkowo 870 tys. zł na premie, a od 1 stycznia nowego roku miał wejść nowy cennik robót akordowych.

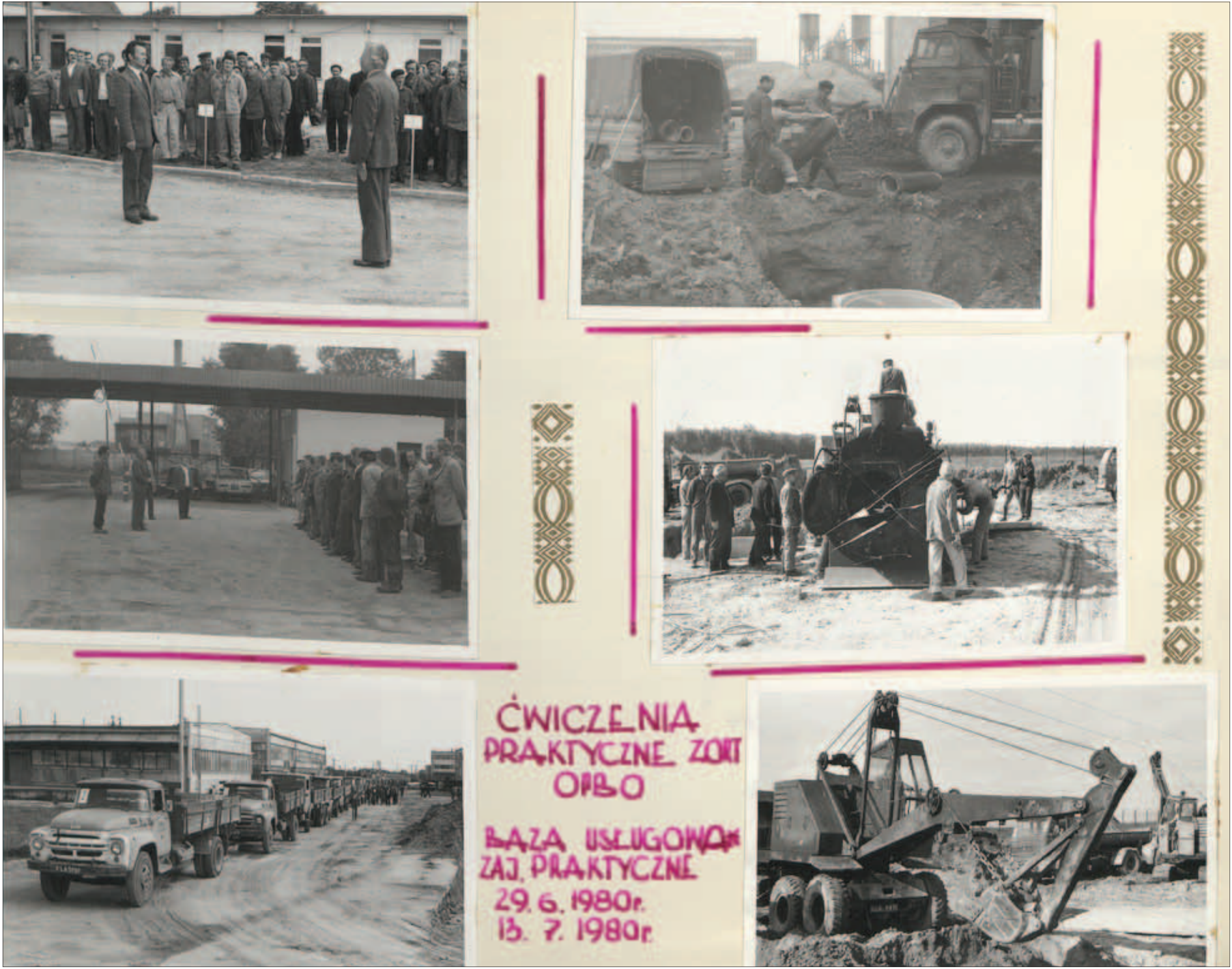
AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 20 t.1; APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 81, 184, 186-187

Biurowiec przedsiębiorstwa. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

APK, Zbiór fotografii i pocztówek

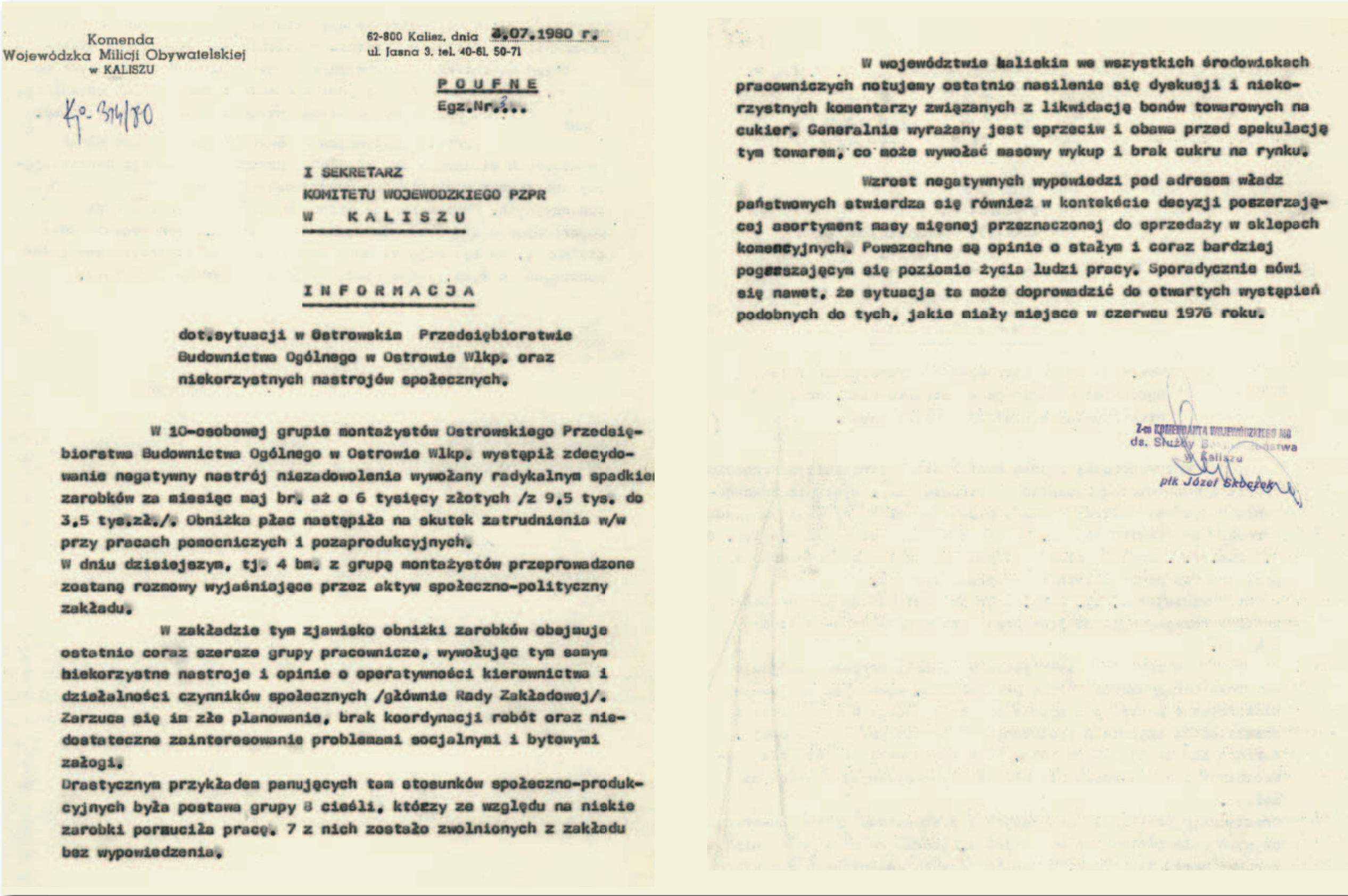
Fragment zakładowej Kroniki Obrony Cywilnej. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 184

Magazyn główny przedsiębiorstwa. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

Hala betoniarń. APK, Ostrowskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „OPBO” w Ostrowie Wielkopolskim, sygn. 187

Informacja o nastrojach pracowników w Ostrowskim Przedsiębiorstwie Budownictwa Ogólnego na początku lipca 1980 r. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 20 t.1

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

ZAKŁADY PIWOWARSKIE W POZNANIU BROWAR W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

Browar w Ostrowie Wielkopolskim wchodził w skład Zakładów Piwowskich w Poznaniu. Przerwa w pracy zakładu nastąpiła 29 lipca 1980 r. W tym samym dniu doszło do spotkania z Dyrekcją, na którym pracownicy domagali się: podwyższenia kategorii zaszeregowania, zwiększenia stałej premii o 10%, zrównania zasiłków rodzinnych z MO i wojskiem, zwiększenia deputatu węglowego i rozwiązania problemu jego dystrybucji, poprawienia zaopatrzenia w mięso i wędliny kiosku zakładowego i stołówki. W odpowiedzi usłyszeli, że mogą dostać średnio 194 zł podwyżki, węgiel będą otrzymywać według listy imiennej w ściśle określonym czasie, a problem zaopatrzenia w mięso zostanie rozwiązany poprzez nawiązanie współpracy z Rolniczą Spółdzielnią Produkcyjną. Ponieważ propozycje kierownictwa przedsiębiorstwa nie usatysfakcjonowały pracowników, strajkowano dalej. O godz. 16 w zakładzie miało przebywać 80 pracowników obu zmian, w tym ok. 70% kobiet.

Zgodnie z poleceniem władz Zjednoczenia Przemysłu Piwowarskiego, dyrektor Zakładów Piwowskich w Poznaniu miał nie ulegać żądaniom płacowym wykraczającym poza planową regulację płac. Dopuszczano także możliwość zamknięcia zakładu na 2 tygodnie. Według informacji SB z godz. 15.50 do Ostrowa przybył już dyrektor z Poznania w celu nakłonienia pracowników do powrotu 30 lipca do pracy, pod groźbą natychmiastowego zwolnienia.

AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t. 1

CENTRALA ZBYTU WĘGLA W KATOWICACH SKŁADOWISKO WĘGLA W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

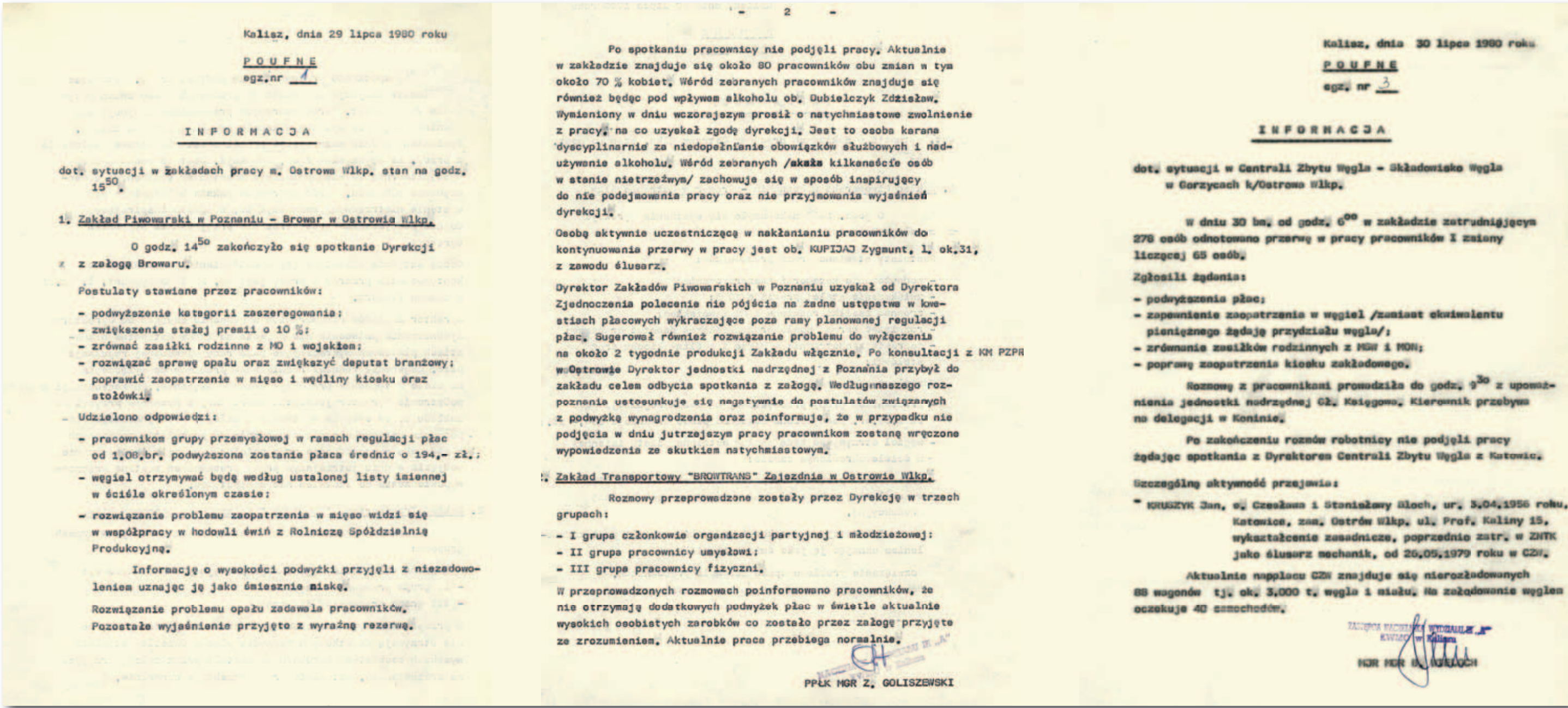
Składowisko Węgla w Ostrowie Wielkopolskim rozpoczęło działalność w czerwcu 1968 r., jako część Centrali Zbytu Węgla w Katowicach zajmującej się gospodarką węglem, brykietami i koksem na obszarze całego kraju. Celem składowisk w Ostrowie (które właściwie mieściło się już poza granicami miasta w Gorzyczach) i drugiego w Elblągu było zapewnienie płynności w dostarczaniu węgla do odbiorców, co było zakłócone występowaniem zjawiska sezonowych nadwyżek węgla i niedostatecznymi możliwościami magazynowania węgla u odbiorców. Zatrudnionych w nim było 278 osób.

W dniu 30 lipca 1980 r. 65 pracowników I zmiany nie przystąpiło do pracy, po południu to samo zrobiła II zmiana (70 osób). Wysunięto następujące żądania: podwyższenia płac, przywrócenia w naturze całego deputatu węglowego, zrównania zasiłków rodzinnych z MSW i MON, poprawy zaopatrzenia kiosku zakładowego, większego przydziału mieszkań spółdzielczych dla pracowników, uruchomienia stołówki zakładowej, przedłużenia linii autobusowej do budynku socjalnego, nielikwidowania kartek na cukier. Rozmowa z upoważnioną przez centralę w Katowicach Główną Księgową nie zakończyła protestu. Strajkujący żądali przyjazdu Dyrektora Naczelnego.

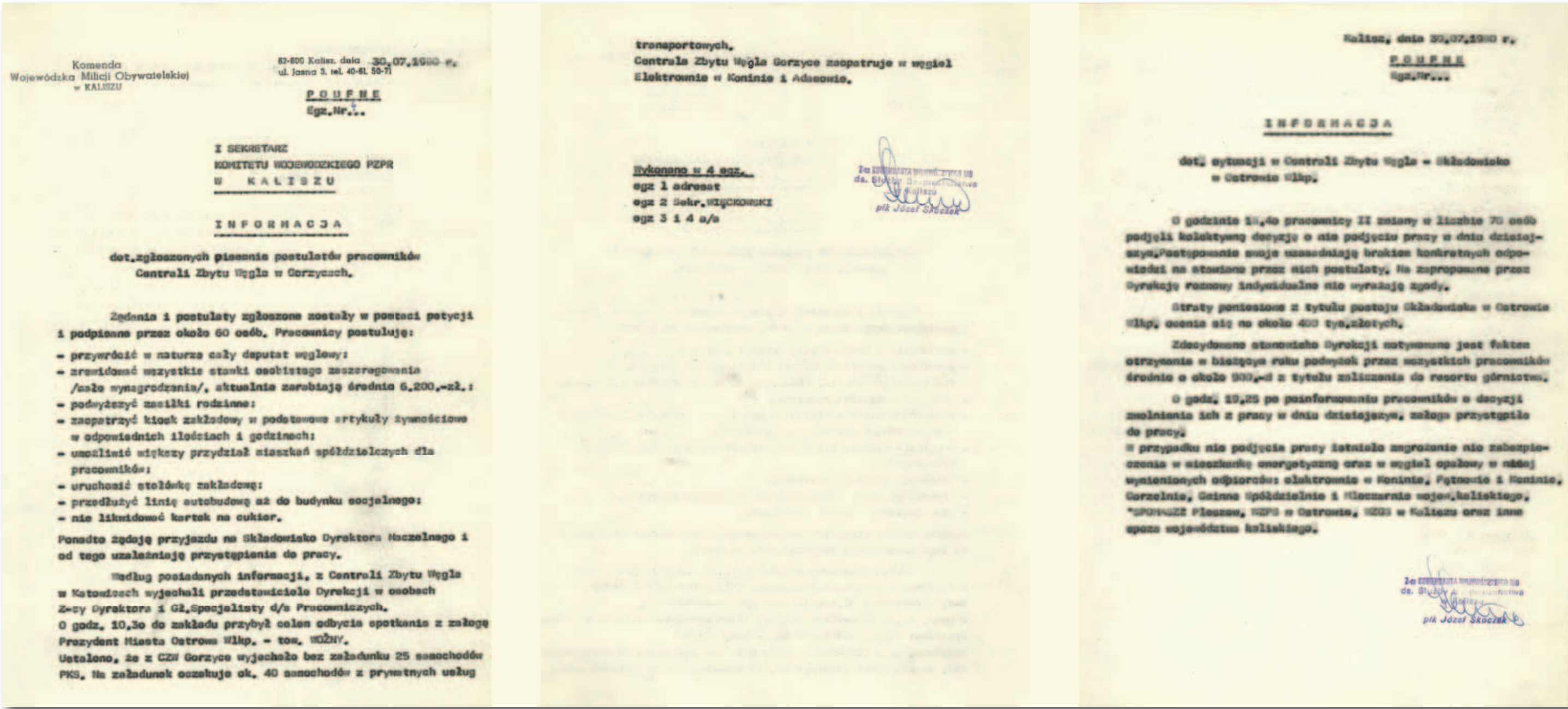
W tym momencie w Składowisku znajdowało się nierozładowanych 88 wagonów (ok. 3 tys. ton węgla i miału) oraz 40 samochodów oczekujących na załadunek. Strajk groził niedostarczeniem mieszanki energetycznej oraz węgla opałowego m.in. do elektrowni w Koninie i Pątnowie, gminnych spółdzielni i mleczarni w województwie kaliskim. Wobec groźby zwolnienia z pracy o godz. 19.25 pracownicy wrócili do pracy.

Tak zdecydowana postawa kierownictwa zakładu wynikała z tego, że w 1980 r. wszyscy pracownicy otrzymali już podwyżki średnio o ok. 900 zł z tytułu zaliczenia ich do resortu górnictwa. Straty wynikłe z przestoju Składowiska oceniono na 400 tys. zł.

AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t. 1

Informacja dotycząca sytuacji m.in. w browarze ostrowskim. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t. 1

Informacja dotycząca sytuacji w Składowisku Węgla w Ostrowie Wielkopolskim. AIPN OBUiAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 10 t. 1

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

1980 - 2015

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

PAŃSTWOWA KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA ODDZIAŁ W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

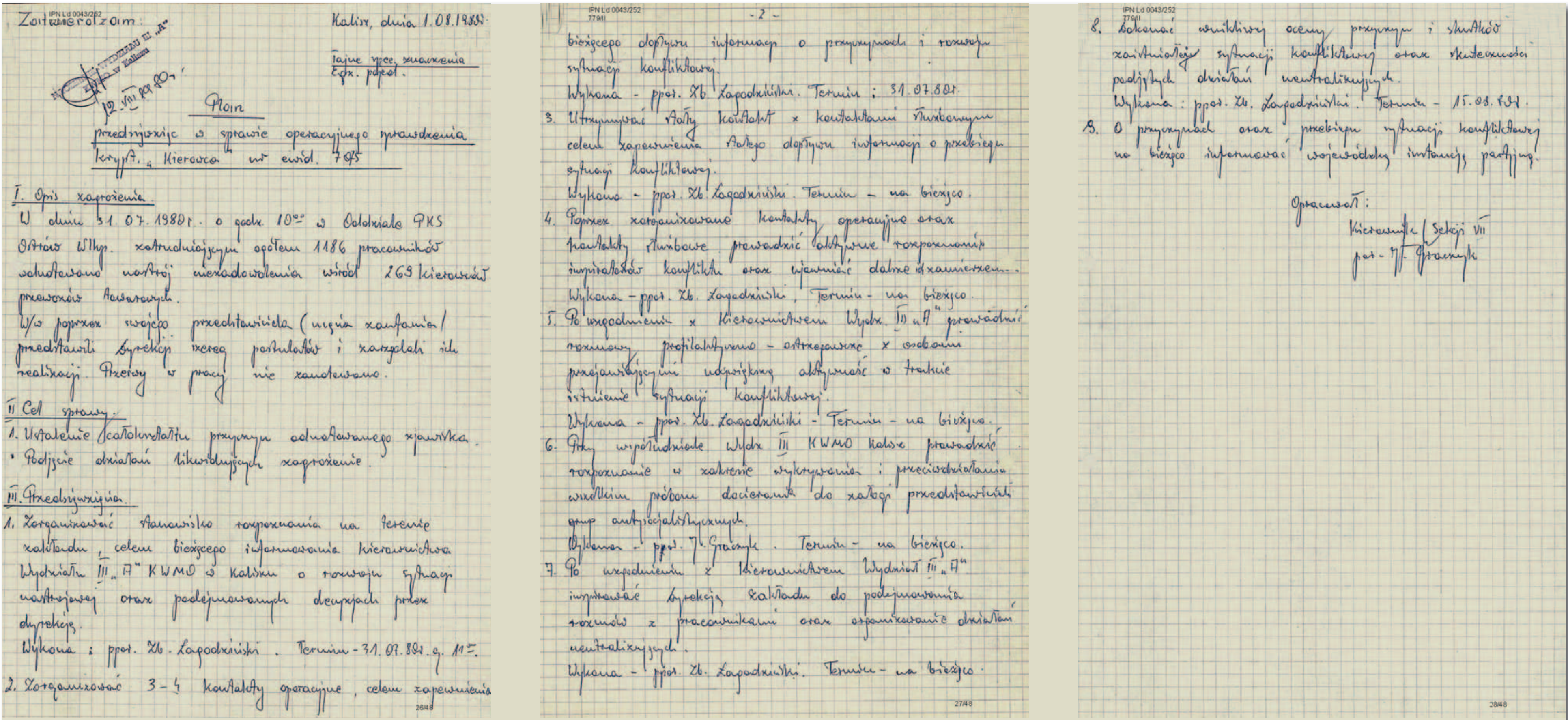
Ostrowski Oddział PKS podległy Przedsiębiorstwu PKS w Poznaniu, zatrudniał ogółem 1186 pracowników, w tym 250 umysłowych, 269 kierowców towarowych i 234 kierowców autobusów. Posiadał 4 placówki terenowe: Kępno, Krotoszyn, Syców i Ostrzeszów i dysponował 203 autobusami oraz 252 samochodami ciężarowymi.

Jeszcze 27 lipca 1980 r. w zakładzie panował spokój, a zastępca dyrektora przedsiębiorstwa zapewniał funkcjonariusza milicji, że brak jest przesłanek wskazujących na możliwość przerw w pracy, czy pisania petycji. Sytuacja zmieniła się kilka dni później. 30 lipca kierowcy przewoźów towarowych wysłali do Dyrekcji męża zaufania z żądaniami dotyczącymi m.in.: podwyższenia stawek godzinowych operatorów dźwигów (5 osób), rekompensaty wynagrodzenia za likwidację pomocników kierowców, podwyższenia diet za delegację, podwyższenia dodatku za czynności spedycyjne, zabezpieczenia w węgiel deputatowy. 1 sierpnia o godz. 6.30 odbyło się spotkanie Dyrekcji z 40-osobową grupą przedstawicieli kierowców. Pozytywnie załatwiono postulaty w zakresie węgla i dodatku za czynności spedycyjne. Pozostałe przekazano jednostce nadrzędnej. Jak się jednak okazało był to dopiero początek. Od 1 sierpnia do 15 września przedłożono w Dyrekcji 72 różnorodne postulaty, głównie dotyczące spraw płacowych, zatrudnienia, czasu pracy, ekwiwalentów pozapłacowych, spraw socjalnych. 29 i 30 lipca strajkowała 125-osobowa załoga placówki w Sycowie. O mało co doszłoby do strajku w Ostrowie 30 września z powodu opóźnienia w dostarczeniu nowych angaży. Najważniejszy postulat –

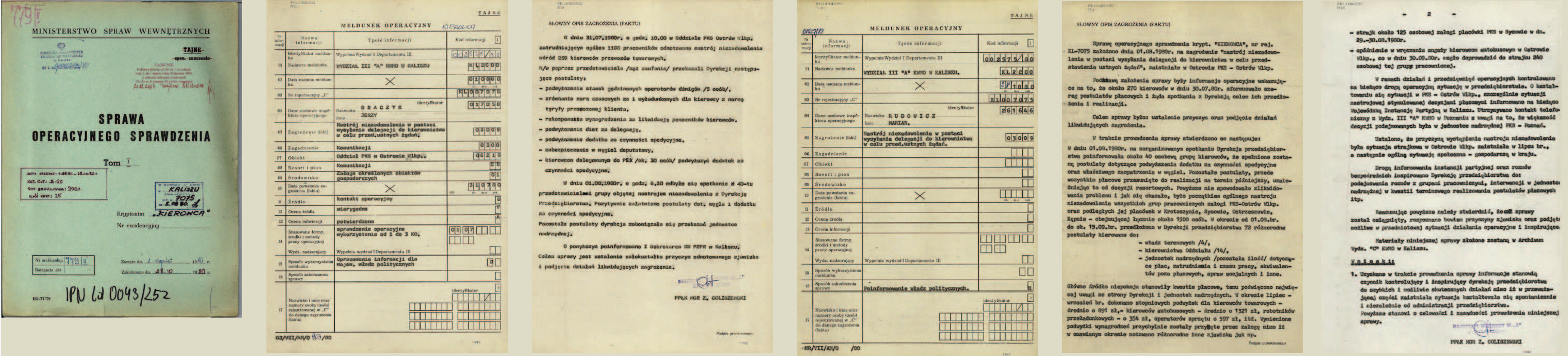
podniesienie płac – załatwiono pozytywnie. Od lipca do września dokonano stopniowych podwyżek dla kierowców towarowych (średnio o 891 zł), kierowców autobusów (1321 zł), robotników przeładunkowych (354 zł), operatorów sprzętu (597 zł).

Także i w tym przypadku Wydział III „A” Komendy Wojewódzkiej MO w Kaliszu (SB) założył Sprawę Operacyjnego Sprawdzenia o kryptonimie „Kierowca”. Uznano, że przyczyną wystąpienia niezadowolenia była sytuacja strajkowa w Ostrowie zaistniała w lipcu oraz ogólna sytuacja społeczno-gospodarcza kraju. W ramach działań i przedsięwzięć na bieżąco kontrolowano drogą operacyjną sytuację w zakładzie, poprzez rozmowy bezpośrednie inspirowano Dyrekcję przedsiębiorstwa do podejmowania rozmów z grupami pracowniczymi i interweniowania w jednostce nadrzędnej.

AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 252

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Kierowca”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 252

Fragment Sprawy Operacyjnego Sprawdzenia kryptonim „Kierowca”. AIPN OBUIAD Łódź, WUSW w Kaliszu, sygn. 252

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

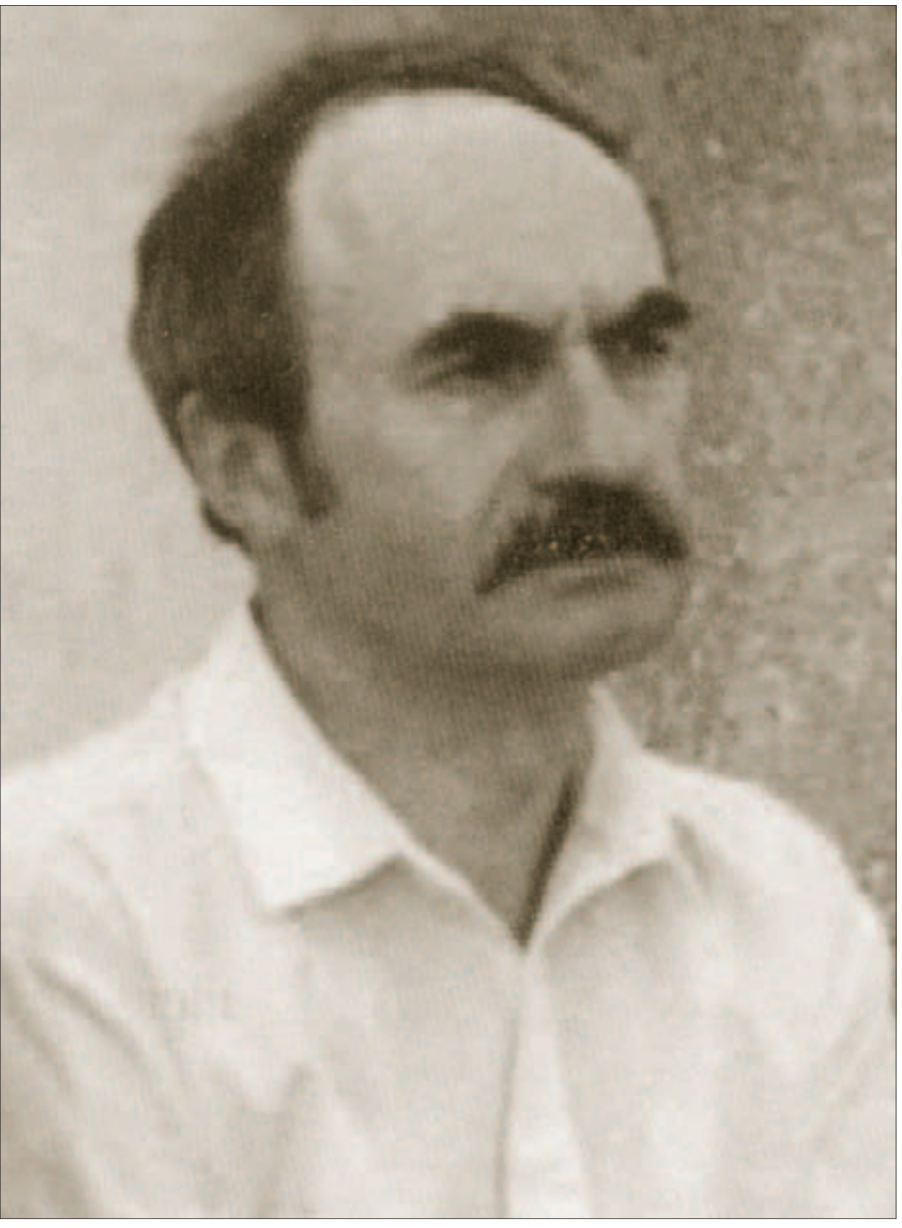
WROGOWIE SOCJALIZMU, CZYLI DZIAŁACZE STRAJKOWI

Lech Górski – ur. 4 kwietnia 1955 r. w Ostrowie Wielkopolskim, z wykształcenia technik elektryk. W latach 1970-1991 pracował w Zakładach Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP” w Ostrowie Wlkp. W 1976 r. wykonał (wraz z Andrzejem Więckiem) ulotki z hasłem *Nie zapomnimy ścieżek z Radonia*, które umieszczono w partii produkowanych w zakładzie radiotelefonów. Jeden z liderów strajku zorganizowanego w „Mera-ZAP”, który trwał od 19 do 21 lipca 1980 r. W czasie strajku wspólnie z Antonim Majką i Aleksandrem Urbanem przemawiał na wiecu. Jeden z inicjatorów zbiórki pieniędzy w „Mera-ZAP” dla strajkujących na Wybrzeżu. 27 sierpnia 1980 r. zebrane pieniądze Górski wraz z kolegami z Zap-u (Jerzym Sówką, Marianem Szymoniakiem, Michałem Łobczowskim i Ryszardem Piotrowskim) przewieźli do Stoczni Gdańskiej im. W. I. Lenina. W okresie tworzenia związku w „Mera-ZAP” jeździł po instrukcje do Gdańska z Aleksandrem Sokółowskim oraz do Wrocławia z Zenonem Kempieńskim i Aleksandrem Urbanem. Był współzałożycielem Tymczasowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „S” w „Mera-ZAP” (legitymacja nr 2). Od października wiceprzewodniczący tegoż komitetu. Od listopada członek KZ NSZZ „S” w „Mera-ZAP” oraz wiceprzewodniczący Komisji ds. Załatwiania postulatów Załogi. Delegat na I Walny Zjazd Delegatów Województwa Kaliskiego. 13 grudnia 1981 r. został internowany w Ostrowie Wlkp., zwolniono go w Wigilię tegoż roku. Od 1982 r. działacz tajnych struktur w zakładzie pracy i na terenie Ostrowa Wlkp. Kolporter podziemnej prasy i wydawnictw podziemnej „S”. W listopadzie 1982 r. Służba Bezpieczeństwa znalazła na terenie jego posesji nielegalne druki, w wyniku czego powołano go do służby w Wojskowym Obozie Specjalnym w Rawiczu. W latach 80-tych XX w. był wiceprzewodniczącym Rady Pracowniczej w „Mera-ZAP”. W 1989 r. współorganizował strukturę „S” w zakładzie pracy. W latach 1998-2002 był radnym Miasta Ostrowa Wielkopolskiego. W 1989 r. został przewodniczącym Sekcji Polskiego Związku Hodowców Golebii Poczтовых w Ostrowie Wielkopolskim, a od 1991 r. jest członkiem honorowym Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego. W 2009 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

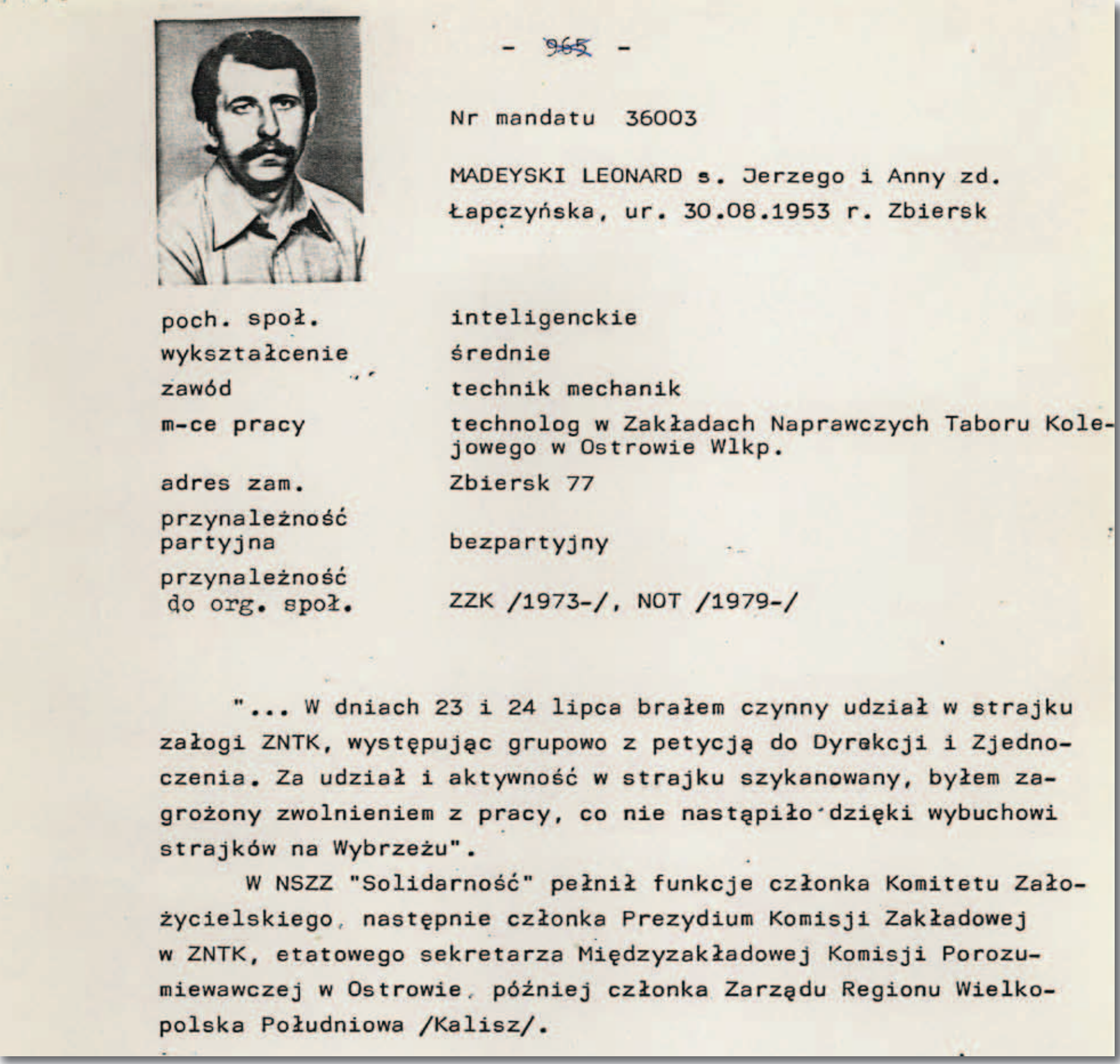
Zenon Kempieński – ur. 3 grudnia 1932 r. w Czekanowie k. Ostrowa Wlkp. Pracą zawodową był związany z Ostrowem Wlkp., gdzie pracował od 1947 r. do 1991 r. z przerwą na odbycie kary więzienia w latach 1951-1955, najpierw w Zakładach Mechanicznych (później „Mera-ZAP”). W 1951 r. wraz z kolegami utworzył w Ostrowie Wielkopolskim niepodległościową organizację młodzieżową pod nazwą „Biały Orzeł”. Jego działalność skupiała się głównie na rozrzucaniu ulotek i pisanii haseł antyreżimowych farbami na murach. Aresztowany został przez UB, następnie po rozprawie sądowej przebywał początkowo w obozie pracy w Jelczu, a od 5 listopada 1953 r. do 13 lipca 1955 r. osadzony w Progressywnym Więzieniu dla Młodocianych w Jaworznie, gdzie ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Toszkach. W 1955 r. powrócił do Ostrowa, gdzie kontynuował pracę w „Mera-ZAP”. W lipcu 1980 r. uczestnik strajku w macierzystym zakładzie pracy, współinicjator zbiórki pieniędzy dla strajkujących na Wybrzeżu. We wrześniu 1980 r. współorganizator Komitetu Założycielskiego (wspólnie z L. Górskim i A. Urbanem), następnie przewodniczący Komisji Wydziałowej WP-12, członek Komisji Zakładowej NSZZ „S” w „Mera-ZAP”. W stanie wojennym zajmował się kolportażem nielegalnych wydawnictw i ulotek. W latach 1983-1989 był członkiem Rady Pracowniczej. Działal także w Komitecie Odbudowy Pomnika Kardynała Mieczysława Halki-Ledóchowskiego. W tym czasie wielokrotnie przeprowadzano rewizje w jego mieszkaniu i wzywano go na przesłuchania. W latach 1983-1988 był rozpracowywany (kryptonim „Despota”). Od 1989 r. brał udział w reaktywacji jawnych struktur „S” w zakładzie i w Ostrowie Wlkp. W 1991 r. przeszedł na emeryturę. Jest członkiem Związku Więźniów Politycznych Okresu Stalinowskiego Oddział Wielkopolska, Związku Młodocianych Więźniów Politycznych lat 1944-1956 Jaworzniacy. Odznaczono go m. in. Krzyżem Więźnia Politycznego (1995 r.), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2009 r.) oraz wyróżniono Odznaką Honorową Żołnierza II Konspiracji lat 1944-1956.

Antoni Majka – ur. 25 sierpnia 1943 r. w Brzeżanach k. Tarnopola (dzisiejsza Ukraina). Ma wykształcenie średnie zawodowe – z zawodu jest spawaczem. Ukończył szkołę przyzakładową w Państwowej Fabryce Wagonów we Wrocławiu. W latach 1966-1985 był brygadzystą w „Mera-ZAP” w Ostrowie Wlkp. W lipcu 1980 r. był jednym z liderów akcji strajkowej i przemawiał podczas wiecu. Uczestniczył w pracach Komitetu Założycielskiego w „Mera-ZAP”, był sekretarzem Komisji Zakładowej i członkiem Rady Pracowniczej w 1983 r. Od 1982 r. kolportował niezależne wydawnictwa działając w grupie Mieczysława Roszki. W listopadzie 1984 r. brał czynny udział w umieszczeniu brzoźowego krzyża przy drzwiach ostrowskiej fary, symbolizującego śmierć ks. Jerzego Popiełuszki. W stanie wojennym był najczęściej przesłuchiwanym działaczem „S” w Ostrowie – przesłuchiowano go łącznie 39 razy. W 1989 r. pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Obywatelskiego. Był radnym Miasta Ostrowa Wielkopolskiego I kadencji. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski (2009 r.).

Jerzy Minta – ur. 12 listopada 1940 r. w Ostrowie Wlkp. Ukończył Zasadniczą Szkołę Zegarmistrzowską w Gdańsku-Brzeźnie (1957 r.). W latach 1962-1997 pracował jako mistrz mechanik precyzyjny w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wlkp. W lipcu 1980 r. uczestnik strajku w zakładzie pracy. Od września 1980 r. współorganizator struktur zakładowych „S” – członek Tymczasowego Komitetu Założycielskiego, następnie sekretarz i skarbnik Komisji Zakładowej NSZZ „S” w ZNTK (prowadził w zakładowym radiowęzle audycje „S”), delegat na I Walne Zebranie Delegatów Województwa Kaliskiego. 13 grudnia 1981 r. zatrzymany i przesłuchiwany przez SB w KM MO w Ostrowie Wlkp. 14 grudnia 1981 r. – 30 stycznia 1982 r. przymusowo urlopowany, następnie przeniesiony do pracy w Dziale Socjalnym. W stanie wojennym zbierał wśród pracowników ZNTK pieniądze na pomoc dla represjonowanych, kolporter prasy podziemnej (kontakt z Tadeuszem Plucińskim i Tadeuszem Zimorskim). W 1989 r. współinicjator powołania i przewodniczący Tymczasowej Komisji Zakładowej „S” w ZNTK, następnie członek Komisji Zakładowej, jeden ze współzałożycieli Komitetu Obywatelskiego „S” w Ostrowie Wlkp. W latach 1990-1998 delegat na Walne Zebranie Delegatów Regionu Wielkopolska Południowa, 1992-1998 członek Regionalnej Komisji Rewizyjnej. Od 1997 r. Honorowy Członek Polskiego Związku Wędkarskiego. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1995 r.). Do 10 grudnia 1985 r. rozpracowywany przez Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych w Ostrowie Wlkp. w ramach Kwestionariusza Ewidencyjnego o kryptonimie Klon.

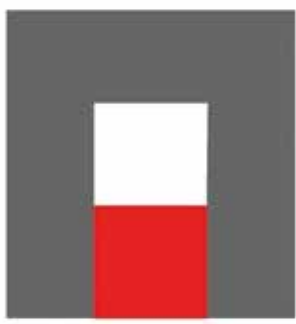
Leonard Madeyski – ur. 30 sierpnia 1953 r. w Zbiersku Kolonii. Ukończył Technikum Kolejowe w Ostrowie Wlkp. W latach 1973-1986 pracował jako slusarz i technolog w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wlkp. W lipcu 1980 r. uczestniczył w strajku na terenie ZNTK. Od września 1980 r. współorganizator Tymczasowego Komitetu Założycielskiego „S” w ZNTK, następnie przewodniczący Komisji Wydziałowej oraz członek Komisji Zakładowej. Aktywny działacz struktur ponadzakładowych – sekretarz Miejskiej Komisji Porozumiewawczej w Ostrowie, delegat na I Walne Zebranie Delegatów „S” Województwa Kaliskiego. W 1981 r. został wybrany członkiem Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa oraz delegatem na I Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność”, który odbył się we wrześniu i październiku w Gdańsku. Po 13 grudnia 1981 r. przez 17 dni wzywany na komendę MO, przesłuchiwany, dwukrotne przeszukania mieszkania. W stanie wojennym m.in. kurier podziemnych wydawnictw między Kaliszem i Wrocławiem a Ostrowem Wlkp. W 1989 r. organizator struktur zakładowych „S” w Fabryce Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego „Spomasz” w Ostrowie Wielkopolskim. W latach 1989-1991 przewodniczący Komisji Zakładowej w „Spomaszu”. W okresie 1993-1999 członek Komisji Zakładowej NSZZ „S” przy ZOZ w Ostrowie Wlkp.

Zebranie związkowe. Siedzą od lewej – Zbigniew Zawadzki, Ryszard Luboński, działacze NSZZ „S” w ZSM „Ursus” w Ostrowie Wlkp., 1981.

Ryszard Luboński – ur. 27 września 1952 r. w Ostrowie Wielkopolskim. Zatrudniony od 1 września 1967 r. do dnia dzisiejszego w Zakładach Sprzętu Mechanicznego w Ostrowie Wielkopolskim (w latach późniejszych zakład zmieniał nazwy m.in. Delphi, a od lipca 2015 r. MAHLE Berh Ostrów Wlkp.). Uczestnik ostrowskich strajków latem 1980 r. Współzałożyciel Komitetu Założycielskiego w „Ursusie”, następnie sekretarz Komisji Zakładowej NSZZ „S”. W stanie wojennym kolporter podziemnych wydawnictw „S”, represjonowany przez SB – rewizje w pracy i w domu. Od 1988 r. członek Rady Pracowniczej w zakładzie, po 1989 r. członek „S”, następnie członek Komisji Zakładowej, od 2010 r. wybrany przewodniczącym Komisji Zakładowej, zaś od 2014 r. pełni funkcję przewodniczącego Komisji Międzyzakładowej NSZZ „S” w zakładzie pracy.

Zbigniew Zawadzki – ur. 30 stycznia 1948 r. w Nowych Skalmierzycach. W okresie od 8 października 1968 r. do lipca 2008 r. zatrudniony w Zakładach Sprzętu Mechanicznego „Ursus” w Ostrowie Wlkp. Latem 1980 r. uczestnik strajków w swoim macierzystym zakładzie pracy. Współorganizator Komitetu Założycielskiego w „Ursusie”, następnie wiceprzewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „S” w zakładzie pracy. Członek MKP „S” w Ostrowie Wlkp. Delegat na I WZD woj. kaliskiego w 1981 r. 16 grudnia 1981 r. został ukarany przez Kolegium ds. Wykroczeń na 3 miesiące aresztu (zamienione na 5000 zł grzywny), za robiecie zdjęć pojazdom wojskowym stojącym przed zakładem. W stanie wojennym kolporter podziemnych wydawnictw „S”. W 1988 r. członek Rady Pracowniczej Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” w Ostrowie, następnie w latach 1990-1992 przewodniczący Rady Pracowniczej Przedsiębiorstwa Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” w Warszawie.

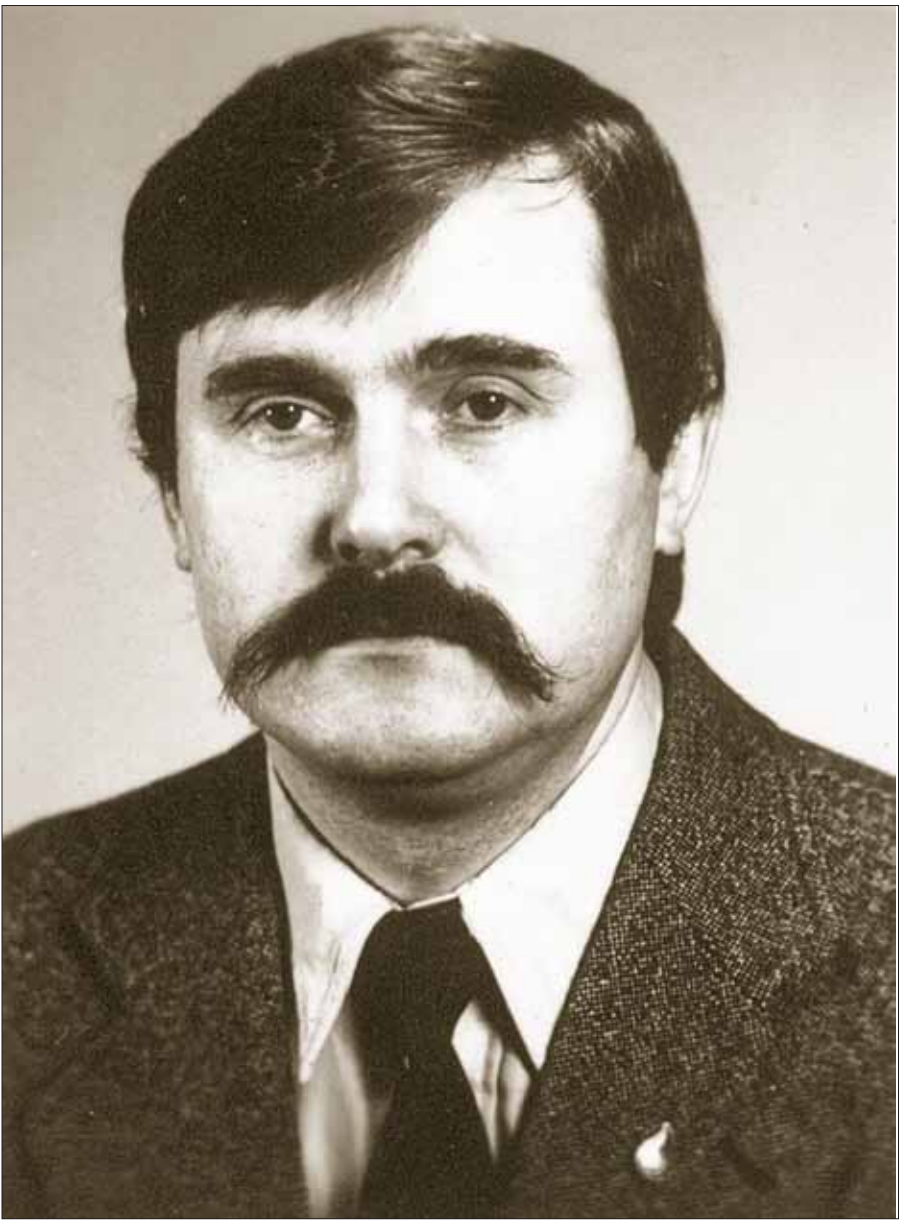
ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

WROGOWIE SOCJALIZMU, CZYLI DZIAŁACZE STRAJKOWI

Tadeusz Pluciński – ur. 21 września 1925 r. w Zagórowie Wielkopolskim. Ukończył Państwowe Liceum Mechaniczne w Ostrowie. W latach 1945-1985 pracował w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Ostrowie Wlkp., gdzie w 1956 r. był przewodcą protestu robotniczego, pełnił też funkcję przewodniczącego Rady Pracowniczej w ZNTK. W lipcu 1980 r. stanął na czele spontanicznego strajku i przekonał robotników, by nie wychodzić na ulicę, gdzie czekała już na nich milicja, lecz pozostali na terenie ZNTK. Począwszy od września 1980 r. aktywnie działał w zakładowych, miejskich, regionalnych i krajowych strukturach NSZZ „S”, pełnił m.in. funkcje – przewodniczącego Komitetu Założycielskiego, Komisji Zakładowej NSZZ „S” w ZNTK, delegata na I WZD Województwa Kaliskiego, członka Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „S” Wielkopolska Południowa w Kaliszu oraz członka Sekcji Krajowej Kolejarki „S”. W dniu wybuchu stanu wojennego był przesłuchiwany w siedzibie Służby Bezpieczeństwa przy ul. Odolanowskiej w Ostrowie. Dzień później zainicjował ukrycie i przekazanie sztandaru Komisji Zakładowej ks. Tadeuszowi Szmytowi, który go ukrył na plebanii i przechował przez stan wojenny. Pluciński musiał regularnie stawić się w Komendzie Miejskiej Milicji Obywatelskiej, poddawano go kontroli w miejscu pracy i rewizjom w domu. Jeden z liderów podziemnej „S” w Ostrowie Wlkp., współpracował m.in. z synami – Ryszardem, działaczem „S” w ZNTK w Ostrowie Wlkp. i Zbigniewem, przewodniczącym Komisji Zakładowej w ZNTK w Gdańsku. W stanie wojennym m.in. kolportował nielegalne wydawnictwa, organizował pomoc dla osób represjonowanych, był karany grzywną przez kolegium ds. wykroczeń, m.in. 20 maja 1982 r. ukarany grzywną w wys. 2 500 tys. zł. za noszenie odznaki Związku „Solidarność” na terenie ZNTK. W latach 1982-1984 członek Komitetu Odbudowy Pomnika Kardynała Mieczysława H. Ledóchowskiego w Ostrowie Wlkp. W 1986 r. przeszedł na emeryturę. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2009 r.). W okresie 17 marca 1981 r. – 1985 r. rozpracowywany w ramach SOS kryptonim Działacz przez Wydział Śledczy WUSW w Kaliszu. SB rozpracowywała także trzech synów T. Plucińskiego – Zbigniew SOR krypt. Zbieg, Ryszard KE Inspirator i Mariusz Pluciński KE Poeta.

Jerzy Sówka – ur. 20 listopada 1948 r. w Ordzinie k. Góthowa. Ukończył Technikum Mechaniczno-Elektryczne w Ostrowie Wlkp., a w 2002 r. został absolwentem Wydziału Prawa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. W latach 1965-1984 pracował jako tokarz planista w Zakładach Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP” w Ostrowie. Uczestniczył w strajku lipcowym w 1980 r., a w sierpniu czuwał nad zbiórką pieniędzy wśród załogi i jako delegat zakładu przewiózł kwotę 54977 zł. wraz z kolegami do strajkujących robotników Stoczni Gdańskiej im. Lenina. We wrześniu 1980 r. wstąpił do „S”, był m. in. członkiem Komitetu Założycielskiego, nast. z-cą przewodniczącego Komisji Wydziałowej, a od listopada 1980 r. członkiem Komisji Zakładowej. Po 13 grudnia 1981 r. działacz podziemnych struktur „S” w „Mera-ZAP”, 13 maja 1982 r. współorganizator 15-min. strajku w zakładzie. W latach 1982–1984 działał (m.in. z Antonim Majką, Wojciechem Milewskim, Mieczysławem Roszką i Aleksandrem Sokółowskim) w nieformalnej grupie na terenie Ostrowa Wlkp. jako drukarz i kolporter ulotek. W latach 1982–1984 członek Komitetu Odbudowy Pomnika Kardynała Mieczysława H. Ledóchowskiego w Ostrowie Wlkp. W okresie 1983-1984 był kilkakrotnie zatrzymywany przez Służbę Bezpieczeństwa na 24 godziny, a w marcu 1984 r. na 48 godzin po rewizji w mieszkaniu. Sądzone go o nielegalne posiadanie broni, którą stanowiła faktycznie kolekcja zabytkowa. Został zwolniony z pracy i od 1984 r. pracował jako sanitariusz pogotowia ratunkowego w Zespole Opieki Zdrowotnej w Ostrowie Wlkp. W 1989 r. był członkiem Komitetu Obywatelskiego „S” w Ostrowie. Od 1990 r. aktywny działacz struktur regionalnych i krajowych NSZZ „S”, m.in. wiceprzewodniczący Zarządu Regionu (1990-2006), w okresie 1990-2010 jako delegat na Krajowy Zjazd delegatów był m.in. członkiem Komisji Krajowej i Krajowej Komisji Rewizyjnej. W latach 1994-2006 był radnym Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, a w latach 1994-1998 delegatem do Sejmiku Samorządowego Województwa Kaliskiego. Współorganizował festiwal *Chopin w Barwach Jesieni*, a w 1995 r. przyjął funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego Oddział w Ostrowie Wielkopolskim. Od 2012 r. prezes Klubu Historycznego im. Gen. Stefana Roweckiego „Grota” w Ostrowie Wlkp. Wyróżniony Odznaką Honorową PCK oraz odznaką Zasłużony Honorowy Dawca Krwi I Stopnia. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2009 r.).

Aleksander Urban – ur. 27 marca 1945 r. w Ostrowie Wielkopolskim, ukończył Wydział Elektryczny Politechniki Szczecińskiej. W latach 1972-1991 pracował jako projektant w Zakładzie Projektowania w „Mera-ZAP” w Ostrowie Wlkp. Od 19 do 21 lipca 1980 r. uczestnik i jeden z liderów strajku w „Mera-ZAP” w Ostrowie Wlkp. Podczas wiecu w imieniu załogi zabrał głos (był dobrym mówcą). We wrześniu 1980 r. wspólnie z Lechem Górskim i Zenonem Kempirskim pojechał do MKZ Wrocław po instrukcje dotyczące tworzenia związku. Był współzałożycielem i przewodniczącym Tymczasowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „S” w „Mera-ZAP” w Ostrowie. Od stycznia 1981 r. został honorowym przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ „S” w „Mera-ZAP” (nie chciał być we władzach związku). Był szefem Komisji Propagandy w Komisji Zakładowej. W Związku „S” pełnił rolę lidera medialnego. W stanie wojennym 16 grudnia 1981 r. został zatrzymany przy próbie upomnienia się o uwiecznionych kolegów u komisarza wojskowego, następnie internowany i przetrzymywany w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wlkp. 8 stycznia 1982 r. przewieziony do Głogowa. Na wolność wypuszczony 4 lutego 1982 r. Przez trzy kadencje był członkiem Rady Pracowniczej (1983-1989) w „Mera-ZAP”. W latach 1982-1984 był współpracownikiem Komitetu Odbudowy Pomnika Kardynała Mieczysława Halki-Ledóchowskiego w Ostrowie. W stanie wojennym był kilkakrotnie wzywany na rozmowy ostrzegawcze w komisariacie Milicji Obywatelskiej w Ostrowie przy Rondzie Odolanowskim. Od 1989 r. działał na rzecz reaktywacji „S” w „Mera-ZAP” i był w dalszym ciągu honorowym przewodniczącym Komisji Zakładowej. W latach 1989-1991 był współredaktorem pisma wydawanego przez „S” w ZAP-ie „Regulator”. W latach 1991-2005 był członkiem zarządu zakładu „Eko-ZAP” Sp. z o.o. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi w 2009 r. oraz Medalem za Zasługi dla Miasta Ostrowa Wielkopolskiego w 2011 r.

Józef Wróbel – ur. 8 września 1939 r. w Pardalinie k. Ostrowa Wielkopolskiego. Ukończył Zasadniczą Szkołę Zawodową w Odolanowie. W latach 1964-1997 pracował jako monter w Zakładach Automatyki Przemysłowej „Mera-ZAP”. W okresie od 1976 r. do 1981 r. był członkiem Prezydium Rady Pracowniczej. Uczestnik strajku w lipcu 1980 r. Od września 1980 r. był członkiem Komitetu Założycielskiego w „Mera-ZAP”, w 1981 r. został wiceprzewodniczącym Międzyzakładowej Komisji Porozumiewawczej „S” w Ostrowie Wlkp. Został delegatem na I Walny Zjazd Delegatów Województwa Kaliskiego i członkiem Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa. 13 grudnia 1981 r. internowany w Ośrodkach Odosobnienia w Ostrowie Wlkp. i Głogowie, zwolniony w lutym 1982 r. Po uwolnieniu współtworzył podziemne struktury „S” w zakładzie pracy i w Ostrowie (współpracował m.in. z ZNTK – Tadeuszem Plucińskim i Jerzym Mintą), utrzymywał także kontakty z podziemiem kaliskim (m.in. z Edwardem Grzełińskim, Janem Marciniakiem, Antonim Pietkiewiczem), prowadził kolportaż wydawnictw „S” (współpr. z kurierami Januszem Urbanem i Zbigniewem Zawadzkim przywożącymi ulotki z Warszawy i Wrocławia oraz siecią kolportażu w Kaliszu). Od połowy 1982 r. z ks. Alfredem Mąką współorganizował spotkania działaczy opozycyjnych i msze za ojczyznę w kościele św. Stanisława w Ostrowie. W latach 1982-1984 członek Komitetu Odbudowy Pomnika Kardynała Ledóchowskiego w Ostrowie. Od jesieni 1988 r. uczestnik Duszpasterstwa Ludzi Pracy Solidarność Kaliska im. ks. Jerzego Popiełuszki przy klasztorze oo. Jezuitów w Kaliszu, nast. brał udział z Jerzym Grzegorskim w spotkaniach działaczy „S” u Anny Binder w Kaliszu, poprzedzających odtwarzanie struktur w Regionie. Po 1989 r. działał aktywnie w strukturach na poziomie zakładowym, miejskim i regionalnym. Był m.in. przewodniczącym MKK w Ostrowie, członkiem Zarządu Regionu Wielkopolska Południowa oraz delegatem na II Krajowy Zjazd Delegatów, a także Członkiem Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Byłych Funkcjonariuszy SB w Kaliszu (1990 r.). Od 1998 r. na emeryturze. Wyróżniony m.in. Honorową Odznaką Zasłużony dla Miasta Ostrowa Wielkopolskiego oraz Złotym Krzyżem Zasługi (2010 r.).

W pierwszym rzędzie od lewej siedzą (dół): Jerzy Sówka, Marian Rak, Michał Kobczowski, Krzysztof Butlak. W drugim rzędzie od lewej: Lech Górski, Jarosław Walczak, Aleksander Urban, Zenon Kempirski, Krystyna Kopras. Ze zbiorów Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa

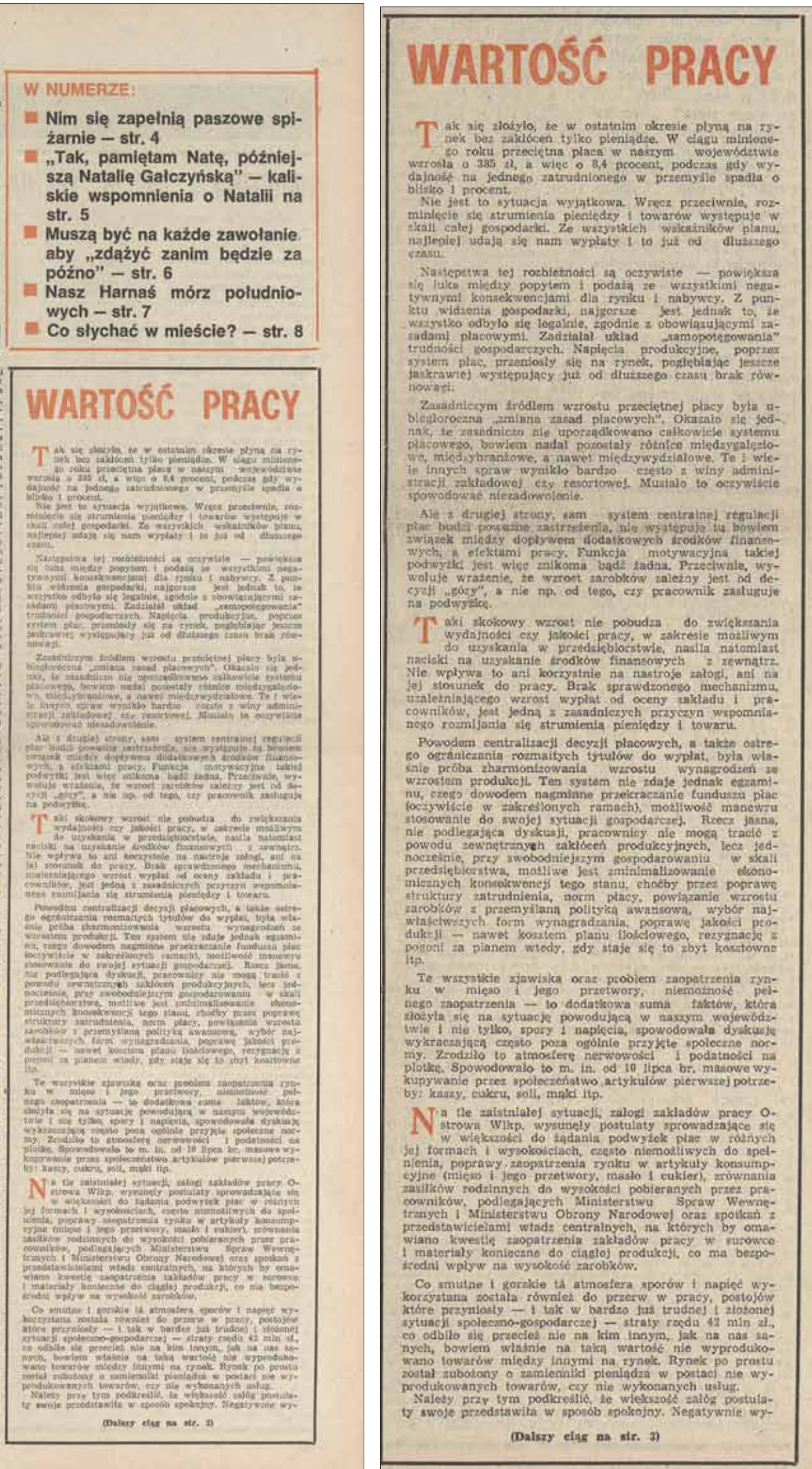
Spotkanie przedstawicieli Zrzeszenia Przemysłu Ciągnikowego „Ursus” 1981 r. Pierwszy od lewej Alojzy Lewicki, przywódca strajku z 2 lipca 1980 r. w „Ursusie”. Ze zbiorów Ryszarda Lubońskiego

Ziemia Kaliska, 1980, nr 32

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Ziemia Kaliska, 1980, nr 32

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Ziemia Kaliska, 1980, nr 32

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Ziemia Kaliska, 1980, nr 32

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Ziemia Kaliska, 1980, nr 32

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 13

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Nasz Kurier, nr 27 lipca 2005

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Ziemia Kaliska, 1980, nr 45

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

Postępek. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego „Mera-ZAP”, 1980, nr 8

O STRAJKACH PISALI...

PRASA

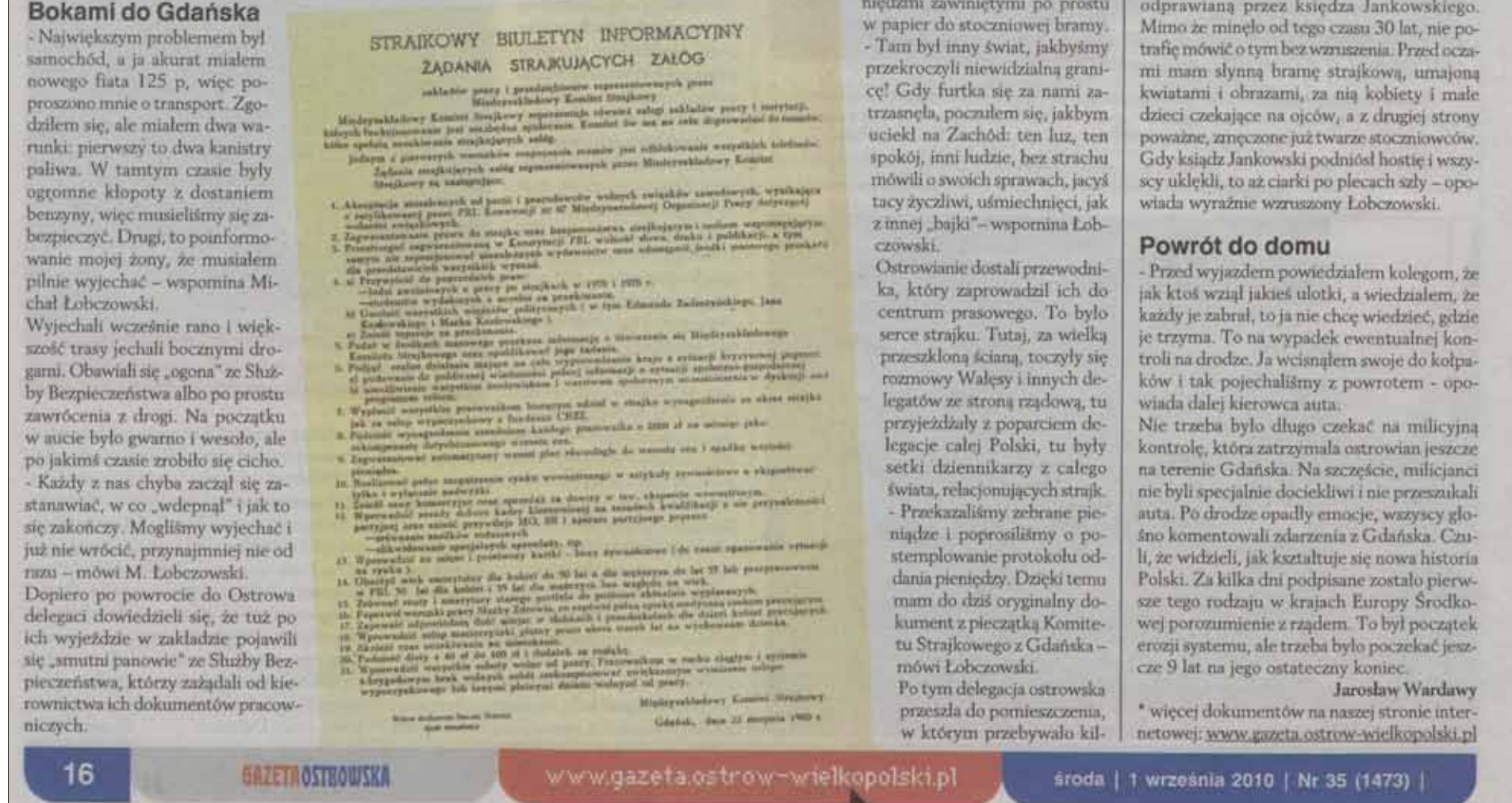
Gazeta Ostrowska, 2006, nr 35

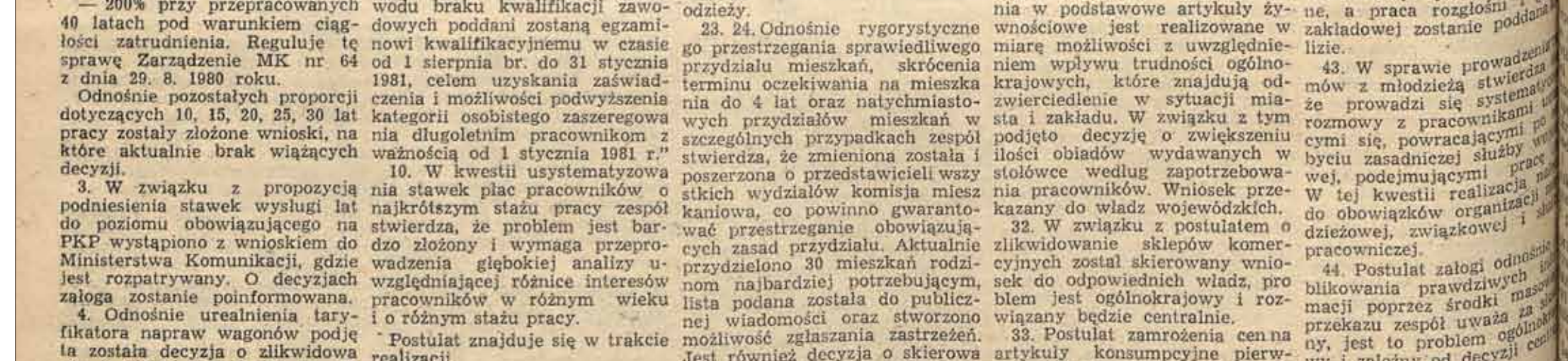
Gazeta Ostrowska, 2005, nr 35

Gazeta Ostrowska, 2005, nr 35

Gazeta Ostrowska, 2010, nr 35

Wagon. Dwutygodnik Samorządu Robotniczego przedsiębiorstwa państwowego Z.N.T.K. im. Powstańców Wielkopolskich w Ostrowie Wlkp., 1980, nr 19

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

FORUMSYNAGOGA

NSZZ

1980 - 2015

OSTRÓW WIELKOPOLSKI

GORĄCE LATO
1980

ARCHIWUM PAŃSTWOWE
W KALISZU

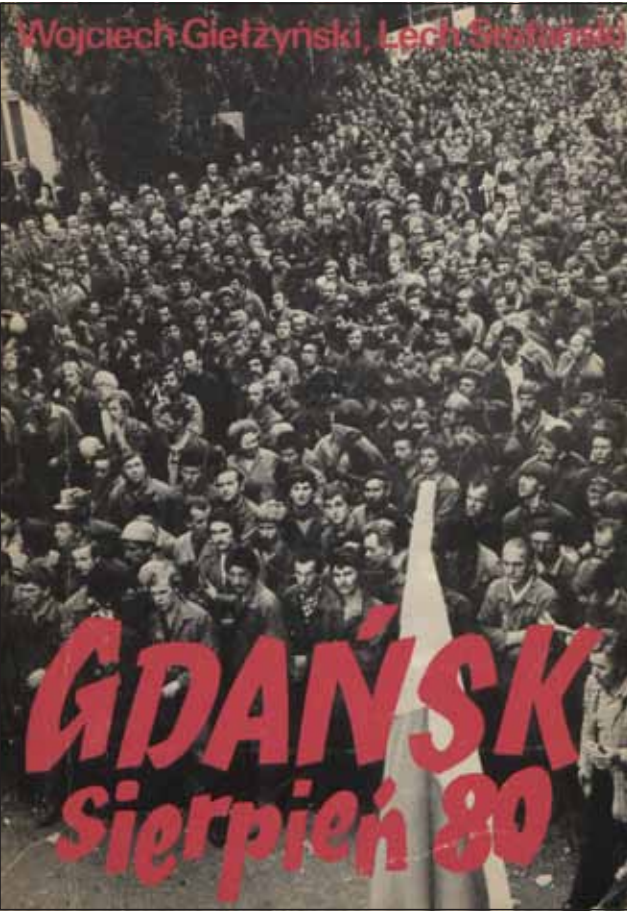
FORUMSYNAGOGA

NSZZ

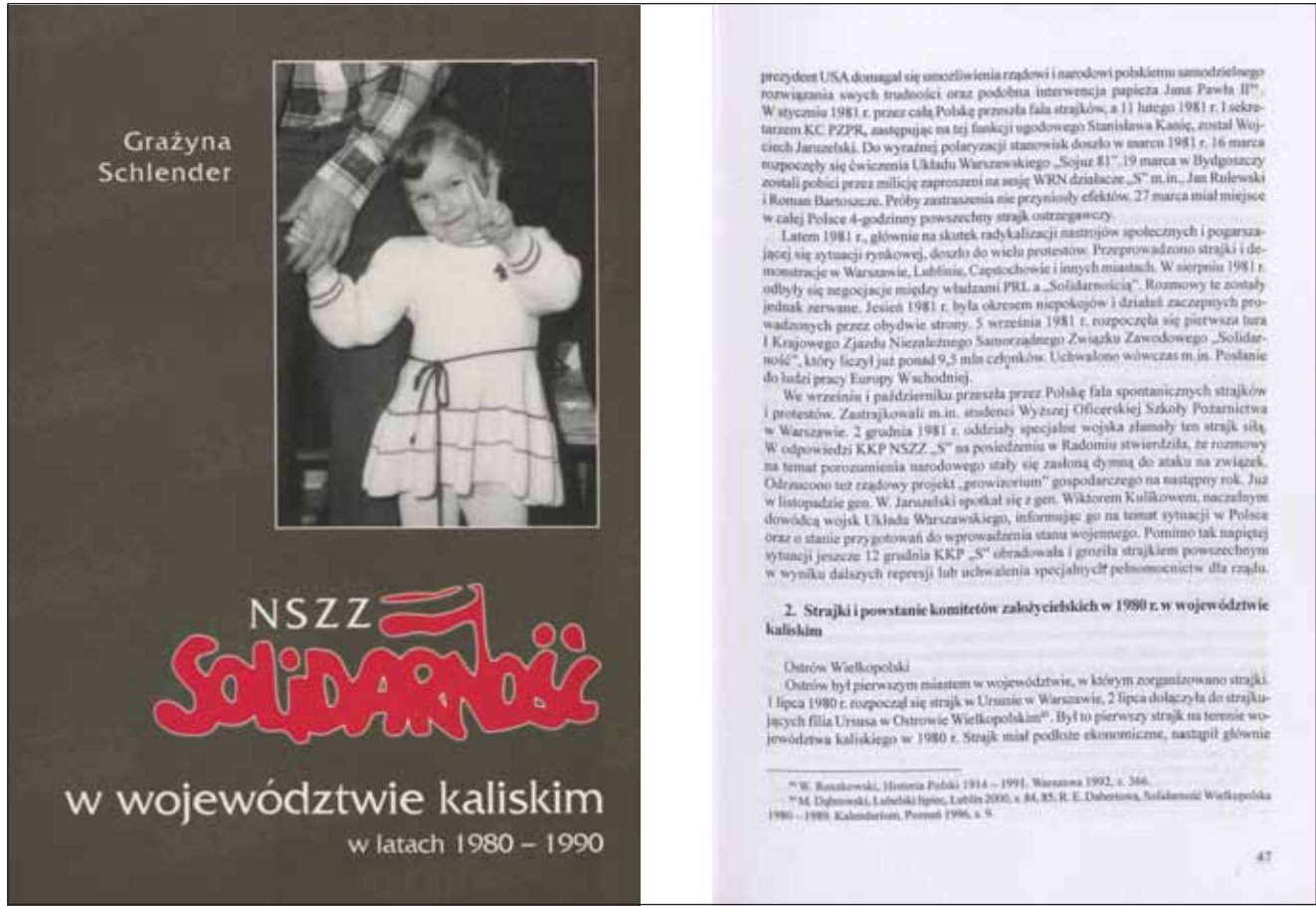
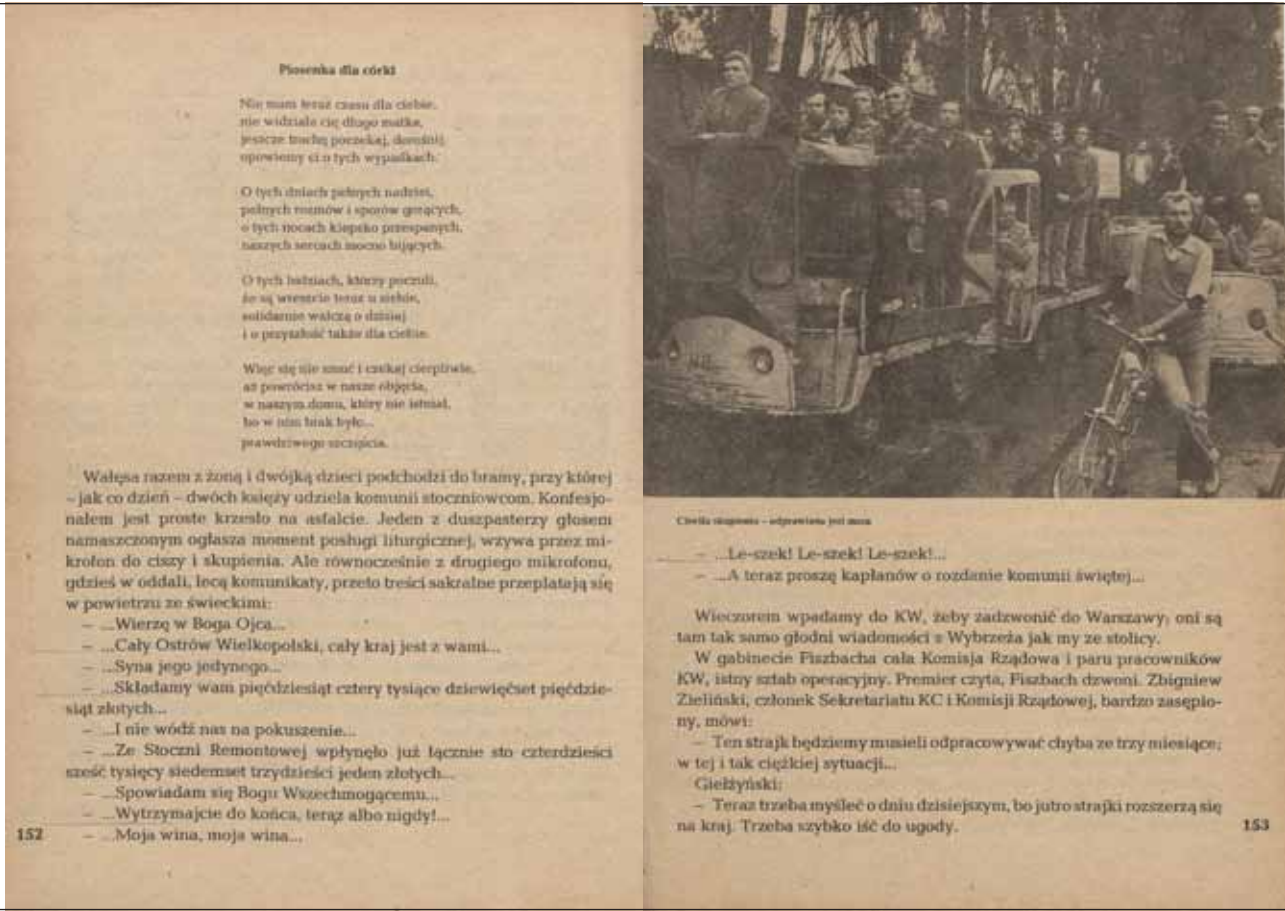

O STRAJKACH PISALI...

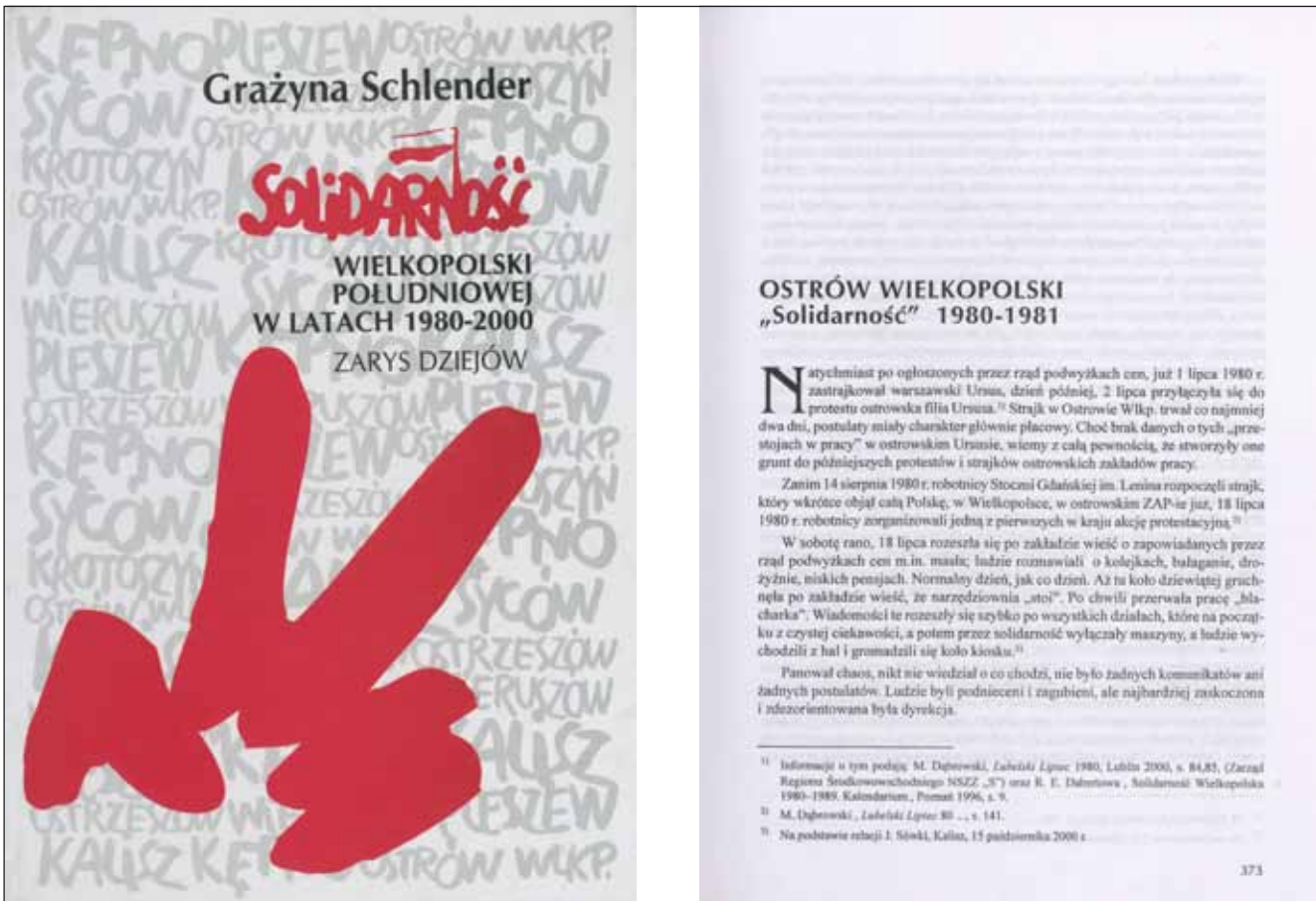
WYDAWNICTWA ZWARTE

Giełtyński W., Stefański L., Gdańsk sierpień 80, Warszawa 1981

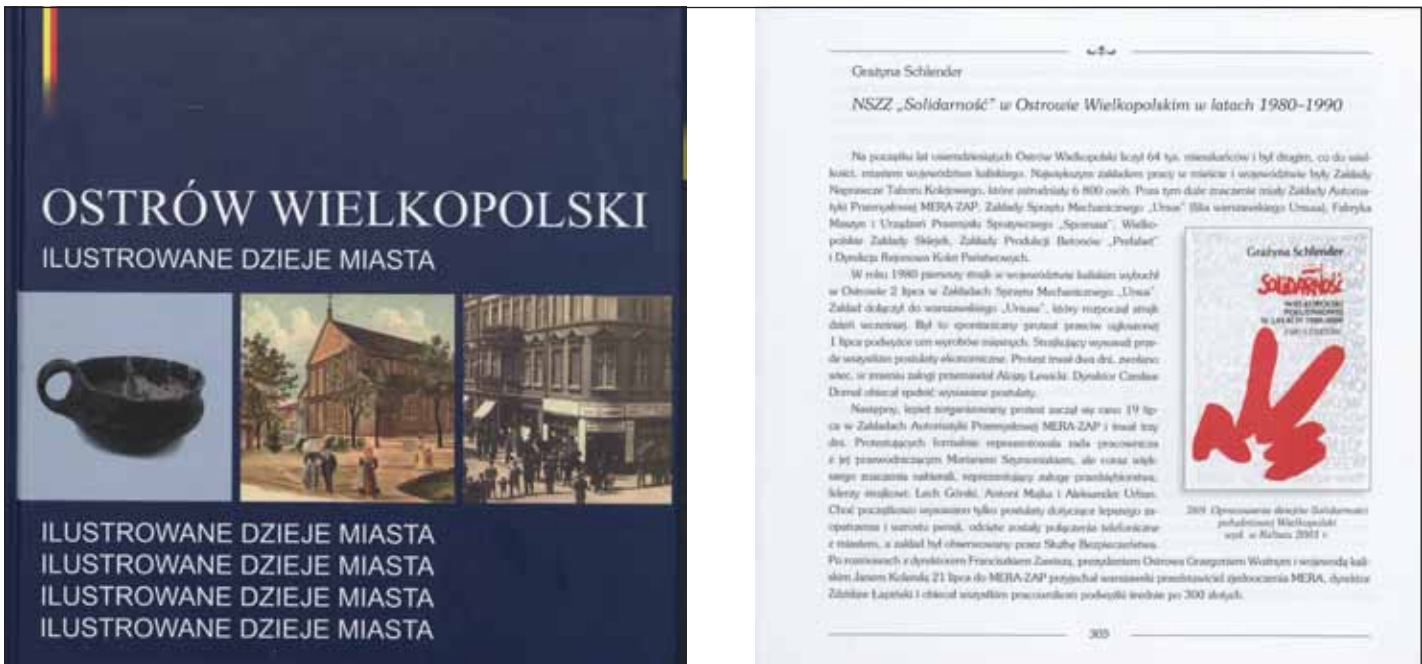
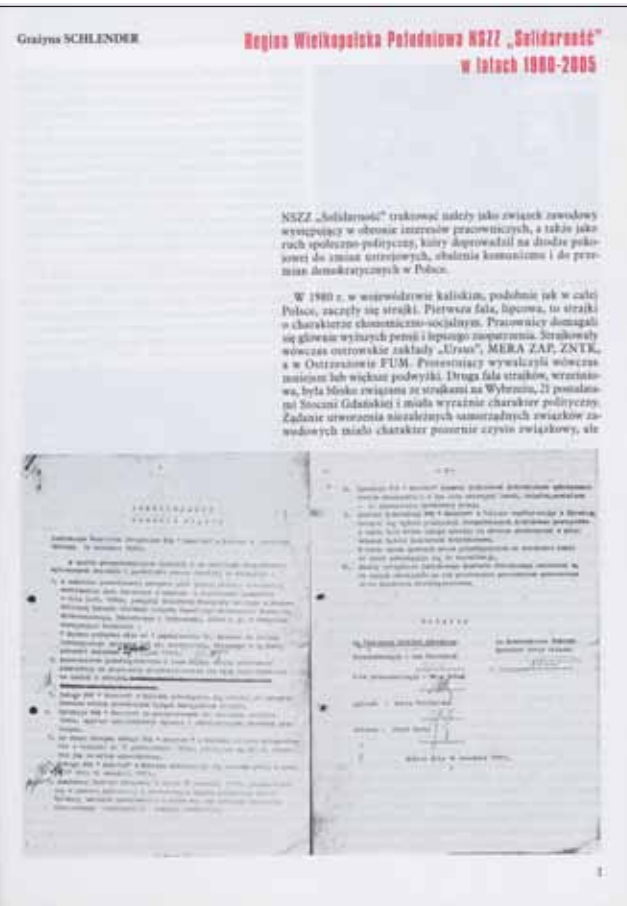
Schlender G., NSZZ Solidarność w województwie kaliskim w latach 1980-1990, Kalisz 2006

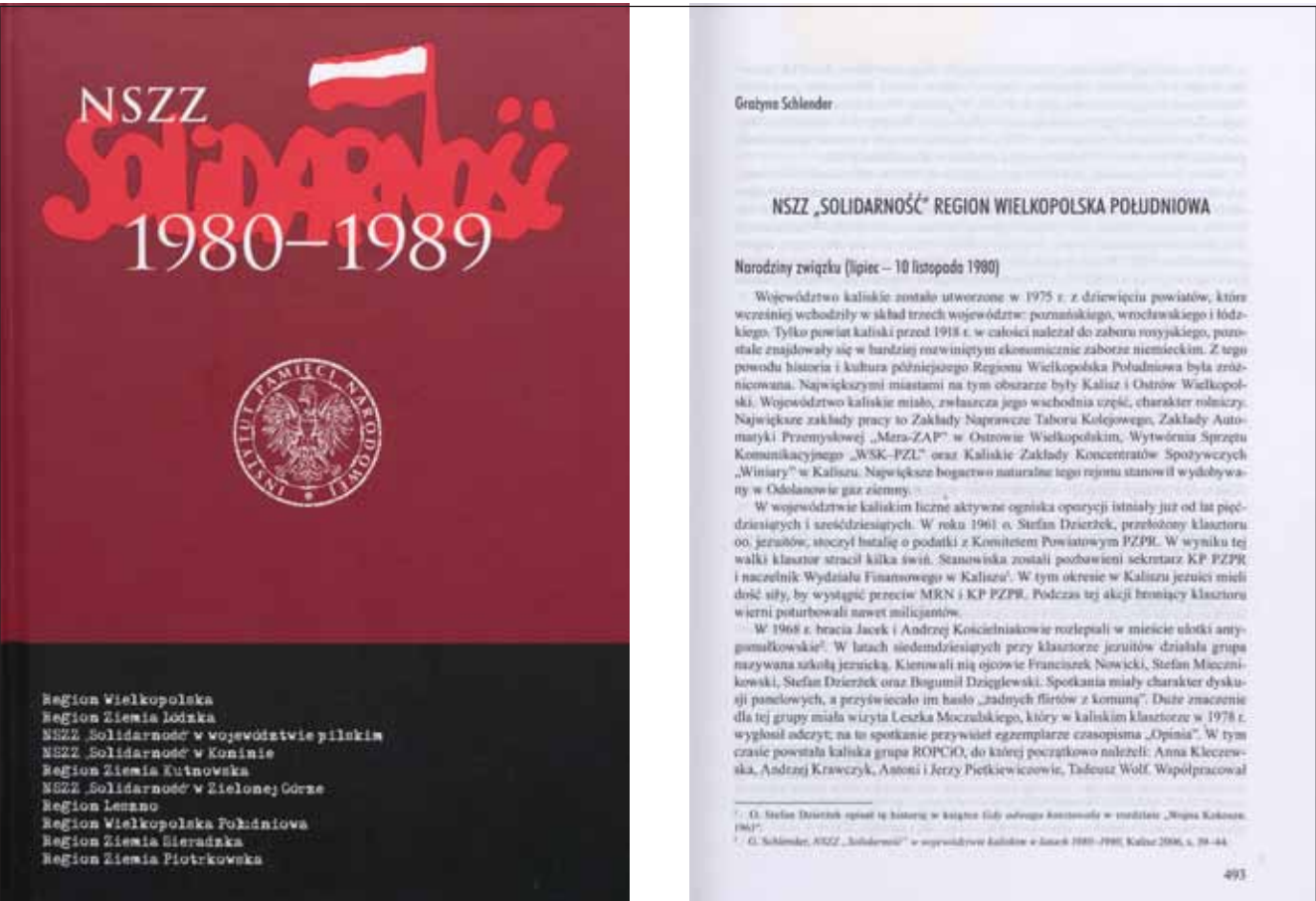
Schlender G., Solidarność Wielkopolski Południowej w latach 1980-2000. Zarys dziejów, Kalisz 2001

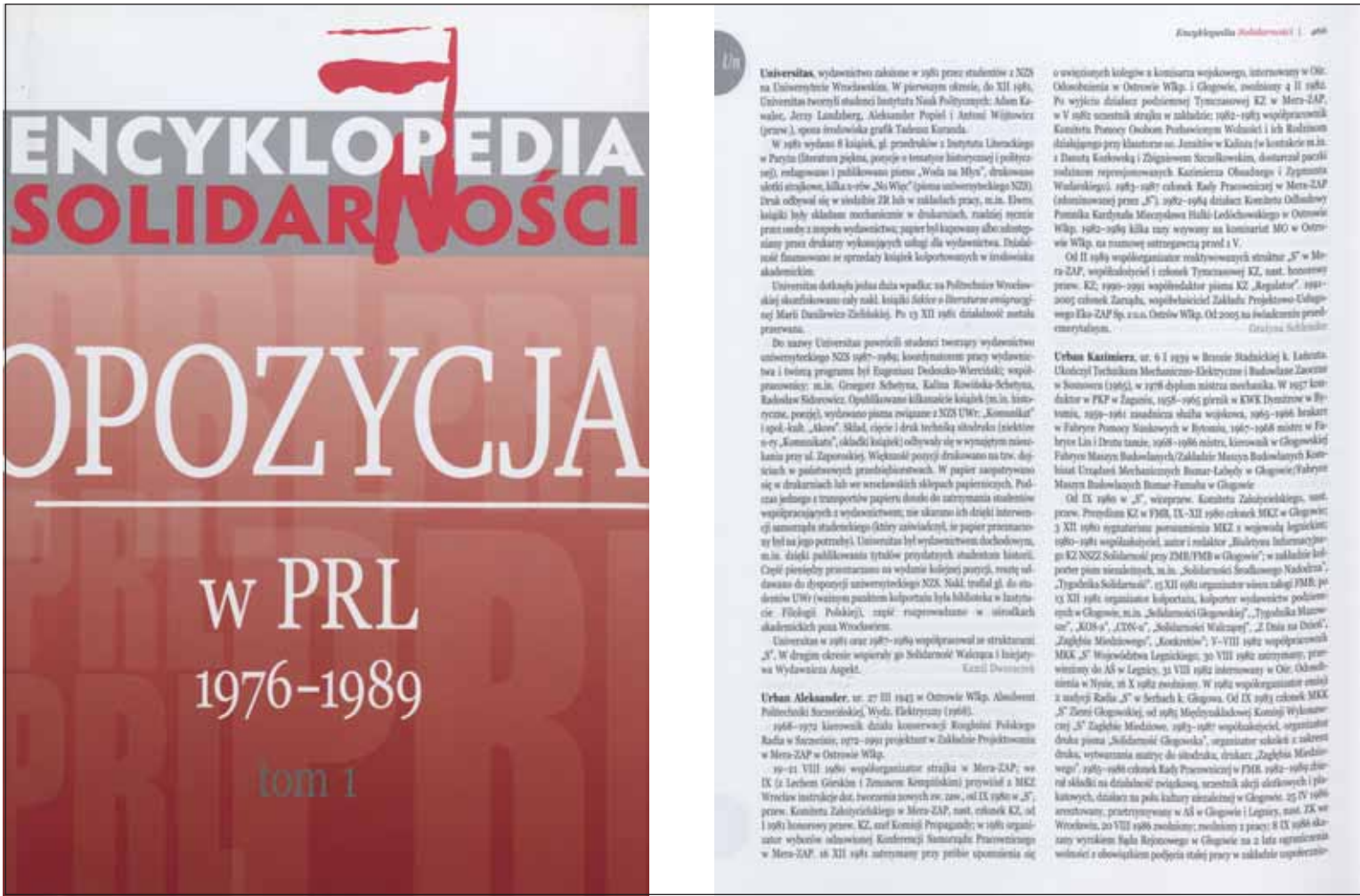
Droga do niepodległości. Solidarność 1980-2005, pod red. A. Borowskiego, Warszawa 2005

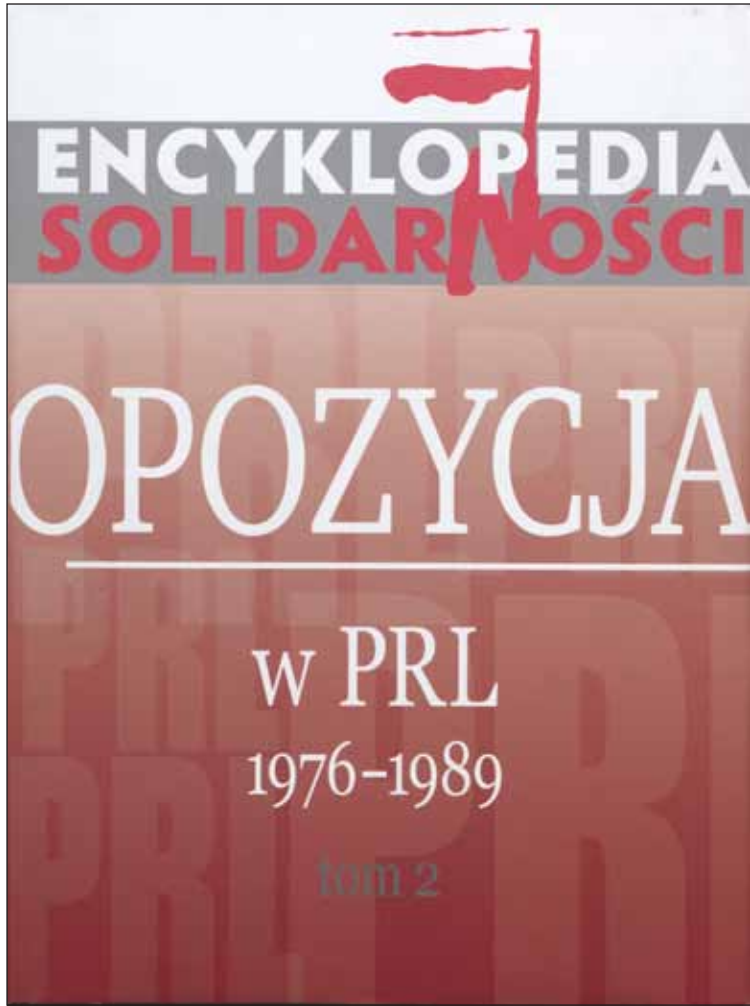
Ostrów Wielkopolski. Ilustrowane dzieje miasta, pod red. W. Banacha, Ostrów Wielkopolski 2009

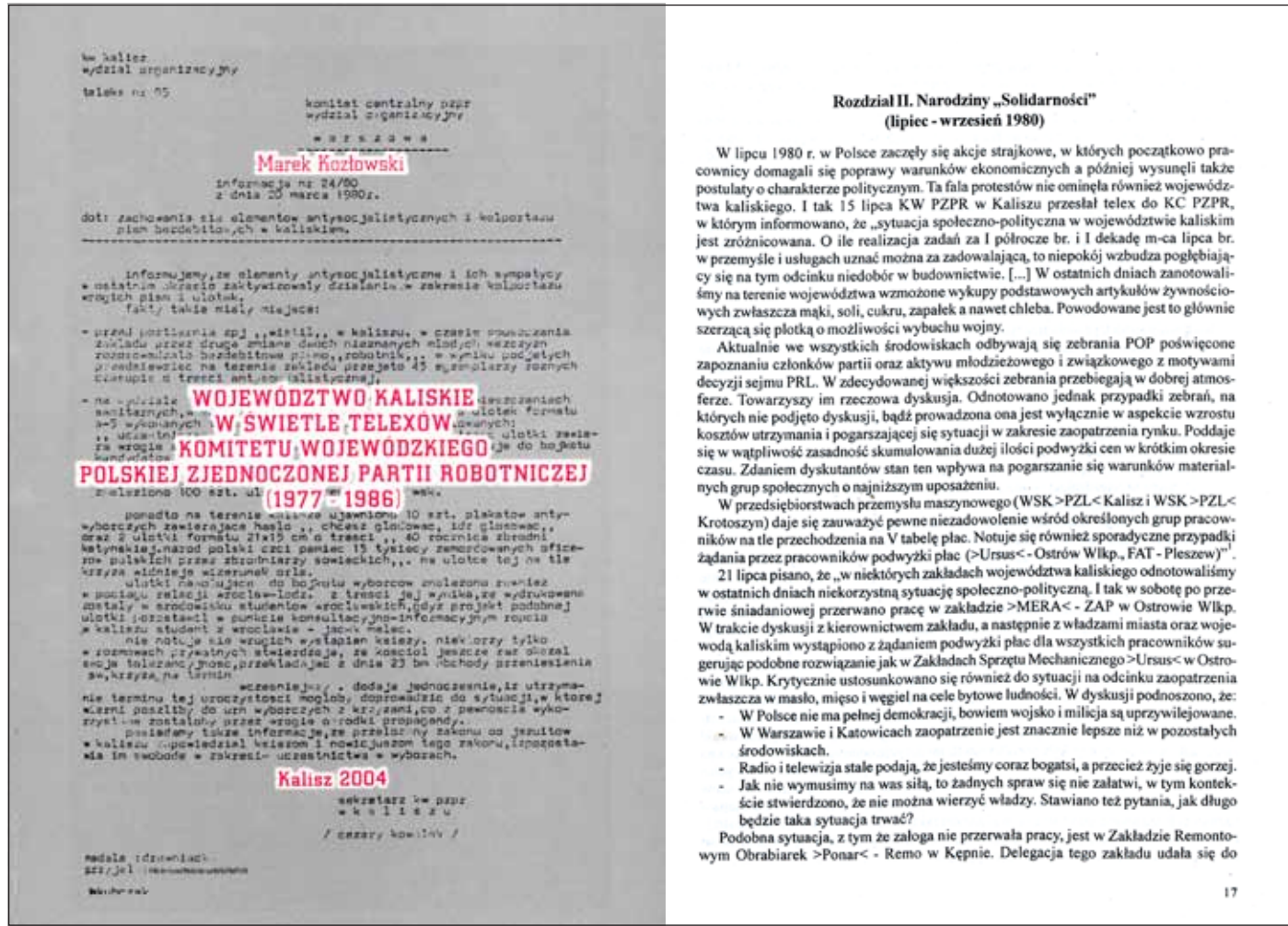
NSZZ Solidarność 1980-1989, tom 4 Polska Zachodnia, pod red. L. Kamińskiego i G. Waligóry, Warszawa 2010

Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976-1989, tom 1, pod red. M. Łątkowskiej, Warszawa 2010

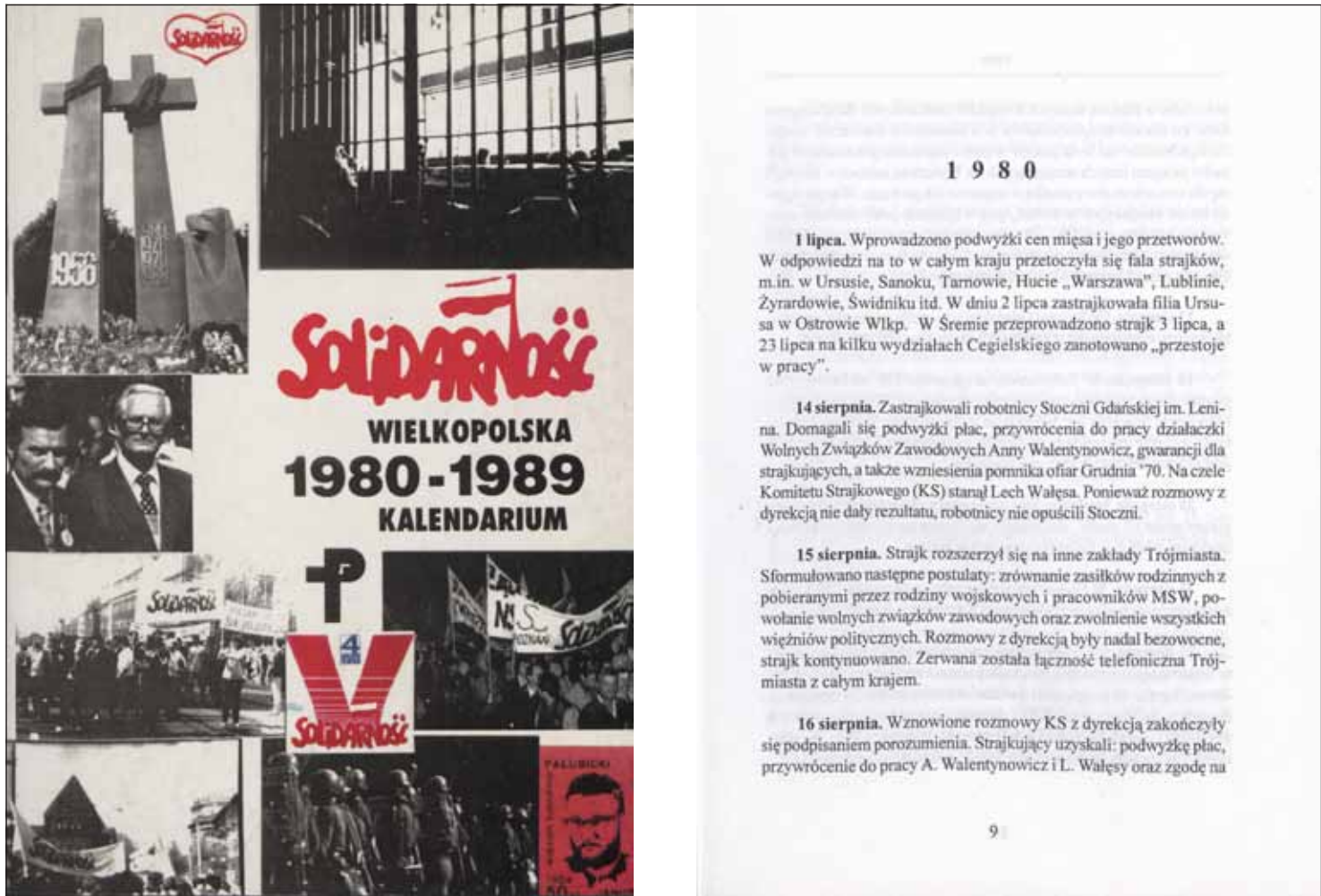
Encyklopedia Solidarności. Opozycja w PRL 1976-1989, tom 2, pod red. G. Waligóry, Warszawa 2013

Kozłowski M., Województwo kaliskie w świetle telexów Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1977-1986), Kalisz 2004

Szymoniak J., 100 lat Sklejki w Ostrowie Wielkopolski, Ostrów Wielkopolski 2012

Dabertowa E., „Solidarność” Wielkopolska 1980-1989. Kalendarium, Poznań 1996

INTERNET

Po uroczystych kaliskich obchodach 35-lecia solidarnościowego zrywu – Przewodniczący Komisji Miedzyszakładowej **Andrzej Przenicki**, w dniu 18.07.2015 r. zprzosił na „wspomniową kawę”, do siedziby Związku przy ZAP – swych dawnych kolegów z tego Zakładu, a obecnie już weteranów ZAP-owskiej historii. W roli gospodarza spotkania sekretowała mu dziecinę czołówek **Żaruga** Krystyna KOPRAS. Mitym akcentem był zaproszenie przez A. Przenickiego do udziału w spotkaniu obecnie najmlodszy członek międzyszakładowej Solidarności – Krzysztof BUTLAKA, który i zapartytem niemal słuchał relacji o czasach dla niego tak zamierzających, jak niemal czasy chwały Polski.

Władze regionalne reprezentował ZAP-Przewodniczący ZR i Sekretarz **Jarosław Wulczak**. Wspólnie spotkanie kilku świadków pozwoliło pełniej odnieść się do dawnych wydarzeń. Pospuszające świadectwo dał **Marian Rak**, dziś już 85-letni, który w czasie pierwszego ZAP-owskiego protestu (19 i 21 lipca 1980) akurat bawił u krewnych w Anglii. Wspominał, jak angielska telewizja wypunktowała wiadomość nadzwyczajną o strajku w dwóch polskich zakładach i w Lublinie oraz... w Zakładach Automatyki Przemysłowej w Ostrowie Wlkp.

Marian Rak pracował w ZAP od 45-go roku, niemal przez wszystkie te lata stał na czele zakładowego Stowarzyszenia Inżynierów i Mechaników Polaków. Od początku sprzyjał i sympatyzował ze strukturami Solidarności. W latach 90-tych przewodniczył Radzie Pracowniczej ZAP-u i był redaktorem naczelnym niniejszego pisma „Regulator”. Dziś nadal jest aktywnym propagatorem historii ZAP.

Wspomniany protest 19 i 21 lipca 1980, obchudzaj był jednym z zbiorczych i dowierzenia pieniędy do Stoczni Gdańskiej. Potem nadal był działaczem, ale już nowotworu zroznej Solidarności. W stanie wojennym wykonał mechaniczny powiadacz (by przetrzymać się też **Wojciech Giełtyński**, dziś już niezręczny, jako dośladach chemiczny plynu kopiującego). Jerzy Sówka nie tylko drukował i rozprowadzał „Jabuka”, ale do przepisywania matrycy na maszynę (dostarczonej przez **Antonia Majkę**, nieobecnego na spotkaniu) zatrudnił swoją żonę – **Zofię** (nieobecną na spotkaniu). Po stanie wojennym aktywnie angażował się w reaktywację samorządności, namawiając założyć działacze ZAP-owskiej Rady Pracowniczej, a od 90-ego roku jako członka regionalnych struktur Solidarności i Komitetu Obywatelskiego. W roku obecnym razem z Zofią uindulował poświęcając poświęconą Ofiarom katastrof społecznych.

Szczególną postawą wykazał się **Michał Łobezowski**, który w akcji dowożenia pieniędzy do Stoczni Gdańskiej przykładał nawet własny samochód. Fiat 125p był wtedy dośćkiem zycia, a nim przewiwał w jedną stronę kolegiów i pniomudów, a z powrotem – kolegiów i sporo konspiracyjnych „Jabuków”. Wydarzeń szczególnie pamięta do dziś, ale nie o wyjątkowych emocjach podczas aż kilku kontroli drogowych, pod których legitymawami przejeżdżał, opowiadał się z największym napięciem. Za to gdy wspominał jak w czasie mrozu sp. polowej kilka tysięcy stoczniowców rucnęło na kolana przed wzniesioną w górę hostią z – naglego wzruszenia głosu mu się zadławił.

Uczestnicy spotkania wspomnieli zmartłóg ow. u. r. **Mieczysław Roszkę**, który w stanie wojennym stał na czele ZAP-owskiego podziemia. Po wpadce i konfiskacie przez SB sprzętu poligraficznego postawiono go przed władowiskim sądem wojennym, gdzie walczył wzięty na wieże na siebie. Tym samym uchodził przed uwiezieniem wspomnianych byłych kolegów: Górskiego, Sówki i Majki.

Z przyczyn losowych w spotkaniu nie mógł uczestniczyć **Jacek Weksel**, działacz Solidarności w samym jej początku, potem wieloletni działacz przy strukturach miast. Wspominając przeszłość nie odmówił sobie też piszący ze słowa **Alexander Urban**, który w grupie umiędzych (niektórych) wręczył się, nie ma co ukrywać, przez impulsy oraz przez swój niewyparty język.

Nie zabrakło też refleksji nad sensem tamtej działalności wobec obecnej skomplikowanej rzeczywistości. Tu zebrani byli zgodni – wtedy nikt się nad tym nie zastanawiał. I dziś niczego nie żałują, nawet jeśli nie wszystko poszło tak, jak to sobie wyobrażali.

AU

Źródło internetowe, Tryb dostępu: <http://www.solidarnosc.kalisz.pl/index.php?str=12&id=2717>

(stan na dzień 18 sierpnia 2015 r.)